

ცისკარი

1865

ფ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი.

წელიწადი მეხუთე.

წოდება თხზულებათა:

- I. — მოძღვრება აღსარებისათჳს. გაბრიელ ენისკონოზის.
- II. — 1, საბრძანო (რომანი ვიკტორ ჰიუგოსი). გ. დიდუბუღიძის.
2, ზედია ტრაგ. სამს მოქმედებთ. ივ. კერესელიძის.
- III. — ლექსები სხუა და სხუა შწერლებას.
- IV. — კრება დავით აღმაშენებლის დროს.
- V. — კარბაღდის ცხოვრება. . . ანტ. ფურცელაძის.
გოდება ებრაულა. (ლექსი.) . თ. აკ. წერეთლის.
- VI. — ორიოდე სიტ. დ. მაგარსკიზედ. . .
ვარი და ბუღბუღი. (ლექსი.) . თ. აკ. წერეთლის.
- VII. — სხუა და სხუა ანბავი. (იხილე მეორე გვერდზედ.)

ცფილისს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

მოდღურება აღსარებისათვის, თქმული ზარასკევს
 ჰირველსა კვრიაკესა დიდ მარსხსასა, გაბრიელ
 ეპისკოპოსისა-მიერ.

ს ხეუარელნო ძმანო ქრისტიანენო! ვგონებ, რო-
 ძელ მრავალნი აქუწნ მორის ემსადებით სვალისა-
 თვის ზიარებად და დღეს უნდა სთქვათ აღსარებას
 წინაშე მოძღვრისა თქუწნისა. ამისთვის მსურს
 წინადაგიგო თქუწნ რაოდენიმე ჭაზრი მის თვის,
 თუ რაღ არს აღსარება, ვინ და რისთვის დაა-
 წესა აღსარება, და უბეტესად როგორ უნდა მო-
 ემსადოს ქრისტიანე აღსარებისათვის, უკეთესურს
 მიიღოს მისგან სრული სარგებლობა სულიერი.

მონანება და აღსარება არს ერთი ძვიდთა
 საიდუმლოთაგანი. საიდუმლონი, ვითარცა უწევით
 იქუწნცა, დააწესა უფალმან ჩუწნმან იესო ქრისტე-
 მან მისთვის, რათა მათითა საშვალობითა მიი-
 დოს მოწმუნემან უსილავო მადლი სულისა წმინდ-

ისა განსამტკიცებელად და საცხოვნებელად სულისა მისისა. აღსარებასა შინა, კაცო მონანული, განიხილავს რა თავსა თვსსა და შეიტუობს რა ეოველთა თვსთა ცოდვითა, მივალს მოძღვართან და გულწრფელად შეატუობინებს მას სულიერსა თვსსა მდგომარეობასა და მიიღებს მისგან მენდობასა ცოდვითა თვსთასა სასეღითა და ძალითა უფლისა ჩუჭნის იესო ქრისტესითა. მაცხოვარძან, აღდგომილძან მკვდრეთით, მისცა მოწაფეთა თვსთა უფლება შეკვრისა და განხსნისა კაცთა ქვეყანასა ზედა შეტეველძან: «მიიღეთ სული წმინდა, უკეთუ ვიეთნიმე შეიპურნეთ შეპურობილ ივენენ და უკეთუ ვიეთნიმე მიუტევენთ ცოდვანი, მიეტევენეს მათ. რომელნი შეკრათ ქვეყანასა ზედა იეოს შეკრულ ცათა შინა, ხოლო რომელნი განხსნათ ქვეყანასა ზედა იუაზნ განხსნილ ცათა შინა.» მოციქულთა უფლება ესე გარდასცეს თვსთა მოადგილეთა და ესრეთ ვიდრე აქამოდრე მოძღვარნი თქუჭნნი ისმარებენ უფლებასა ამას თქუჭნდა საცხოვნებლად.

არ არის აქ საჭირო ვრცლად განვიხრახოთ და დავამტკიცოთ, თუ ვითარ დიდ არს და მაცხოვნებელ კაცთა თვს საიდუმლო ესე მონანებისა. საიდუმ-

ლომთა ნათლის ღებისათა კაცი იშვების სული-
 ერად, განიწმინდების და შეერთების ღმერთთან;
 სოლო უკეთუ შეეძლოს კაცს დამარხვა სიწმი-
 დისა და მადლისა რომელსა იგი მიიღებს ნათლის
 ღებასა შინა, აღარ იქმნებოდა მისთვის საჭირო
 მონანება და აღსარება; გარნა, სამწუსაროდ ვერცა
 ერთი კაცი მცხოვრები ამ სოფლად, ვერ დაიცავს
 უმანკობასა ნათლის ღებისასა. ჩუენ ვოველნი
 ვსცოდავთ მარადის ძმანო, და ერთი მსოლოდ
 გვაქვს ღონის ძიება, ესე იგი, მონანება, რომლითა
 შეგვიძლია კვლად აღვადგინოთ უბიწოება ჩუენი
 და შეურიგდეთ მამასა ჩუენსა ზეციერსა; ამის-
 თვის წმინდანი მამანი უწოდებენ მონანებასა მეორე
 ნათლისღებად. უკეთუ ღმერთს არ მოენიჭებია ეს
 დიდი მოწუხლება ჩუენთვის, ვგონებ რომ ვერც
 ერთი კაცი ვერ იცხოვნებდა სულსა თვისსა.

გარნა, ძმანო ჩემნო, ვისაც სურს რომ კეთი-
 ლად ისარგებლოს წმინდითა ამით საიდუმლომთა, მან
 ჯეროვნად უნდა აღასრულოს იგი; ვინც განუსრუ-
 ხველად და სიჩქარით იტუვის აღსარებასა, იგი
 ვერ მიიღებს მისგან დიდსა სულიერსა სარგებლ-
 ბასა. აღსარებასა ძმანო დიდი მომხადება უნდა,

ჩუჭნ ეოველნი ისთე ვუქრობთ და ის ჩვეულება გვაქვს, რომელ აღსარების მოქმედებან მხოლოდ უნდა გაისსოვნოს რაც ცოდვა უქმნია, განმავალობასა შინა ერთის წლისასა, მეტეთ მივიდეს და უთხრას ძღუდელსა და მიიღოს მისგან შენდობა. ეს საკმაო არ არის, მძანო ჩემო! აქ უმთავრესი საქმე ის არის, რომ შენ ეცადო და შეიტყო შინაგანი შენი მდგომარეობა. არა თუ მხოლოდ გაისსოვნო რა ცოდვა გიქმნია, არამედ ისიც შეიტყო რა იყო მიზეზი შენისა ცოდვისა, რომლისა წყაროგან გამოვიდა ცოდვა შენი. თუთოეულს ცოდვასა აქუს თავისი წყარო და ფესვი გულსა შინა ჩუჭნსა; ეოველნი ცოდვანი წარმოსდგებიან და გაჩნდებიან რომელთაჲ ცუდათ თვსებათა და ბოროტთა მიდრეკილებათაგან ჩუჭნთა; თუთოეულს კაცსა, მძანო ჩემო, აქუს თავისნი საკუთარნი ჩვეულებანი და მიდრეკილებანი, რომელნი შეადგენენ მისსა ხასიათსა. მაგალითებრ: ერთი არის გულფიცხელი და ეს გულფიცხელობა მისი შეიქმნება წყარო მრავალთა მისთა ცოდვათა; მეორე არის ამხარტავანი, ანუ თავსედი, ამისგან შთავარდება მრავალთა შეცთომილებათა შინა; სოგი

არის ანგარი და ამისათვის ისამს მრავალთა ცოდვათა; სსტა არის მოძურსე და ხარბი; კვალად სსტა არის წარმადი, ანუ ცილის მწამებელი და სსტანი, მენც, მძაო ჩემო, როდესაც ემსადები აღსარების თქმასა, ეცადე და შეიტყვე რა ნაკულეგანება გაქვს შენ და რა ვნება გჭირს, რომლისაგან წარმოსდგებიან თუოოულნი შენნი ცოდვანი, ვგონებ, რომ ან თუთან შენ უინსავს, ან გაგონია, რომელ, როდესაც მიწის მუშაკი სწმენდს თვისსა საუანესა ცუდთა და მავნებელთა ბალასთაგან, მაშინ იგი ცდილობს რომ ფესვიანათ ამოგლიჯოს ივინა მიწისაგან, და, თუ მსოლოდ შეითვან მოსჭრა ივინი და ფესვები კი მიწაში დასტოვა, კვალადვე აღმოცენდება ივინი და გააფუჭებენ თესლსა. მენც ესრეთ მოიქეცი მძაო ჩემო, უკეთუ გსურს კეთილად გასწმინდო გული შენი, ეცადე რომ ფესვიანათ ამოგლიჯო მისგან ყოველნი ცოდვანი შენნი.

შეორედ მძაო ჩემო, უკეთუ კარგად არ განიხილე თავი შენი და კარგად არ აცნობე მოძღვარსსა შენსა სულიერი შენი მდგომარეობა, იგი ვერ მოგცემს შენ კეთილსა და ჯეროვანსა უკურნებასა.

ცოდვა სულისა ჩუჭნისათვის არის, ვითარცა სნეულება სორცისა ჩუჭნისათვის, მკურნალი ვერ შესძლებს სნეული კაცის მოჩვენასა უკეთუ ჰირველად არ შეიტყო მიზეზი მისისა სნეულობისა. ეგრეთვე უკეთუ კეთილად ვერ შეატუობინე მოძღვარსა მიზეზი სულიერისა შენისა სნეულობისა, ვერცა იგი მოგცემს შენ კეთილსა დარიგებასა და სასარგებლო წამალსა. ეცადეთ, საუვარელნო ძმანო ქრისტეანენო, რომელ არა უქმად და უნაუფოდ იყოს პრომა და მოღვაწება თქუჭნი. სოლო გსურთაა შეიტყოთ სასარგებლოდ დარჩა თქუჭნთვს აწინდელი მარსვა და მონანება თუ არა? არის ერთი ჭეშმარიტი და სამღვილი ნიშანი, რომელი გამოაჩენს, მიიღე ია თქუჭნ სულიერი სარგებლობა. უკეთუ თქუჭნ ამიერიდგან უმჯობესნი შეიქმენით სულიერად, უკეთუ თქუჭნ ის ცოდვა, რომელიცა აქამომდე გაწუსებდა, განიმორეთ და შეიძულეთ, სოლო მაღლი და სათნოება, რომელიც აქამომდე არ გქონდათ შეივარეთ და აღასრულეთ, ცხად იქმნება, რომელ მიცილია თქუჭნ დიდი სულიერი სარგებლობა აწინდელისა მოღვაწებისა და მარსვისაგან. სოლო, უკეთუ თქუჭნში არაფერი ცვლილება არ

მოსდა. უკეთუ ვაათავებთ რა აღსარებასა და მიი-
 დებთ რა ზიარებასა, კვალადვე დაადგებით უწინ-
 დელსა კვალსა და იზამთ უწინდელთა საქმეთა,
 უკეთუ ვინც გულუფიცხელი იყო, იგი იგრევე
 იწიქებს ჯავრობასა და გინებასა მოევასისხსა,
 ვინც ამჰართავანი იყო, მან არ დაიმდაბლა თავი
 თვისი, ვინც ანგარი იყო იგი იგრევე დარჩა
 გაუძღარი და სარბი, ცხად იქმნება, რომე ესე
 ამოდ დაუკარგავთ დროება თქვი. რისთვის
 ვსედავთ ჩუტნ ამ ჩუტნ ქვეყანაში, რომელ თუძცა
 მრავალნი ჰირნი და თუქმის ეოველნი, ძლიერ
 გულ მოდგინედ მარსულობენ, ძლიერ მტკიცედ
 ემსადებიან ზიარებასა და თუქმის ისთე მარსუ-
 ლობენ, რომ ზოგჯელ ავით გასთებიან, ნამეტანის
 მარსულობისაგან, მაგრამ ზიარების მერმეთ არაფერ
 ცვლილებას და უმჯობესობას არ ნახავს კაცი
 მათ შორის, მისთვის რომელ იგინი კარგათ არ
 განიცდიან თავსა თვისსა და არ შეიტუობენ რა
 უნდა გამოიცვალონ და რა უნდა მოიძალონ.
 ხოლო თქუტნ ძმანო, ეცადეთ, რათა უმჯობესნი
 შეიქმნეთ ამიერიდგან სულიერად. ამინ.

საბრალონი.

(განგრძელება.)

ღენერალის ადვოკატი, რომელიც იდგა ფეს-
ზედ შანმატიეს ჩვენების დროს, მიუბრუნდა ჰრეზი-
დენტსა და უთხრა:

--უფალო ჰრეზიდენტო, ჩქონ კვაქუს ახლა
სახეში ჩვენება შანმატიესი, რომელიც უარს ჰყოფს
ეოველს დანაშაულობასა, და აჩვენებს თავსა რეგ-
ვენათ, თუძცა ამითი ვერ მიატეუებს მართლ მსა-
ჯულებასა; ახლა თუ თქვენც ინებებთ სელახლათ
დავიბაროთ ტუსადათ მეოფნი: ბერვე, კამხალი,
შენილდე და ჰოლიციის ჩინოვნიკი ყოვერი, რომ
უკანასკნელათ დაამტკიცონ მთელს სასამართლოს
შეკრებულებაში მსკავსება ამ ტუსადის ჟანვალჟან-
თან.

ამაზედ ჰრეზიდენტმა მიუგო, რომ ჰოლიციის

ჩინოვნიკი სამსახურის საქმედ წასულია მასლობელს
მასრაში და ამისთვის არ შეუძლიან იმას გამოცხად-
დეს.

--მაშ ნება მოგვეცით ვაცნობოთ დაფიცებულთა
ჩვენება ჟოვერისა, რომელიც მან დასტოვა აქა.
ჟოვერ არის კაცი ზატოვისაწყემი და მცოდნე
სრული სამსახურის ვალდებულებისა. მოიტანეს
ჩვენება ჟოვერისა. ის სწერს შემდგომსა: «ჩემთვის
საჭირო არ არიან არც ზნეობითნი, არც ნივთიე-
რნი დამტკიცებანი შესადგენელათ დარწმუნებისა
ტუსაღის ზიროვნობაზედ. მე ვიცნობ იმას სრულიად.
იმ კაცს ჭკვან არა მანმატიე, არამედ ის არის
კატორჟნიკათ მეოფი, სახელით ჟან ვალჟანი. რო-
დესაც მას გაუთავდა ვადა ტუსაღობისა, ის იყო
განთავისუფლებული საბჭოობილიდამ, სადაც მან
გაატარა ცხრამეტი წელი ქურდობისათვის. იქ ხუთ-
ჯერ თუ ექვსჯერ მან დააპირა გაპარვა, გარდა
ჟერვესა და ზიერონის გაქურდვისა, მე მაქვს ეჭ-
ვი, რომ იმანვე გაქურდა განსვენებული ძირიელ
ენისკოპოსიც. როდესაც მე ვმსახურებდი ტულონში,
ხშირათ ვნახავდი ხოლმე იმას მადნებში. მე გა-
ნმეორებით ვამტკიცებ, რომ ამ ტუსაღში მე ვცნობ

ნამდვილს ჟანვალჟანსა.»

ამ გვარმა დამტკიცებითმა გამტყუნებამ აწარმოვა ძლიერი მოქმედება სალსზედაც და დაუიცულთ სალსზედაც. ღენერლნის ადგოკატმა მოითხოვა, რომ ჟოვერის სსვაგან მეოფობის გამო იუგნენ კითხულნი ბრევე, შენილრე და კაშხალი.

პრეზიდენტმა მისცა ბრძანება, რომ გაეღოთ კაროი საიღამაც შედიოდნენ მოწმეები. შვეიცარმა გააღო კაროი, და შეიკვანა ჟანდარმის მხედველობას ქვემ ბრევე. სალსმა გაკმინდა სული, ეველას გულმა დაუწყო ცემა და თვალი მათი მიიქცა ბრევესაკენ.

კატორჟნიკათ მეოფს ბრევეს, რომელიც იყო სა-მოცის წლისა, ეცვა ნაცრის ფერი კურტკა და ჭქონდა სასე თუცა საქმიანის ანუ თავიანის კაცისა, მაგრამ ბოროტ მოქმედისა. იმ გვარნი კაცნი სშირნი არიან ქვეუანაზედ. საპერობილეში ის ჩაესვათ სელასლათ, ახალის გარდახდევინებისათს.

ბრევე! უთხრა მას პრეზიდენტმა:--რადგან თქვენსა ხართ განსაკიცხავს სასჯელს ქვენს, ამისთვის არ შეიძლება თქვენნი ფიცზედ მიშვება.

ბრევემ ძირს დაიწყო უურება, მაგრამ არა მი-
მხედო მისა, განავრძო ზრესიდენტმა, რომ სჯულს
დაუუენებისართ ისრეთს დაბალს კაცის ღირსების
ხარისხსედ, ღვთის შეწევნით თქუწნ უნდა გქო-
ნდესთ კიდევ გრძნობა ჰტიოსნებისა და ვალდე-
ბულებისა. და აი იმ გრძნობას მივმართავ მე ას-
ლანდელს საჭიროს შემთხვევაში. თუ რომ ის
გრძნობა არ გამქრალა ჯერ თქუწნში, (მე დარ-
წმუნებული ვარ რომ არ გამქრალა სრულიათ),
იფიქრეთ კარგათ იმაზედ, თუ რა ზასუსი უნდა
მოგვცეთ ჩუწნა? და ვფიქრდეთ კარგათ იმაზედ, რომ
ერთის თქუწნის ტეუილის სიტეუვით შეგიძლიანთ
ამ კაცის უბრალოთ დაღუპვა, და იმაზედაც,
რომ თქუწნ შეგიძლიანთ ჭეშმარიტება. კარგათ
და ფიქრდით რომ არაფერში შესცდეთ, მანმატიე
გონოვთ ადგეთ ზესე. ბრევე! აბა მოიფიქრეთ
ვოველიფუ და თქუთ, საცხოვნებლათ თქუწნის
სულისა, თქუწნის სინიდისისა: ამტკიცებთ ისევ
უწინდელს თქუწნს ჩვენებასა? სცნობთ მაგაში
უწინდელს თქუწნს მადნების ამხანაგსა, ჟანვალჟა-
ნსა?

ბრევემ შესედა მანმატიეს, მერე მიუბრუნდა

პრეზიდენტსა და უთხრა:

--ღიად, უფალო პრეზიდენტო, უწინაც ზირველათ მე ვცანი ეს კაცი, და ახლაც ვამტკიცებ ამას. ეს კაცი არის სწორეთ ქანვალქანი, რომელიც მოვიდა ტულონში **1796** წელსა და იყო იქიდამ განთავისუფლებული **1815** წელსა. მე გამომიძვეს მაგის შემდგომ ერთის წლის უკან. ესლა ეს, როგორც ეტეობა ცოტა გამოეწეებულა; ეს უთოვოთ მოსუცებულობისგან უნდა იეოს; ტუსალობაში ძალიან ეშმაკი კაცი იყო. მე ამას ვცნობ დაბოლოებითათ, გარდაწვევტილათ.

--დასჯევით ახლაკი, უთხრა მას პრეზიდენტმა, თქუცნ კი გოსოვთ ისევ ფესხედ იდგეთ, უთხრა მანმატიეს. შემოიფანეს შენილდე, საუკუნო მადნებში ტუსადი, რომელიც სჩნდა მისის წითელის კურტიისა და მწვანის გულისგან. მანილდე იყო განკებ მოევანილი ტულონიღამ იმ საქმესედ. ის იყო კაცი ორმოცდა ათის წლისა, ტანადაბალი, მჭლე, ეოველს მისს სსეულში სჩანდა სნეულებრივი სისუსტე და შესედულობაშიკი დიდი ძალა.

პრეზიდენტმა მისცა იმასაც თითქმის ის კითხვები რაც ბრევეს, მაგრამ როდესაც მან დაუმატა,

რომ მისი განსაკიცხავი მდგომარება არ ამღევს
მას ნებას ფიცისას, შენილდემ აიღო მაღლა თავი
და სასტიკის თვალთ გადახედა კრებასა. ჰრესი-
დენტმა ჰკითხა; სომ ამტკიცებს უწინდელს თავისს
სვენებას და სომ სცნობს ტუსადსა?

შენილდე ჯერ მოჰქევა ამაზედ სარხარსა და
მერე მიუვო:

როგორ ვერ ვიცნობ მე ამას. სუთი წელიწადი
ვისხედით ერთათ საჰრობილეში ერთს ჯაჭვთ
გადაბმულნი. მერე მიუბრუნდა ტუსადსა და უთხ-
რა; რას მიბღვერი ბებერო?

--დაჯექით, უთხრა მას ჰრესიდენტმა.

ძვეიცარმა შემოიუჟანა კაშხალიც.

ისიც სიკუდილაძდის მადნებში დასჯილი, მს-
გავსი მირინეის დათვისა. კაშხალი იყო უწინ
მთებში ნახშირის მწეუმსათ და ბოლოს შეიქმნა
ავაზაკათ. კაშხალი უფრო ველურათ, უფრო სუ-
ლელათ, ვინემ მანმატიე. ის იყო რიცხვთგან იმა
უბადრუკთა, რომელთაცა ბუნება შეიქმს ველურ
ცხოველებათ, ხოლო საზოგადოება მადნების ტუ-
სადებათ ჰრესიდენტმა ჰკითხა: სცნობს ისა იმის
წინ მდგომარეს კაცსა, თუ არა?

--ეს არის ჟანვალუანი, სთქვა კაშხალმა. იქ ჩუტნ უმასდით ამას ჟან ზოდემსა, იმიტომ, რომ ეს იყო ძრეულ ღონიერი.

ჩუტნება თუთოეულის მოწმისა განაღუქებდა ხალხში დრტუნვასა ანუ სამღურავსა მანმატიეზედ. თუთ მანმატიევი გამოსატავდა სასესედ განკურვებასა, და ეს იყო ხოლმე იმისი უმაჯურესი ღონისძიება თავის დაცვისა. ზირუტლს ჩუტნებაზედ ჟანდარმებმა გაიგონეს, რომ მანმატიემ წაიბუტბუტა: «ეს რა მტუკებია.» მეორეზედ იმან ცოტა სმა მადლა ჭსთქვა: «კარგი.» შესამეზედ: «ეს ჩინებუღია.»

--სომ გაიგონეთ უფ. მანმატიე? ჭკითსა მას ზრეზიდენტმა, აბა რას იტუვთ ახლა?

--ვიტუვთ რომ ჩინებუღია მეოქი.

როგორც ხალხში, ისრე მსაჯულებსში შეიქნა ცხადი დრტუნვა. ცხადი იყო, რომ სვე ტუსადისა იყო გარდაწვევტილი.

უთხარ ხალხსა დაჩუმიდეს, უთხრა ზრეზიდენტმა სუდის მოსამსახურეს, --მე მინდა დავხურო შეკრებიღება.

იმ დროს მახლობლად ზრეზიდენტისა შეიქმნა

მოძრაობა და მოიხმე ვილასიც სმა.

--ბრევე, შენილდე, კაპშალ, შემოიხედეთ ახა
აქეთ.

ვეელას, ვინცვი გაიგონა ეს სმა, დაუარა
ძარღვებში თრთოლამ, ისე მრავალი ისმოდა იმ
სმაში სევდა, და ისე საზარელი იყო ის სმა.
ვეელას თვალი მიიქცა იმ მსარისკენ, საიდანაც
სმა გამოვიდა. კაცი, რომელიც იჯდა შორის
პატევცემულთა კაცთა, მსაჯულების უკან, წამოდგა
ფეხსედა, გამოვიდა წინა ხალაში და დასდგა.
პრეზიდენტმა, ღენერალ ადვოკატმა, უ. ბამატაბუამ
და სსწათა, ოც კაცამდინ, იცნეს ისა და ერთხმად
დაიძახეს:

--უფალი მადელენი!

მართლა მადელენი იყო ისა. იმის ტანის სამო-
სში არ იყო არც ვითარი უწესოება, სერთუკი
ქქონდა შეკრული. მაგრამ თითონ იყო ძრიელ
ფერ მიხდილი და მცირეთ თრთოდა. როდესაც
ის შევიდა არჩასაში, თმა ქქონდა ჭადარა, ესლა
ის იყო სრული გათეთრებული. იმ ერსის საათის
განმავალობაში თმა სრულიად გაუთეთრდა.
ვეელამ მაღლა აიღო თავი. მოქმედება, რომელიც

აწარმოვა მადელენმა, ძნელი ასაწერია. ხალხი უუერებდა ერთმანეთსა. სმა მადელენისა იყო ისრეთი სევდიანი, თითონ იყო ისრეთი მოხვეწებული, რომ ვერც ვინ ვერას მისვდა. ეველა ჭკითსავდა ერთი მეორეს, თუ ვინ იყო ის, რომელმაც სთქვა ეს სიტყვები. ძნელი წამოსადგენი იყო, რომ ის სიტყვები ეთქვა მადელენსა.

მაგრამ ის იჭუნეულება, განგრძელდა მსოლოდ რამდენსამე წამსა. ვინემ ჰრესიდენტი და ადვოკატი მოასწრებდა სმის ამოდებასა, მანამ კაცი, რომელსაც უძასდნენ მადელენსა, მივიდა იმ ხამს მოწამესთან და ჭკითსა:

— მე თქუენ მიცნობთ თუ არა? სამთავ, მოწულულთა იმ კითხვთ, ანიშიძნეს თავის გაქნევით რომ ისინი ვერა სცნობენ მას. კამხალს ისე მეტყვავა, რომ მისცა ჰატივი მსედრულათ. მაშინ მადელენი მიუბრუნდა დაფიცებულთა და მსაჯულთა და წენარის სმით უთხრა:

— უუალო! უბრძანეთ განათავისუფლონ ეს ტუსადი. უუალო ჰრესიდენტი უბრძანეთ ჩემი დაჭერა. კაცი, რომელსაც თქუენ ემებთ, მე ვარ, და არა ეს ტუსადი.— მე ვარ ჟანვალჟანი.

ეველას შეებნიდა სული. იმ სასოგადო განც-
ვიფრებას შეუღვა მკუდარი მევდროება. სალაში
გრძნობდნენ იმ სამღრთო შიშსა, რომელიც მო-
იცვავს ხალხსა, როდესაც მოხდება სოლმე რამე
განსაკურველი დიდი.

ზრესიდენტის სასესედ გამოიხატა ცხადი მწუ-
ხარება და სევდა, გადახედა ხალხსა, ადვოკატსა,
მსაჯულებსა, და მერე სმით, რომელიც მისახვე-
დრი იყო ეველასთვის ჭკითხა:

--აქ აქიმი სომ არსად არის? მაშინ გენერა-
ლის ადვოკატმა იწყო:

უფაღნო დაფიცებულნო, მოულოდნელმა და
საკვრველმა შემთხვევამ განსწევიტა ჩუწნი შეკრე-
ბილება, ჩუწნი სჯა, და გრძნობა, რომელიც ამ
შემთხვევამ გვამსილა მნელი გამოსათქმელია. ჩუწნ
ეველამ გაცონებით მაინც ვიცით ზატივცემული და
განთქმული თვისის ქველის საქმეებით უ. მაღელე-
ნი. თუ აქ იზრება ექიმი ვინმე, ჩუწნ ერთათ უ.
ზრესიდენტიუთრთ ვსთსოვთ იმას მისცეს შემწე-
ობა უ. მაღელენს და გააცილოს ეს თავის სახ-
ლაშიდინ.

უ. მაღელენმა განაშვებინა მას სიტუვა. აისიტე-

ვები, რომელიც სთქვა მაშინ მადელენმა და რომელნიც იუზენ ადწერილნი ერთის იქ დამსწრისაგან და რომელნიც აქამომდე ჰბგერენ უურებში, კაცთა გამგონთა მისთა ორმოცისწლის წინეთ

--გმადლობთ უფალო ღენერალნის ადვოკატო-
თქუწნის მონაწილეობისათჳს, მაგრამ უნდა გითხ-
რათ, რომ მე არა ვარ ჭკუაზედ შეშლილი;
თქუწნ ამას ძალე ნასაუთ. თქუწნ კინაღამ შესვე-
დით დიდს შეცთომაში; გაუშვით ეს კაცი; მე
ვასრულებ ჩემს სამღრთო ვალსა, მე ვარ ის
უბედური განწირული, რომელსაც თქუწნ ემებთ.
ესე ვოველივე მარტო ჩემთჳს არის ცხადი, და
მე თქუწნ გეუბნებით ჭემმარიტებასა. დმერთი ცათა-
შინა სედავს ჩემს ესლანდელს ქცევასა, და ჩემთჳს
ეს საკმაოა. თქუწნ შეგიძლიანთ ესლავე დაჭერა
ჩემი. მე შევასრულე ის, რაც კი კაცის ღონის
ძიებიდამ გამოვიდოდა რომ შევქმნილვეავ
უმჯობეს კაცათ: მე მივიღე სსვა სასელი ვავმდი-
რდი, შევიქენ მერათ; მინდოდა შევსულვიავ
ჰატოსან კაცათ სასოგადოებაში, მაგრამ სჩანს,
რომ ეს შეუძლებელია. მაგრამ ბევრი რამ მრ-
ჩება კიდევ უთქმელი, მე სომ ვერ მოგიუვებთ

ძიელს ჩემის ცხოვრების ისტორიასა, იქნება თქვენ თითონ ოდესმე შეიტყუა ის. სწორეთ შე გავქურდე ეპისკოპოსი, ჰატარა ქერკე, ისინი მართალს ანობენ, რომელიცა გეუბნებიან, რომ ჟანვალქანი არის ბოროტი სჯულის გარდამავალი. ეს ვეელა მართალია, მსოფლოდ ესკი, რომ იქნება შე ვეელაფერში დამნაშავე არ ვიყო უფალნო მსაჯულნო, კაცსა, რომელიც დაეცა ასე ძლიერ, აღარა აქვს უფლება ეძღუროდეს განგებულობასა, ანუ აძლეუდეს სასოგადობას რჩევასა; გახსოვდეთ, რომ საჭერობილვე შეიქმს კატორუნიკსა.

საჭერობილის წინეთ შე ვიყავი. საწუალი გლესი, ძრეელ. გონებით გაუწრთუნელი, თითქმის რეგენი, საჭერობილემ შემცვალა შე. რეგენისაგან იმან გამხადა შე ბოროტათ; ნაკოდალიდამ გადამაქცია შე ნიგუსლათ. შემდგომში კეთილ სულობამ და შებრალებამ მისსნეს შე ისე, როგორც თავი-დამ სისასტიკემ დამღუპა შე, მაგრამ თქვენ ვერ მისვდებითკარგათ იმასა, რასაც შე აქ ვამბობ... თქვენ იზოვნით ჩემს ბუსარში, ნაცარში, ვერცხლის ფულსა, ათაურიანსა, რომელიცა ამ შვიდის წლის წინეთ შე მოვხარე ჰატარა ქერკეს. სსჯა რაღა

უნდა დაუმეტო ამაებსა? მე ვსედავ უფალი ღენე-
რანის კონსული იქნევს თავსა და ფიქრობს;
დაწვალი მადელენა, ჭკუასედა შემლილაო» არა,
მერწმუნეთ რასაც ვამბობ მართალია უველაფერი.
მე თქვენ როგორც ეტეობა არ მიჯერებთ რასაც
ვამბობ! ვსწუსვარ? უოველს შემთხვევაში თუ არ,
დამიჯერებთ, ეს ტუსადი მაინც თავისუფალია,
რადგან ეს უბრალოა. მსურდა, რომ ყოვერ ესლა
ბქ უოფილიყო. ის უთოვოთ მიცნობდა მე.

მწელი ასაწერია თუ რამთენი კეთილ სულობი-
თი სევა ისმოდა იმ სიტუეებიდამ.

მერე ქანვალ ქან მიუბრუნდა იმ სამს ტუსადსა
და უთსრა: მე თქვენ ვერ მიცანით განა? მე კი
გიცანით თქვენა! ბრევე? გახსოვს შენი ჭრელი ზო-
დტიეები, სახეობილეში, რომ გქონდა?

ბრევე ათრაოლდა, განცვიფრდა; შიშით აავ-
ლო თვალი მოლაპარაკეს, ვალქანმა განაგრძო:

--შენილდე, შენ მთელი მხარი დამწვარი
გაქუს. შენ ერთსელ დაწევი იმ მხრით ნაკვერც-
სლებსედ რომ ამოგესოცა დალი, მაგრამ ის დალი
მაინც ისევე გეტეობა; მართალია თუ არა?

მართალია, სთქვა შენილდმა.

მაშინ ჟანვალჟანი მიუბრუნდა კაშხალსა:

კაშხალ, შენ მარცხენა ხელზედ ამომწვარი გაქვს თოფის წამლით რიცხვი და ასოები. რიცხვი ესარის დღე იმპერატორის კანნაში გამოსვლისა ა-ს მარტსა ჩეივ წელსა. აბა შეიკეცე სახელი: კაშხალმა შეიკეცა სახელი, თვალი ეველასი მიიქცა იმის გამიძვლებულის სელისაკენ. ჟანდარმა მოიტანა ასლო ლამფა; რიცხვი მართლათ სჩანდა.

ჟანვალჟანმა გადახედა ხალხსა და მსაჯულებსა მღიმიარებით, რომელიცა აქამოდე არ დაუვიწყნიათ მათ, ვინც კი ის ღიმილი ნახა, ის იყო ღიმილი დღესასწაულობისა და იმასთანავე სასოწარკვეთილებისა.

--არც ახლა გჯერათ, რომ ჟანვალჟანი ვარ?

აღარა სჩანდა თუ ზალაში იყო ვინმე, ან მსაჯული, ანუ ჟანდარმი, ანუ გამამტუნებელი, ისე ძლიერათ იყო შემრული მთელი საზოგადოება. ეველას დაავიწყდა თავისი ვალდებულება, განსაკვირვებელი აი რა იყო: არ იყო არცა ერთი კითხვ ა არაფისკან მიცემული, არა ვითარი მთავრობა არ ერია ჟანვალჟანის საქმეში. იმაში, რაც იქ მოხდა, იყო იმდენი რამ დიდებული, რომ ეველა

შეიქნა მცქერელი, ეველა დარჩა გავლენის ქვეშ
მხოლოდ იმ ერთის კაცისა. ვერაფერზე აძლედა
თავის თავს ანგარიშსა, თუ რას სცდიდა სულში
იმ დღესასწაულებითს წამებაში; შინაგანათ ეველანი
იუვნენ დაბრძალებულნი.

აღარ იყო არცა მცირედი ეჭვი, რომ ის იყო
სწორეთ ქანვალქანი. გამოცხადებამ იმ კაცისამ
სრულიად გაანათლა საქმე, რომელიცა რაიდენისამე
წამის წინეთ იყო ისე საეჭო და ბნელი. ბნელი,
თვინიერ ეოვლის ახსნისა, სრულიად მთელი
სახოგადობა მისვდა ერთს წამის ეოფაში მარ-
ტივსა, გარნა გულის მომწვევლელს ისტორიას
იმ კაცისას, რომელმაც გაამუღავნა თავის თავი,
რომ დაისწას კაცი უბრალო.

--მე მეტს ვედარ შევაწუსებ აქ მეოფთა,
სთქვა ბოლოს ქანვალქანმა, და რადგან არა ვინ
ნებულობს ჩემს დაჭერას, ეს არის მე მივდივარ,
მე სხუაც ბევრი მაქუს საჭირო საქმე,
უფალმა ღენერალნის ადვოკატმა იცის ვინცა ვარ
და ან სადავარ, იმას შეუძლიან ეოველთჯს,
ეოველს დროს, დატუსალება ჩემი, როდესაც კი
ინებებს.

და ჟანვალქანი მივიდა კარებთან. ვერაჟინ ცაბედა რომ გაეცა ბრძანება იმის დაჭერისა, ვერაჟინ სელი ვერ დიიძრა შეეეენებინათ ის კარებთან. ეველამ გზა მისცა მას ჰატოვისცემით იმ წამში, იმ კაცში ეველა სედავდა რაღაცა დიდსა, სამღრ-
თოსა, რომელიც აიძულებდა ეველას იმეცა მისთვის დაუბრკოლებელი გზა. ვალქანმა გაუარა კვერდით მრავალს ხალხსა წუნარის ნაბიჯით, არა კინ იცის ვინ გაუღო მას კარი. იციან მსოფლოდ, რომ მას თითონ არ გაუღია კარი, იქ ერთი კიდევ მიუბრუნდა ლენერილნის ადგოკატსა და უთხრა: უფალო! მე თქვენს სრულს განკარგულებაში გასლავართ. მერე მიუბრუნდა ხალხსა და უთხრა.

--მე თქვენ გებრალებით ასლა განა? ღმერთო ჩემო! როდესაც მომაგონდება რას ვაპირებდი..... ესლა კი იმედი მაქვს ღირსივარ მურისა, მაგრამ ის კი ეველაზედ უკეთესი იქნებოდა, რომ ეს არაფერი არა მომხდარიყო რა.

ჟანვალქანი გავიდა. კარები მიესურა ისე, რო-
გორც იმის გასვლის წინ ის გაეღო; კაცნია რო-
მელნიც შეასრულებენ რასმე დიდებულსა, ეოველ-
თვს იზოგნიან კაცთა; რომელნიც მსახურობენ მათ.

ერთის საათის შემდგომ მანმატიე იყო განმართლებული და განთავისუფლებული. მოწულული იმ შემთხვევით მანმატიე ფიქრობდა, რომ უკვლა ჭკუაზედ იყო შეშლილი. იმას კიდევ არ ესმოდა კარგათ თუ რა მოხდა.

დილა ადრიან ქანვალქანი დაბრუნდა შინა. ის შევიდა ჰირდაჰირ ფანტინას ოთახში.

--თქვენსა სართ, უფალო მერო? ჭკითსა მას მონოზანმა, დაინასა რა ქანვალქანი.

რასა იქს თქვენნი ავათყოფი? ჭკითსა მას ვალქანმა წენარის სმით.

--ესლა ცოტა უკეთ არის, მიუგო მონოზანმა, გუშინკი ძნელათ იყო, და როდესაც უთსრეს იმას, რომ მადელენი წავიდა შენის ბავშვის მოსაყვანათა, იმ დროს აქეთ უკეთ არის. მაგრამ თუ იმან შეიტყო, რომ ბავშვი არ მოუყვანიათა მაშინ არ ვიცე როგორ იქნება საქმე, მოტეუება იმისი ახლა აღარ შეიძლება. ფანტინამ გაასილა თვალები და დაინახა რა მადენელი, ჭკითსა მას სრულინ მოსვენებულის სმით და მღიმვარებით:

--ჩემი კასეტა? მე ვიცოდრი რომ თქვენ დაბრუნდით. მე დიდი ხანი თქვენსა ვსედავთ;

მთელი ღამე გსედავდით მე სიზმარში. თქვენ იუაჳით დიდებაში, გარე შემორტეული ანგელოზების დასით.

ვალჳანმა გადასედა მაშინ ლმობიერებით ჳვარცმასა.

--მაგრამ მითხარით, რა უეაჳით ჩემი კასეტა? რატომ არ დაძისჳით აქ გვერდით. როდესაც მე გამოძეღვიბა მე იძას ჩაჳიკრავდი გულში.

ვალჳანმა მიუგო რაღაც მოგონილი, რომელიც თითონაც აღარ ახსოჳდა შემდგომში.

იმ დროს მოვიდა აქიმიცა.

--მოსჳენებით იუაჳით შვილო, უთხრა იძას ექიძმა, თქვენნი ქალი აქ არის.

თვალი ფანტინასი აენაენ. ძან დაიკრიჳა გულსელი და მით გამოსატა თჳსი ვედრება-- ვედრება მსურებალე და მოკლე.

ოჳე თუ აქ არის მოძგვარეთ ესლავ, ღჳთის გულისათჳს.

სამჳუხარო შეცთობილება საცოდაჳის დედისა! იძისთჳს კასეტა იუო ისეჳ ისე ჳატარა, ჩხვილი, როელიც დაჳეაჳთ სელითა,

--არა, უთხრა ძას ექიძმა: ესლა მოჳუანა

არ შეიძლება. თქვენ ავითა ხართ, იმის ნახვა
ძრეულ გაფნებსთ ვერ უნდა უკეთ შეიქნეთ.

მე კარგათა ვარ, მე არა მიჭირსრა, უთხრა
მას ამაყათ ფანტინამ. რა ბრევი რამ არის ეს ექიმი,
გესმისთ თუ არა უ. ექიმი, მე უთოვოთ უნდა
უნახო ჩემი ბავში, ჩემი სიცოცხლე, ჩემი იმედი.

--აი როგორა ჯავრობთ, უთხრა მას ექიმმა,
მანამ მგ მღვმოიარებაში იქნებით, მე თქვენ
ნებას არ მოგცემთ ბავშვის ნახვისასა. ეც ცოტაა,
რომ ის ნახოთ, უნდა ცდილობდეთ რომ იცოცხლოთ
კიდევ იმისთვის. როდესაც თქვენ შეიქნებით
უფრო ჭკუიანი, უფრო კეთილ გონიერი, მაშინ
მე თითონ მოგვრით თქვენს ბავშვსა.

--მომიტევეთ დოკტორო, ღუთის გულისათვის
შემინდეთ, უთხრა მას ბოლოს შეწუსებულმა ფან-
ტინამ. მე უწინ ვერ ვაგებედავდით იმას, რაც
მე თქვენ ესლა კვადრეთ, მაგრამ მომიტევეთ, მე-
რწმუნეთ მე თითონ არ მასსოვს სოლმე თუ რას
ვიტევი სოლმე. ხან და ხან, მე მესმის, თქვენ
ფიქრობთ, რომ მე კასეტიის ნახვა უფრო ამა-
ლელებს, მაგრამ ღმერთს გეფიცებით მე უკეთ
შევიქნები მაშინ, რომ იმისი ნახვა იქნება ჩემ-

თვს კარგი წამალი. აბა გამოსცადეთ, მჩვენეთ, ნასაუთ რა რიგათ წენარათ დაუწყო მე იმას ალერსი, რათ უნდა ციკვირდესთ, რათ უნდა ჯავრობდეთ იმაზედ, რომ საცოდავს დედასა სურს საუვარლის ძვლის ნახუა. მე ამას გაჯავრებით არ ვამბობ. მე ვიცი, რომ შევიქნები სრული ბედნიერი როგორცკი მე თვალით დავინახავ, ჩემის თვალის სინათლესა. მთელს ღამეს მე ვსედავდი ვილასიც ბრწეინვალე დასსა, რომელნიც მე შეცდურათ მიცინოდნენ. მე აღარ მაცვივებს. მე სრულიად კარგათა ვარ. მე ვგაძნობ, რომ აღარაფერი აღარა მტკივარა; მაგრამ თუ მეტუვთ მე ისე დავეწვები ისეუ, როგორც ავამთყოფი; ამით მე შევძენ კმაყოფილებას ქალებსა, რომელნიც მე მივლიან: ისინი ნახვენ, რომ ასე წენარათა ვსწევარ და იტუვიან: «აი ახლაკი დრო არის ბავშვი ვაჩუწნოთო.»

უ. მაღელენი დასჯდა სკამზედ მახლობლათ ავამთყოფისა. ფანტინა გადაბრუნდა იმისკენ და ცდილობდა ეჩუწნებინა თავი კეთილ კონიერულათ და მოსვენებულათ, მაგრამ ვერ მოითმინა და მისცა მაღელენსა მრავალი სსუა და სსუა კითხუა:

--კარგათ მოიარეთ, უფალო მერო! ოჰ რა კეთილი კაცია სარტ! მითხარით მაინც როგორ არის ჩემი ქალი, სომ კარგათ აიტანა მგზავრობა? ის მკონია ველარ მიცნობს მე! იმ საცოდავს უთუოთ დაავიწებოდან თავისი უბედური საწყალი დედა! ბავშვებს თითქმის სულ არა აქვსთ მესხიერება. ისინი არიან როგორც მფრინველნი. დღეს სხუასა სედვენ, სხალ სსუასა და აღარაფერი აღარ ახსოვსთ შევისათვს. ჰქონდა იმას სუფთა საცყალი? ფაქისათ ჰქუნდათ შენასული ტენორდებისა? როგორა ჰქუტბდენ? ოჰ, რომ იცოდეთ თუ რა რიგათ მკლავდა ჩემს სიღარიბეში ეს ფიქრები! ესლა განვლო იმ უბედურმა დრომ ჩემთვს. მე სრულიად ბედნიერი ვარ. ოჰ, რომ იცოდეთ უ. მერო, ოუ რა რიგათ მინდა იმისი ნახვა! განა, ლამაზია, დასტულია ჩემი ქალი უ. მერო? სომ არ შეგცივინათ დილიყანსში? თუ შეიძლებოდეს ერთს, წუთს მაჩვენეთ, ერთი შემახედეთ, და მერე თუ გინდათ ისევ წაიუჭანეთ. სომ თქუტნა სარტ აქ სასლის უფროსი?

მადელენმა მოჰკიდა კელი ფანტინას.

--კასეტა ძრეულ ლამაზიც არის, ძრეულ ძრთე-

ლათაც არის, თქვენ ძრეულ ძაღვ ნახავთ იმასა, ეცადეთ მოსვენებით იუთ, ძრეულ გულიანათ ლა-
ზარაკობთ იმაზედ, ეს ძრეულ გაწეენსთ, იმას გა-
რდა კვლებს იურით საბნიდამ და იმასთვს გას-
ველებსთ აგრე ძრეულ.

ძართლათ სძირი სველა სძირათ აწვეუტინებდა
ლაზარაკსა ფანტინასა.

მაძინ ფანტინას შექმინდა რომ არ ამოეფხვრო
ის დარწმენება, რომელიც მან განაღვიძა და გა-
მოსცვალა ლაზარაკი?

რას იტყვით უ. მერო, მონაფერმენი ძალიან
კარგი ჯდგილია ვგონებ. საფსულში იქ ბევრნი
მიდიან სასეირნოთა. როგორ არის ტენორდების
საქმე? ვგონებ ძალიან ცოტა ხალსი დადის იმათთან.

უ. ძადელენს ეჭირა ისევე სელი ფანტინასი და
უეურებდა მას მწუსარებით, ცხადი იუო, რომ იმას
უნდოდა მისთვს რილასიც თქმა და ვერა ჭებდავდა.
იმ დროს ექიმიც წავიდა შინა და დარჩა იმათთან
მონოზანი.

ერთს დროს უცეუ ფანტინამ წამოიძასა:

--მე მესმის კასეტას სძა. დმერთო! სწორეთ
იძისი სძაა.

ანიშნა ეველას, რომ დახუმებულ იქნენ, შეიკმინდა სული და უკვდებდა ეურსა.

ეზოში მართლათ ვილასიც ჰატარა ქალი დარბოდა იმ დროსა, იცინოდა და იძვებდა, და აი იმისი სმა გაიგონა მაშინ ფანტინამ და იყო დაწმუნებული, რომ იძვებდა იმისი კასეტა.

ბოლოს ბავში გაიქცა, აღარ ისმოდა აღარავის სმა, ფანტინა უკვდებდა ცოტა ხანს კიდევ ეურსა, და შეექმნა ბოლოს სასე მოწვენილი. მადელენმა გაიგონა რა რიგათ ფანტინამ წაიბუტბუტა: «ოს! რა ავი კაცია ის ექიმი, ნებას არ მამღვეს ძვლის ნახვისას, გაგონილა ესა! სასეც საშინელი ავი აქუს იმ უწებლოსა!

მერე უცეფ გამსიარულდა ისევ და მოჭეუა საუბარს თავის თავთან: «ოჰ, რა ბედნიერი ვიქნებით მე და ჩემი ძვლი! ჰირველი ეს, რომ ჩუტნ კვექნება ბაღჩა, ეს აღკვითქუა უფაღმა მადელენმა. ახლა კასეტას ეცოდინება უთუოთ ასოები და მე იმას ვასწავლი კითხვასა. კასეტა დაუწეებს ბალახში ჰეჰელებს დევნასა და მე დავტაბები იმისის ეურებით. გარდა იმისა ვასიარებინებ წმიდა საიდუმლოსა, და ეს ჰირველი იქნება

იმისი ზიარება. დაიცა აბა როდის შეუძლიან იმას ზიარება?

ავათ შეოფმა დაიწყო თვლა თითებზედ: ერთი, ორი, სამი, ოთხი... ესლა ის არის ძუღლის წლისა. სუთის წლის შემდგომ, მაშინ იმას ეცმის თეთრი კაბა, სასიანი ჩულქები როგორც დიდს ქალსა. საეჭარელო დაო, უთხრა მონაზონსა, თქუენ არ იცით რა სულელი ვარ მე, აი მე ესლა ვფიქრობ იმაზედ, თუ როგორ ეზიარება ჰირველათ ჩემი ქალი. და ფანტინა მოჭეუა ხარხარსა.

მადელენმა გაუშვა კელი ფანტინასი. ის უგდებდა მას ეურსა, როგორც უგდებენ ეურს ქარის სმასა, თვალი დასრილი და დაფარული ფიქრების უფრსკულში, და უცეფ ფანტინამ გაკმინდა სული: მადელენმა აიღო მადლა თავი. ფანტინა თითქო აღარა სუნთქამდა; წამოიწია ლოგინიდან და გამოიჩინა თავის გამხდარი მხარი; სახე იმისი, რომელიც ერთის წამის წინეთ იყო ისე მხიარული, შეიქნა მწუსარე, და თვალნი შიშისაკან უძრავნი, მიიმართნენ ოთასის კუნჭულისაკენ. ღმერთო ჩემო! რა დაგეძართათ, ფანტინავ? ჰკითხა მას მადელენმა.

მან ვერ მიუგო ზასუსი, და ვერ ამორებდა თვალსა ერთს ადგილსა; შეესო რა ერთის სელით მადელენის სელსა, მეორეთი ანიძნა ის ადგილი.

მადელენმა შეისედა იქითკენ და დაინახა ჟოვერი: ფანტინას არ ენახა ის იმდროდინ, რაც მადელენმა განათავისუფლა ტუსალობილამ. ავითმოფმა წარმოიდგინა, რომ ჟოვერ მოვიდა მაშინ იმის დასატუსალებლათ, აიტანა შიშმა, დაიფარა ორივე სელები თვალებსედ და დაივიწროა:

--უფალო მადელენ, მიშველეთ.

ქანვალქანი ადგა და უთხრა ფანტინას თუთ მშვიდობიანის და მოსვენებულის სმით:

--დამშვიდდით. ის თქუწნთჯს არ მოსულა. შერე მიუბრუნდა ჟოვერსა და უთხრა: მე ვიცო, რაც გინდათ თქუწნა. ჟოვერმა შესძახა: თუ იცითა აბა საჩქაროთ მომევე.

წინააღმდეგ თჯსის ჩვეულებისა ჟოვერმა არ აუხსნა მას მიზეზი თჯსის მოსვლისა. ჩუწნ ვიცით, რომ ქანვალქანი იყო მისთჯს თავიდგანვე კაცი რაღაც საიდუმლო, წინააღმდეგო, რომლისაც დათრგუნვას ის ამოდ ცდილობდა სუთის წლის განმავალობაში. ასლა იმისთჯს იმისა დატუსალება

იყო არა დასაწყისათ, არამედ დასასრულათ იმ ბრძოლისა და მან მსოლოდ უთხრა მას, აბა მომეკვ, ეს უთხრა ჟოვერმა ისე, რომ აღგილიდამ არ დამრულა; იმან მსოლოდ გადასედა ვალჟანსა სასტიკის მბრძანებლობითის თვალით.

ჟოვერის სიტყვებსედ ფანტინამ გაასილა თვალ-ები; უფალი მერი იღვა იმის კვერდსედ, მაძა. სადამე იმას არა ჭქონდარა იმდროს სამწუსარო, ჭფიქრობდა ის მაძინ თავისთვს.

ჟოვერმა გადმოსდგა რამდენიმე ნაბიჯი დაშეჭვირა: მოდისარ თუ არა? საცოდავმა ავათ მეოფმა მიიხედ-მოიხედა, გარდა მონაზონისა და მერისა, ოთახში ვერა ვინ ვერ დაინახა. ვის ეუბნება: «შენაო» იფიქრა ფანტინამ. ვის გაუბედავს ჟოვერი შენაო, თუ არ მე. არ არის ეჭვი, ფიქრობდა ის, რომ ჟოვერ მიბრძანებს მეო, და ათრთოლდა მთელის ტანით.

--ერთის წუთის შემდგომ ფანტინამ ნახა ისეთი რამ სანახავი, რომელიც არ უნახავს მას თვთ ძლიერს თვისს ავათ მეოფობის როტვაში.

ჟოვერმა სტაცა ხელი მერსა საეელოში.

--უფალო მერო, წამოიევირა კვნესით ფანტინამ,

რას ვხედავ მაგას?

ქოვერი მოჭევა მაშინ სარსარსა:

--აქ აღარავინ არის ამას იქით უფალი შერი!
სთქვა ქოვერმა.

ქანვალქანი არა ცდილობდა განთავისუფლებულ-
იყო ქოვერის ხელიდან, მან მხოლოდ უთხრა მას
სასტიკათ:

--ქოვერ.....

ქოვერმა შეჭევირა: რატომ უფალს ინსპექტორს
არ მეძახი? როგორა ბედავ დამიძახო ქოვერო!

--მე მინდოდა შეთქვა თქვენთვის რამდენიმე
სიტყვა ჩუმად, განაგრძო ვალქანმა.

--მითხარ სმა მაღლა! რის ჩუმათაო? რა
საჭიროა ჩუმად თქმა! მე ეგელა სმა მაღლა შეუბ-
ნება თავის სათქმელსა.

--მე მაქვს თქვენთან სათხოვარი, უთხრა მას ვალ-
ქანმა დაბალის სმით.

--მე შენ არ გითხარი რომ მაღლა სთქვი
შეთქი!

--მხოლოდ თქვენ მარტო უნდა გაიგონოთ ის,
რაც მე მაქვს თქვენთან სათქმელი, განაგრძო
ვალქანმა.

--მე რას დავსდევ, ჩემოჯს სულ ერთია! ჟანვა-
ლქანი მიუბრუნდა და უხსრა ჩურჩულით:

--მომეცით მე სამის დღის ვადა. მხოლოდ
სამი დღის, რომ წავიდე და ამ საცოდავს დედან
მოვკვარო თავისი ბავშვი. თუ გინდათ წავიდეთ
ერთათ.

--შენ მგონია დამცინი მე, შეჭყვირა მას
ჟოვერმა. მე არ მიძინია თავი აგრე სულელათ,
როგორც შენ მგონია შენ მთხოვ მე სამის დღის
ვადან; გინდა რომ გამიძვრე სელიდამ განა?
შენ მეუბნები რომ-შენ გინდა წასვლა ამ გოგოს
შულის მოსაუვანათა. ხა, ხა, ხა, ეს ძალიან
კარგი ანბავია! ფანტინა ათრთოლდა.

--ჩემის შულისა? როგორთუ ჩემის შულისა?
განა ის აქ არ არის? ჩემი კაზეტა მამ აქ არ
არის? ეს რა შესმის? მონახონო! მითხარ: სად
არის ჩემი კაზეტა, ჩემი სულის დგმა? მომკვარ-
ეთ მე ჩემი ბავშვი, უფალო მერო, ჩემი ბავშვი
მეთქი?

ჟოვერმა დაუბაკუნა ფესი: ჩუმათ მეთქი ეშმაკის
კერძო! შეჭყვირა მამაკვდავს ფანტინასა.

დროება მოვიდა? ტუსაღები სდებიან მერებათ,

და საქვეურო ქალებს უვლიან, როგორც გრაფინე-
ბსა. მაგრამ ეს ეველზფერი შეიცვლება, დრო
არის შეიცვალოს.

მაშინ დაასო თავისი მსეცური თვალები ფან-
ტინას, და მოიკრიფა რა ერთათ სელში, საუელო,
ველსახვევი და ჰერანგი ყანვალუანისა, უისრა
ფანტინასა: მე შენ გეუბნები რომ აქ აღარ არის
აღარც უშალი მადელენი, აღარც მერი, აქ არის
მსოლოდი ავასაკი, ტუსალი ყანვალუანი! აი ეს,
რომელიც მე მაგრათ მიჭირავს.

ფანტინამ იმდროს წამოიწია ზეზედ, დაეუდა თავის
გამსდარს სელებსა, შეხედა ყანვალუანსა, ჟოვერსა,
მონაზონსა, გააღო ჰირი, უნდოდა ეთქვა რაღაცა,
მაგრამ გაუწედა უცეფ სმა, მოუჭირა კბილები,
მერე დაეცა გულ დაღმა დაშრეტილის თვალებით
და განუტევა სული.

მაშინ ყანვალუანმა სტაცა სელში ჟოვერსა და
მოუგრისა რა როგორც ბავშვსა, უთხრა: თქუწნ
მოჭკალით ეს ქალი.

--კმარა მაგდენი ებედობა, შესძახა ჟოვერმა
ცოფიანის სმით: მე მოვსულვარ აქა, არა ზღაპ-
რების მოსასმენათ, არამედ შენ წასაუვანათ, ან

წამაძევე და ან ესლავ ვუბანებ ეარაულებს, რომელნიც ძირს ვვიცდინა, რომ შევიყარონ ესლავ რკინის ბორკილები.

ოთახის კუნჭულში იდგა რკინის კრაოტი, რომელიც მსასურებდა მგსავრობის ქვემსაგებათ მონასონთა, როდესაც იმათ ჭევიანდათ ჩაბარებულნი მოსავლელათ ავათმოფუნი. ჟანვალქანი მივიდა იმ კრაოტთან, ერთს წამში დაძალა ის, მოსტესა ფეხი, დაიჭირა სელში და შესედა ჟოვერსა. ჟოვერს წაუვიდა ფერი და გადასტა კარებისაკენ.

ჟანვალქანი, არა გამძვები სელიდამ იმ რკინის ჯოსისა, წენარის ნაბიჯით მივიდა ფანტინას კრაოტთან. მერე მიუბრუნდა და ძლივს გასავონის სმით უთხრა ჟოვერსა:

--მე გირჩევთ, რომ ამ წამში სელი არ შემასოთ მე, თორემ ინანებთ.

ჟოვერს დააწეებინა კანკალი.

ჟოვერმა იფიქრა, რომ დაეძახნა ეარაულების-თვს, მაგრამ ვერ გაბედა, ეძინოდა, რომ ვალქან არ მიძალულიყო სადმე, იმან აიღო ჯოსი სელში, მიეუდა კარებს და არ ამორებდა თვალს ჟანვალქანსა.

ჟანვალქანმა ამოუღო სელი თავში მიცვალებუ-

ლსა, და უუურა დიდხანს, უძრავათ მდებარეს ფანტინას. უუურებდა ძრეულ მწუხარე, ძრეულ დაფიქრებული. ცხადი იყო, რომ ის ფიქრობდა იმ დროს არა ამ ქვეყნიერობაზედ. მთელი იმის ხანის მეტყველება გამოხატავდა იქდროს აღუწერელს სევდას და მწუხარებასა. შემდგომ რაოდენისამე ხნის ფიქრებისა, ის დაეუდა და დაუწყო მკუდარს რაღაც ჩუმათ ჩუჩხული.

რა უთხრა? რა უნდა ეთქვა მუკედრისათვის იმ საცოდავს ტანჯულს კაცსა? რა სიტყვები იუუნენ? არავის გაუგონია. ნეტავი განსვენებულმა მანც გაიგონა ის სიტყვები?

ქვეყანაზედ არსებობენ ღმობიერნი შეცთომილებანი; მაგრამ ვინ იცის, იქნება ისინი არცკი იუუნენ შეცთომილებანი, არამედ საკვრველნი ჭეშმარიტებანი.

მონასონი, რომელიც იყო თვალით მნახველი იმ შემთხვევისა სძირათ იტყოდა ხოლმე შემდგომში, რომ როდესაც ჟანვალჟან ჩასჩუჩხულებდა მკუდარსა ეურმა. ის სედავდა ცხადად, რომ ფერმკრთალს ფანტინას ტუჩებზედ გამოჩნდებოდა ხოლმე აღუწერელი ღიმილი, და გაიელვებდენ ხოლ-

მე თვალნი მისნი, სავსენი განკვირვებით საუკუნობის წინეთ.

ბოლოს უახლესანმა ორივე სულით აუწია თავი ფანტინასა, გაუსწორა ბალიში, როგორც დედა უსწორებს თავის მძინარეს ძვლსა, შეუკრა ჰერანგის საკინძი, მოუკრწოვა თმა ჩებჩიკში და დაუსუჭა თვალები.

იმ წამში თითქო რაღაც ნათელი ადგა ფანტინას გვაძსა.

სელი ფანტინასი კადმოეძვა ლოკინიღამ. უანვალუან დასდგა მუსლსედ, გაუსწორა ფრისილათ, მერე ადგა, და მიუბრუნდა რა ეოვერსა, უთხრა: აი, ხსლა კი სრულს თქუტნს განკარგულებაში ვარ.

ეოვერმა გაგსაუნა იმავე წამს უანვალუანი ქალაქის საბურობილეში.

მადელენის დატუსხლებაშ აწარმოვა ქალაქში რაღაც ნაირი მოქმედება. თუმცა სამწუსაროა, მაგრამ უნდა გამოვსტედეთ, რომ, როგორცკი გაიგონეს, რომ ის იყო ტუსაღათ მეოფი, ეველამ კელი აიღო უანვალუანსედ. ორის საათის შემდგომ ეოველი კეთილი, რომელც ექმნა მადელენსა, დაივიწუეს. ესკი უნდა დაუმატოთ, რომ რაც

✓ შეჯიბ.

ტრაგედია სამს მოქმედებად.

(სათარგმნი).

ივ. კერესელიძისა.

1863 წელს.

მოქმედნი ზიარნი:

გ რ ე რ ი. კოჩინთის მუფი.

გ რ ე უ ზ ა. ამისი ქალი.

ა რ ფ ე ი.

ი ა ზ რ ნ.

მ ე დ ი ა.

გ რ ე უ ზ ა ს ძიძა.

ანაღვანდა ქალი.

დ ი ბ ა რ ი.

მ ე ჯ ა ნ ტ ი.

კოჩინთის ქალაქის მცხოვრებნი, სასახლის მოსამსახურენი. მონანი, გრენის თანამხლებენი.

იაზონის და მედიას შულები.

მოქმედება აჩის კოჩინთის ქალაქში.

(*) წადგანც საბერძნეთში, რომელსაც ეს მოქმედებას, მაშინ მრავალმეტრობა მიღებული იყო, ამისათვის მკითხველი ამ ტრაგედიაში შეხვდება ხშირად «დემეტრის» მრავლობითს რიცხვში მოხსენებულთ.—კ.

მ ე დ ი ა.

მოქმედება 1.

სტენა წარმოადგენს მოედანს კორინთის ქალაქის აღაუფის კარების შესავალთან; მარჯვნივა აქვს ზეთის ხილის ტაძარს, მარცხნივა დგას გამოქანდაკებული სახე დინასი, ტაძარის შესავალს გზასთან, რომელსაცა მუხრებულნი ვერა ხედავენ. სტენის პირდაპირ სიღრმეში მოჩანს ქედი, რომელიცა დაქანებულია ქალაქის მხრისაკენ.

გამოსვლა 1.

ფარდის ახდის შემდგომს, დგას გრეონი და ხალხი გარს შემოხვევია ორფეის; გრეონის მარცხნივ მხარეს უდგას, იასონი.

გრეონი. (ორფეის) ძლივს შეღირსა შენი ნახვა, მოკვდავ, დმურთების საუკარელა; კელახლად შენის ნახვის ნება მოგვცა ტებმა. რამწავს, შენს დმბრუნებაზედ განისმა ხმა ხალხში, იწამსვე გამოკუშურე მოსაგებებლად; მოსაგებებლად ჩემის ხალხის კეთილის მოქმედისა.

ორფეი. უმატოვცემულესო გრეონი, საუჩრებლნო კორინთელნო, რით შევიძინე ჩემდამო დამოკიდებულობა, რომელიცა გამომეტყველებს თქმწინის თავადებითგან?

კ რ. ორფეი, ერთი მხლად შენი დაბრუნება, არის
 ჰინკელი მოწვევა. ჩუწნ გვინდოდა შენი აქ მოწვევა.
 ხვალ, რა განიმშვენებს თავს ქორწილის გვირგვინით,
 საყურადღებო ჩემი ასული, დაუტყვებს სახლს, რომელიც
 იყო იმის აკანა; წინათმხედველმა სიყურადღებო ჩემმა
 ამ ქორწილისათვის აღმოაჩინა მთავრის შეოთხე დღე,
 რომელ დღესაც გემსახურებით ვუნერსა. ამასთანავე მსხ-
 ვერზღნი გვიწინასწარმეტყველებენ რაღაც უბედურებასა
 და შეტრდობას, მაგრამ შენის დაბრუნებით გვეძლევა
 იმედი და, როდესაც შენ ჩუწნთან ერთად გილოცავთ,
 მაშინ დამშვიდდება რისხუა ღმერთებისა, ამისთვის რომ
 გორიფეის გალობას, გუნდრუგის კვამლს და ჩუწნს
 ღოცას აღაუყენს ცათმდე ორფეის ხმა.

ი ა ზ. რამოდენს ზატის მიაზერობენ მშინვარებასედ
 მათამაშეს. ქა, ვრეონი, ზოეტს რომ აგრე უაღერსებ, მამ
 რეგორსა ზატის მიაზერობ მამაცს მხედარს?

კ რ. იაზონ, მე ვიცი შენის გაჟატობით რეგორც
 დავალებული ვარ; მხლად შენ გამიხსენს ვტრის
 გელთაგან ესე გიდენა; ჩუწნ გვანსოვს, რომ მონრე შენ
 გემაზები, მგლები, საშინელი საკვირველებები და შეაყენე
 გამაოხრებელი მდინარე შემოსავალშივე!... ესე გამარჯვება
 უწარჩინებულესია! მაგრამ შენს სახელთან, უნდა დაილო-
 ცებოდეს ორფეის სახელიცა.

ი ა ზ. (დაცინებით). მამ დაესენ მაგან მოგაწოდეს
 შემწეობის გელი და დასტეს მთის ხალხის მრისხანება.

ო რ ფ ე ი. (დამშვიდებით) იაზონ, გარწმუნებ, რომ
 შემელო გამომეტადა ეგ დიდი საქმეც.

ი ა წ. როგორ! შენის ჩანგის შემწყობით?

ო რ ფ. და რამდენისაზე ჰურის მარცვლით.

ი ა წ. შენს სიტყვებში ყოველთვს რაღაც სიღრმეა
აზრი უნდა იყოს.

კ რ. რა გსურს თქმა მაგითი?

ო რ ფ. როდესაც, იმ ალაგს, სიღრცა მთის ხალხნი
გამოიკვებებიან ტყის ხილითა, ანუ მოტაცებულის საზრ-
დითი, ჩემს მოგზაურობის დროს მიმეყვასს განგება,
მაშინ ვახყენებ მე იმათ ჰურსა: რა იკემუკენ, მომთხოვენ
მეორეთ; შემოდანი მოგცე თქუწნ ათასობითა მეოქია,
ვეტყვი და დავანახებ ჰურის თესლს; რა მოკლე
განცვიფრებაში, დაუწყებენ სინჯვასა; მაშინ დაუმატებ
გიდეუ ამას და ვეტყვი: მიანდეკით ეს თესლი მიწასა და
მოგეტყვით ათასობით ჰური. როდის? ხვალ დილითა?
მომიგებენ, — არა, ჯერ უნდა შეიმუშაოთ მიწა, უზსუხებ.
ამ უკანასკნელ სიტყვასედა დაიწყებენ მომჭირნობას,
მუშაობას; მთის ხალხი დარჩება ალაგობრივ. კარგები
შეიცვლებიან სოფელიურ სახლებათა. ჩემის ხელთ მძღვანე-
ლობით გაიმართამენ მიწის იარაღსა რკინულისაგან.
რამდენიმე დროების განმავლობის შემდეგ, ერთს დილას
დავინახავ რა ყანის ახალგაზდა თავთავს, ვეტყვი:
მიუძღვებით დმერთებს მადლობა და, ამ სიტყვასედა
ვნახამ, რომ ახლად აღმოცენებულს მწკანე ბალანსედა,
ქოხებისაჩლოს, აღიმართებიან სამსხეურ ზღონს; შრომა,
დმეთის მსურება და ქორწილები, შესდგება ქალქის
დაფუძნება, სახლკარიანობა და მოქალაქური წესი, — ესე
ყოველივე აღიზრდება ერთის მცირის ჰურის მარცვლი-

თვან, ჩანგის ხმაყედ.

ი ა ზ. დიდო დამაფუძნებელი, მაშ კგენი აჩიან შენი საქმენი?
 ო რ ფ ე ი. დინ, მე დამაფუძნებელი ვარ; კგ მართალი
 თქვ. რამდენჯერ მამხლომია, როდესაც ვისუფლარ დამ-
 შუდებულს მალათ მთების წვეკებსედ და დამხედავს
 ზევიდგან გელისპონტის კუნძულსედ, რომელსედაც
 დარემია მზის შიდაგანდი და უმელეკარია. მითქვამს:
 ეჭა! თქვენს უდაბურნო მთანო, ეჭა თქვენს კანო ოგი-
 ნის გულისა მქონენო, ერთობ თქვენს ჩემნი იქნებიო
 და, როდესაც განათლდება კოჩინთა, მუზა გასწევს
 ნაკოსისა, ღელოსისა, ზანტისაკენ; დასთესავს ყოველგან
 ჰუქსა და განათლებასა, ისე რომ, მუზა ჩემი როგორც
 მასწავლებელი და განმანათლები თავისს უმალესთ კი-
 დეოგან იქნების მქადაგებელი ჭეშმარიტებისა, რომე-
 ლიცა ღმერთებსა ჩამოთესეს ჩემში. მამინ, იზონ, კანნი
 სადღესასწაულო დღეებში დაიწებენ პოეტის კურთხე-
 ვასა და შეადარებენ იმ ღინას, რომელმანცა დამშვიდა
 კელერი კანობრიობა და პირიტოემს, რომელმანცა დამო-
 რჩილა ღამი. მოგითხრობენ იმ ტარულთ პირეტეკე-
 ბსედ, რომელნიცა ღმობიერ ჭეო ჩანგმა. იმათ უკან მდევ-
 ნელმა; მდევნელმან კელეთა და ქალაქებთა შორის, რომე-
 ლნიცა აღშენდებინ ჩანგის ხმაყედ. მაგნამ რას განობ შე-
 ამას? მუზამ გაშიტაცა მომავლის დროებისკენ.....
 ვილანაჩოთ ჩვენს შინაურს საქმესედ, ჩვენს კრეუ-
 ზასედ.... შენ მე შელანაჩაკებოდი წელან ქორწილსედ?

ე რ. სწორეთ!

ო რ ფ. წელანა ბძანებლით, უგვლუ ღმერთების მრისის-

ნება შემუქარება... ვინ არის საქმის?

კ რ. შენ ვერ მიხვდარხარ?

ლ რ თ. ვერა.

კ რ. (იარაღსუდანიშნებს). აი, ეს?

ლ რ თ. იარაღი?

ი ა ზ. (ამხატვარებით). დიან... შე...

ლ რ თ. ეს კრეკუნას საქმისა? ეს?

ი ა ზ. (ჩუმად ღრუბის). ხმა გაიშალა!

კ რ. რა ანბანია? რისათვის გაუვითლდით, ან შენ, და ან ებ?

ლ რ თ. ეს შეფუთა, ნება მიბრძოლეთ რამდენსამე ხანს მისთვის არა მოგახსენოთ რა და, ამასთანავე გიხსენებთ შეისმინოთ ერთი წიგნი: აქ ახლავს; არ არის ჩვენსუდ მომარებით იმყოფება რეპროდუქციის ანტიკონსერვაციის ქერუმი, რომელსაც ქუა ლიკვი, ის საკვირველს რეკავს აქვეს უკველს მსგავსად; ვინცა მივა რჩევის საკითხავად. მიბძნდი და მოახსენე უმადლეს მღვთაშობას შენთვისაშრება. მინამ თქვენს დაბრუნდებით, მე გამოვიძიებ სამსუქრებლას და გაცების გულში წავიკითხავ მიხეხს, რომლით განადვიებს ღმერთების რისხვას.

კ რ. შე ვემოწმებლები შენს თხოვნას. (გადის თავისის აშლად და ხალხით).

გამოსულა 2.

ღრთუი და იარაღი.

ლ რ თ. კრეკუნას რომ იტთავ, შედის; შენს სჯულიერს ტოლს, რადან უუბნები?

ი ა ზ. შენებრად ვაგ საზინდლავმა სახელმა ჩემი სმენა;

იმას უნდოდა განმეორებოდა და დამიტევა კიდევ. შენ
უნდა გაუშო ის ცოლი, რომელსაც შენ სჯულიერად სხსავ.

ო რ ფ. ვერასოდეს ვერ გაუშვებ!

ი ა წ. (ამაყად) რატომ?

ო რ ფ. რატომ! ჭმ! ვის ეუბნები მაგას, რომელსაც
რომ შე ვიყავი ამხანაგი თქვენის საშინელ მდგომარე-
ობისა და ვიცი ყოველივე; თუმცა შენს ცოლს გული
ამხარტავანი აქვს, მაგრამ ძვირად მადლივი; იმას შენ
უყვარდი გაგიუბით, ისე უყვარდი, რომ დამნაშავეთ
რინესაც ვი შეიქვარ; შეცადინებოდა, გაიქცა და ყოველი-
სვერი დაიწყო შენთვის; მოკამყამო ცის თანადსწრებით
შეისმინა შენი აღთქმა, საბერძნეთსა და ითხოვა სამშობლო
ქვეყნიდგამ; თავის ყოვლად უბედურს და ყოვლად სამ-
წუხაროს სიტყვებში შენა ხარ მხოლოდ ერთი იმისი
იმედი, იმის უზღუბის ნუგეში..... ოჰ! არა; იმას არ
შეუძლო და არც შეუძლიან შენი დატევა. ფეხიდა,
იუნონა, საკუთარი შენი გული, რომელიცა ახლა გიდე-
ლავს საიდუმლოს ძველჯარებით და თვთან შე, ერთათ
მოვითხოვთ შენგან ჰასუსს, გვითხარ სწორეთ: სად
დაუტევე შენი მედია და რასათვს?

ი ა წ. უმჯობესია შეითხოვ შე, რომელმაც სასტიკმა
ეშმაგის ძალამ მაცდინა და ამომარჩევინა იმისთანა
საცოლო; იმასვი ნუ შეითხავ და ნუ იკვირვი რისათვისაც
თავი დავანებე.

ო რ ფ. თავი დანებე! შენ? სად? როდის? როგორ?
რისთვის?

ი ა წ. რისთვის? მაშ შენ არ იცი, რომ წყვეს, კვლავ,

სისხლი, საშინელება უკან დასდევს იმას, სითაც მიდის. იმის სხედის ხსენებაზედ ისე გამაგანებალებს ხოლმე, როგორც სახელი ეგემნიდისა? რომ ყოველი ქვეყნის მხარე ახლოს არ იკარებს? ასსირტის სიკვდილმა განადგობა ფრავია იმის წინაღმდეგად; ზედიას სიკვდილმა დაუნძო იმას საბერძნეთის კარი. რამწავს მოუხლოვდება ხოლმე რომელსამე კადეს, იმ წამსვე ხალხი, როგორც მეს-დაცემული დაწვებენ უაყნს, თითქოს ჭირი ანუ ჯარი დაესიარა; სკამაოა, დავიღბლე. იმ დამღუპვ ღედაკატისათანა, თითქოს ახლაც საზოგადო საშინელებასა ვხედავ. აჲ, ამისათვის ვერბები და ვშორავი.

ო რ ფ. ეს რა შესვის! ოჲ ქვს გულა! განა შენ ბედამ მატყსაცა და აუკედრი ბორბოტ მოქმედებას! მე რე ვინ იყო მიხეცი მაც საშინელის ბორბოტ მოქმედებისა? ვინ იყო იმისი მხვერვლი? ვინ ისარგებლა იმისის ნაყოფით? შენ მიიტაცე ის საბრალე თავისის უდაბნოსაცან, ვინ იტის რომლის ზღვებისაკენ. ის იყო წმინდა, მშვენიერი, ბედნიერი; იმის კეკლეუტს სახეზედ მანათობდა თავისის გულის უმანგობითი სიმამაცე. შენ მიაცხე ხალი შენის უგუნურის სურვილით. შენის ზაცვივის მოყვარეობისათვის, ისარგებლე აზრიალებულის სიყვარულით, რომელიცა იმის გულში იგზნებოდა, და როდესაც საცოდავს სიყვარულისგნით დაბრმავებულს, შენ კრჩივნე ყველას რაც ქვეყნაზედ არის რამ, უორგულა მამას, დატუკა დალა, და როგორც თავის ქმუნნიდამ ექსორია ქმნილი გაიქცა უტხო ქვეყნებისაკენ, სადაცა შეიქნა საგანად საშინელებისა და საშიშროებისა. წარმოიდგინე, მრთელს ხმელე-

ოხედ, ყოველთაგან დატეკებულს, ყოველთაგან ხელ
 აღებულს შენის გულისათვის, ერთი მხოლოდ შენ ჭეკახტ
 ნუგეშად და უცებ შენცა ხდება იმის წინააღმდეგად და
 იმასაცგი შიშობ, ვითომც შენს სიწმინდეს ჩირქი არ
 მიატყოს და ართმევე გულისა, რომელიცა მხოლოდ აცო-
 ცხლებს იმას? ... შენ ეგ არ შეგიძლიან! ეგ არაოდეს
 არ იქნება! ზემოთ ზეცის და ქვეშე მიწის საშინელება
 მაგას ეწინააღმდეგებინ, შენსა და იმისი შორის გაუშინ
 უმეტესად შეართებენ. დარღვევა მხოლოდ შეუძლიანთ
 ბრბანათებს ბერძნებს, გორინთას, იმის მეფეს და არა
 შენ. შენ, რომელიცა მიიზიდე იქამომდე, რომ ჩაიდინა
 ბორბტება იმან, რომელიცა დაბადებული იყო მალაღის,
 კეთილის ბრძნობისათვის; შენ, რომელიცა ხარ მიწის
 იმისის ყოველის უბედურებისა, თუთან შენ, რომელიცა
 სტხოვრებ კეთილმოქმედებისათვის და შენვეკი ხარ მოლა-
 ლატე კეთილმოქმედებისა.

ო ა ზ. (გაჯავრებით) და შენ, ამას ეძახი დანაშაულობას
 რატომ არ მიუვარს? თუ რომ ჩემი გული გეჩვენება
 შენ დამნაშავეთ გაამტეუნე ვენერა.

ო რ თ. ვენერა?

ო ა ზ. სწორეთ, სწორეთ, ვენერა, გაიგლიჯე ჩემო
 გულო, გაიგლიჯე. რომ ნახონ აღი, რომელიცა აგრე
 უწყალოდ შენა გწამს.

ო რ თ. რას ანობ მაგას?

ო ა ზ. დამეკარტე აქედან ამაო რჩევაჲ. კაცების დამუ-
 ქარებაჲ და... დანაშაულობაჲ... . არა..... აღრინდელი
 ჩემი კავშირი დაარღვიო მხოლოდ სიუჟანულმა.—მე
 შეუჟარს! შეუჟარს!

ო რ თუ ვინა? კრეუსა?

ი ა ნ. ჭო, სწორეთ კრეუსა, და იმისი უმანკოება; კრეუსა და იმისი მშკენიერება, კრეუსა და იმისი სიმშვიდე. ახალს, ჩემს უცებ გამოცვლას მოჭყეებს შენ წერომაში, მე ვიცი; მაგრამ როდესაც, შენ გეუბნები გულგრილო ეჭვიდვის საყვარელო, თანსწორი მტკერი შეგჭმნის ნასათ და მამაცათა? მაშ. არ იცი რომ სიუჟურულიცან და რმისაცან, ჩქნში ერთგვარად ხურს სისხლი? განა შექმდო ღამეცა გოლიათი, გარდამელო თუო საშიში გსები, განმეკმირა ღამეები შუბით, თუ რომ ვრცელს ჩემს გულში, არ ყოფილიყო კვალად გული თავისის აღეკებით ღამეებზედ, ქუხილზედ, მდინარებზედ და რკანოზედაც უმეტეს საშიში? ერთის შენის გაღამებთათ მობედვისათუ, რა საყვარელო ჩემო სადღეოფლო, მოკრეუკადა მრთელს საბერძნეთს ცრემლით და სისხლით; მე მხოლოდ ერთი გამოვიცხოვდი ათას კაცს სამრათ. ჩქნთუც განქნილია სიუჟურული, რმისა მგზავსი.

ო რ თუ მართალია, თქნს გიყვართ წითელ-ღოუა ქალები, როგორც დათვის ფუტკარის სკა, როგორც მშინარე მგელს ერთათ შეკროვილი ცხვარი, ანუ როგორც მდინარეს აღმოცენებული კიდენი, რომელთა საუნჯეს მოგლეჯს და მიაქს თავისის ატლანტების ტალღებით. მაგრამ მე უეცრად გამგზავსა ... მივრბივარ...

ი ა ნ. შენ. ..

ო რ თუ. მივდივარ იმ განზრახვით, რომ დავიხსნა კრეუსა შენის უგუნურის სურვილისგან; მე ვატყობ

იმის მამას ყოველსევე, რაც რომ წარმოადგება თქვენის
უსამართლო ქორწინებისაგან!

ი ა ზ. წადი, და უკეთე იმათ წინ გამომიყვან ღმრთი-
შაგეთ, მაშინ ახალის ომში გამარჯვებით შევიმოს
გაუად დიდებასა. ახლა საშინელი ამ ქვეყნის მტერი
ანტიკრონი გამოვიდა ამ კიდევსევე; მივდივარ მისაგე-
ბებლად, გტარებ ზღვს და დავტყუებ ძინს. ხვალ, რთდესაც
ქებინა სიძულენით შემომიყვანენ ქალაქში, რომელსაც
მხარხვად მკვიდება სისხლში მოსვრილი ახალი ანტიკი,
მაშინ ხმა გაკმეცით იქნები.... და ჩემ ჭილდოდ მომე-
ცემა ეს შენი სიხუმით დგომა.

ო რ ფ. ვნახეთ. (ისმის წყნარი მუხიკის ხმა და
ქედსევე გამოჩნდება კრეუსა, რომელსაც მოსდევნ
ქალები, კვლში უჭირაკთ უვაგილისაგან დაწნული გვირ-
გვირი). ეს რა გალობაა!

ი ა ზ. ჩანგების ხმასევე, კრეუსა თავისის სასახლის
ქალებით მივაჯს დიანას ტაძარში, იმ აზრით, რომ
სთხოვოს მოტყუება, რადგანაც იმის სამსახურიდან
იუნონას სამსახურში გადადის.

ო რ ფ. მომევი, მივეგებნეთ კრეუსს.

ი ა ზ. შე ანტიკრონის მისაგებებლად მივდივარ, რომ
კრეუსა უფრო დავისკუთრო აბა, ჩემო თავო გამხნევი!
მევიდა ის საათი, რომლით შერეულს ხალხს უნდა
დაანახო, თუ რეგორი შული მოსტა ქვეყანას დიდმა
დედამან ჩემმან. (გაკლენ, კრეუსა გამოვა სასახლის
ქალებით, წყნარის მუხიკის ხმასევე. კრეუსა აღწიწებითა
ხდება უვაგილთაგან დაწნულს გვირგვინის დიანას გამო-

ქანდაკებულის სხსის წინ და თან ამას ნიბობს.)

კამოსიკელა 5.

კრეუსა, ძიძა, სსახლის ქალები.

კრეუსა. ქალწულებითი სარტყელისა მექონევ
 ღმერთავ, განშეგნებულა ჩქარისა მოსიარულე ფეხსაც-
 მელის სანდალებითა, შემოგწინებ ჩემის ნაწნაგებითურთ,
 ახალის დღის მომღიმარეს საუნჯესა. ესენი აღმოცანდენს
 მშვენიერს ლელეში, სადაცა თავის დღეში არ მოხვედრია
 საქონელის ფეხი; მხოლოდ ფუტკარნი შეესებან თაგა-
 ანთის მსთებარეს ფრთებითა; იმათ მზგავსად ვცხოვრებდი
 მე დიდი ხანი განმარტობით ველზედ, შენის ზედახე-
 დველობით! ეჭა ღმერთავ! ჩამოვიდდი ქალწულებისა
 ფარდასა პირითგან, მხოლოდ ზეტიდგან გადმომხდარ
 სხივისათვის; მაგრამ მინდობმა ნახა თავის სკმერთო
 საფარველში ცხენი ცუტხლებრ მგზნებარე ნესტობით,
 და შეეგება რა თავისს უფალს, მიატოვა ბალახი, ყვავი-
 ლები და წყალი თავისი საკუთარი. მომიტევე ღმერთავ,
 მომიტევე, უკეთუ ლატონისათვის ვანებენ შენ სამსახურს
 თავსა. ყოველს ჩემს აზრში ლაპარაკობს სიყურადღი;
 სიყურადღი ვიმიზიდავს შეუმავრებელის ძალით; სიყურ-
 ადღი, რომელიცა ყოველისფერსა სმლევს შენს გარდა;
 მაგრამ ხომ გამოუტრია იმისი ძალა დედა შენსა, რომე-
 ღმანცა ქვეყნად მოგიყვანა, მომიტევე, ეჭა შენ ღმერთავ!
 (მუხივის ხმა წუდება, კრეუსა მიუბრუნდება ძიძას).
 საყურადღო ძიძავ! დაწევი ღმერთას წინ ჩემი ნაწნაგები;

ჩუბნიკი შეკითხვით ტაძარში მწიფე ხილი, გემრიელი ზურა და ჩუბნიკი აღთქმა. (შედან ტაძარში მუხიკის დაგვირით, რომელსაც პაღლა დაიწყო და წინაწინა უმადანდებს სმას)

ჯამასულა 4.

ძიძა მარტო, შეშდგამ შედია, შედანტი და დივანნი, რომელნიცა მოჭეკვს დედის გელით აქო იქით დატყრილი.

ძიძა. (აწეობს რა ნაწინკებს დასასწინ). დეკუშურნეთ კეთილის საქმის აღსრულებას და შეშდგანს წავიდეთ სასახლეში... (რა დაინახავს შედიას). ამას რას ვხედავ?

შედიას. მომხსენებთ, საყურადღებო შედგობა, მომხსენებთ ერთის ბიჯის შეტი აღარ არა სკოსსაყუდელის აღატამდინ.

ძიძა. რამდენი მწუნარება ახსევას ამ ბიჭის სახეს და ამასთანვე რა დიდება აწერია! რა მშვენიერებაა!

შედიას. (ძიძას). დედა, ეს სადა ვართ? სტუმარით მოყვარე უბიჭის მხარე ხომ არ არის ეს მხარე?

ძიძა სწორეთ!

შედიას. (ახეუებს რა ტაძარს.) მაშ ეს იქნება დასასწინ ტაძარი?

ძიძა. დიხს, სწორეთ ეს არის.

შედიას. როდესაც მოუახლოვდებოდი წელან ამ ალაგს, თათქოს შემომესმა გალობის ხმა.

ძიძა. დიხს, ის გალობა იყო ორფეის ჩანგისა.

შედიას (ამღვრევით). ორფეისა? აჰ, დემეტობო!

ძ ი ძ ა . დიდის დღესასწაულით ახირობენ მეფის ქალის ქორწინებას; მაგრამ ერთი შიშობი, თითქოს მაგ შენის საუბარით, გეცნობა ეს ტკბილი გალობა, ამისათვის, რომ შებოგხედოს კაცმა, თითქოს ბერძენა არა ხარო.

მ ე დ ი ა , მართალია, მაგრამ მე ის ხმა შეცნობა.

ძ ი ძ ა . (თავისთვის). სიკვირველია, ზასუსს მეუბნება და თითქოს სთქთისო!

მ ე დ ი ა . (დახანხვებს რა თავისს შულებს დიანას გამოქანდაკებულს სახეს). დასდევით მანდ ეკ მეზნება რე საბურველი, რომელიცა ცაში მოქსოვს აზღოღნმა თავისის სხივებისგან (უმაწილები სდებენ დიანას წინ თავ ახდილს უუთსა).

ძ ი ძ ა . (სინჯავს რა საბურავსა). როგორი ჩინებული შესაწირავია! როგორი საკვირველი ხელოვნებაა! არსად დაგვეარება, ჩუქნი ღმერთანი, მაშასადამე შენიცა ღმერთანი არიან!

მ ე დ ი ა . ოჲ, არა! ჩემს ღმერთებს ნუ ადარებ შენს ღმერთებსა. ან გვარს მსხვერპლსა ჩემი ღმერთანი უგულვებელს ჰყოფენ; იმათი სამსახური საშინელებაა! იმათი სამსახური მოითხოვს მოუწყვეტელი კვლასა და თუქმის თუთან ჩუქნს კვენკასაცა სწყურიან კაცისისხელი.

ძ ი ძ ა . (სიჩქარით). ოჲ, ღმერთებო! სად არის ეს კელური მხარე, შიშობით! (მედაა უნდა განმორდეს). მაგრამ არა, მე ზატვისა ვცემ შენს საიდუმლოებასა. მინამდისინ კრეუსა ტამჩითვან გამოვიდოდეს, მოისვენე აჰ! იმის ყოველთვის ებრძლება უბედური.

გამოსულა მ.

მედიან, მელანტი, ლიკონი.

მედიან. ორთქი! სადღესასწაულო ქორწინლის გალობა! დიდი ხანი ან ანის მას აქეთ, როდესაც მიუყვანდით ტაძარში, მრწამდა... მაგრამ ახლავი... ოჰ, იანონ! ოჰ, ჩემო იანონ! სომ ან მომიკვდი შენ? სომ ან გა-მეჭკტი? ან, ვამ თუ უნელსა სავანში, შოკს, სადღაცა დამარხული. ხარ ცოცხლათა და იტანჯები? სადა ხარ, სადა ხარ შენ?

მედიანტი. (თავის დედას). დედა! დავიღალე.

მედიან. (მწუხარებით). ოჰ, საუჩარელო, მაკ სიტყ-ვებით გულის მიზობ, რა გითხრა შელო, რომდესაც ან გაქვს ჭკნი, რომლისათვისაც თავი შეგვეფარებინა და მოგვესვენა. ბაღის ნაგველად უნდა იყოს შენთვის ეს ტიტველი კლდე....

ლიკონი. დედა, მშვიდი ვარ.

მედიან. (შენახებით). ამასევე მეტი რაღა უბედურება იქნება, ან შექმდეს მშობელს უკანასკნელი ძარღვების გაშლუბიცი დაიშრიტოს და უთხრას თავის შვილებს: ოჰ, შელო, დედა, ჩემი სისხლი, ამითი მანც გამოი-კვებოვით. მაგრამ უნდა მოკმინეკდე ამითთვის, (უმარ-ვილებს). მოდი, შელო, ან აქ, დაინოქნით (აიღებს დიანას წინათუან რიბი ხმის რტოსა და მისცემს გულში)

ლიკონი. რისთვის დედა?

მედიან. ამისათვის შელო, რომ ეჩვენეთ მეფის ასულს მათხარათ, სწულავათა.

დ ი გ. ვის უნდა ვთხოვოთ?

მ ე დ ი ა. მეუღის ასულს, რომელიც ახლა ტაძარშია და ღოტულობს.

დ ი გ. რა უთხრათ დედა?

მ ე დ ი ა. ანა ფერი, ანტ ვრთი სიტყვა ან დაძრათ შიშითგან. უკეთს შემოხედვასედ, მგონია უნდა შეგიბრალდოთ იმან, ან რომელი ბატონალი ან შეიბრალდეს თქვენისთანა სწულ ემაწვილებს, თავის ქორწინების დღეს (რა დანახავს გრეუსას). ა.ე. გვიანლოვდება! (მეღია უკან ჩამოდგება).

დ ი გ. დედა, შენა გვმოხდები?

მ ე დ ი ა. ანა, დაესხენი გნახოთ ღარიბთა და უპეკლს მთავრელობას მოკლებული; იმ ემაწვილების მწუხარებას, რომელნიცა ყოველთაგან დატყვებულნი არიან უფრო უმეტესად შეიბრალდები.

გამოსვლა 6.

ისინივე და გრეუსა.

გრეუსა. (ელაშარაკება თავის მკობარ ქალებს; კელში უჭირავს ჭალათა). ეს დანარჩენი სწინავი მიუტანეთ... (დადინახავს ემაწვილებს). რანი მშვენიერნი ემაწვილები; იქნება ეს ნახვა წინათვე რაღასაც სინარულს მოსწავებდეს... თქვენს მწლოვანებაში, გლახები ხართ, სწულეობ? წაიღეკით ეს ხილი... რასაც ღარიბს მისცემს კაცი, ვითამც დმერთებისათვის შეუწინავს... რეგორ მოხველით აქა?

ლიკ. ერთის ჰატარას გემით.

ბრეუსა. მარტო?

ლიკ. არა.

ბრეუსა. მამა გეულებათ თანა?

ლიკ. ჩუტნი მამა ჩუტნთან აღარ არის.

ბრეუსა. ღმერთებმა ხომ არ წაგართვეს დედა?

თუ წაგართვეს, შე გიზამთ დედობასა.

ლიკ. ჩუტნა გვევს დედა; ისღა არის ჩუტნი-მთარვე-ლი.

ბრეუსა. აა, სიუჟარულის ჩვენება! ამ სიტყვებში, ამით სახესედა, შე მგონია შენს სახესა ვხედავ იანონ, საყვარელსა სახესა, რომელიცა ავსებს ჩემს გულს. (ეხვევა ემაწვილებს).

ლიკ. შეხვევი, განა გიუვარჯარ?

ბრეუსა. სწორეთ მიუვარხნარ ბავშო.

ლიკ. აგი არა, დედამ წელანვე გვიისნა.

ბრეუსა. დედა შენმა?

ლიკ. ის ხსლავ უურს გვიგდებს; აქ ხსლავს არის.

ბრეუსა. რისათჳს მოგშორდათ?

ლიკ. თქუტნის სიუჟარულოთ, თქუტნის ჰატარის ტემისათჳს; ემაწვილების მწუნარება, უფრო გულს შეუტოიკებსო, წელან გვეუბნებოდა.

ბრეუსა. რა მშენიერათ ლაჰარაკებს ეს ბავშვი! ოჲ ცა! სდა არის ის? დამიძსევით ანლაკე!

მედი. (გამოდის). ეჲ, ქალწულა! ღმერთები დაგლოცვენ შენ; შენ რომელიცა ღარიბთ კელს აწოდებ შენის კეთილმოქმედებისას.

ბ რ ე უ ს ა (თავისათვის). ეს რა ხმას? რა სამეფო მკერდი აქვს? მგონია ეს დედოფალია და განმეორებულსა ჰგავს.

მ ე დ ი ა. (თავისშუალის) მიაბრუნეთ ეს ყვავილებით განმშვენებული საბურავი; ეს ძველი შიშველი გულს შეუტყვიებს.

ბ რ ე უ ს ა. შენ რომ შენი უბედურება მიახლო, ეს შიშველი გულს შემიტყვიებს. მითხარი უბედურო, ხომ არ გ'დმოგატდო სამეფო ტახტიოგან ერთ-ერთმა შენმა ნათესავმა?

მ ე დ ი ა. ღმერთებმა მომავლინეს უბედურება.

ბ რ ე უ ს ა. უფრო რომელმა ღმერთამ? არტემიდამ? მე ვიფიქრებ და ვთხოვ შენის გულისათვის. ნებტუნმა? ის მფარველია ჩუქნი. ჩუქნი თხოვნა და შესაწინააღმდეგებელი იმისს გაწერომიღს გულს... რომელმა ღმერთამ? სთქვ, უკვლავ უნდა ვთხოვო შენის გულისათვის?

მ ე დ ი ა. საუბედურო გვეთება, რომელიცა ღმერთგან მოვლინებულია ჩემდამო, არა სრულდება. ეს არის ღმერთთა სიუწარულისა.

ბ რ ე უ ს ა. სიუწარულისა ღმერთთა? განაგრძელე! თითქოს ერთგვარი ხეივანი გვაერთებს მაგ თქმით; თავის დღეში ორი სულის გრძნობა არ უოფილა ერთგვარი.

მ ე დ ი ა. ოჰ, რასა ბძანებ მაგას! შენი სიუწარული ბედნიერო ზეცას შულო, არის ნორჩი ღმერთება, რომელიცა დაგვირგვინებულია საუკუნოდ ღიმილით; ხოლო ჩემთვის ეკმენიდას შვიის დღეების მომთხრობი, და მკერდი დაგვირგვინებული აქვს გველებით.

ბ რ ე უ ს ა. სიუწარულის ცრემლები გამომიცდია

და შეცნობა მეტ.

მედი ა. გისა? შენა?

გრეუზ ა. დიას მე.

მედი ა. რას მეუბნები? ნუ თუ ის, რომელმაც მოქტა ცოლქმრობის აღთქმა, ან ანის მეგობარი შენის პირველის ნორჩობისა?

გრეუზ ა. ის უცხოვეუნიელა და ძლიერი მხალღ თაგისის მამაცობით.

მედი ა. ჩემიც აგრეთი იყო; მაგრამ ერთი ეს მიბძანეთ: ვინ დაგამოჩნია იმისს განონებს?

გრეუზ ა. იმისმა უბედურებაში!

მედი ა. როგორც მე.

გრეუზ ა. იმისმა მშენიერებაში!

მედი ა. როგორც მე.

გრეუზ ა. იმისმა გპირდმა, დაუმარცხებულმა სულმა!

მედი ა. რა, უბედურნო! ერთგვარი ხვედრი ჩართვე გულს გვიწერულებს და ხამწუხარო მათხრობას ერთისას, ბანსა მოსტემს სასტილოდ შეარეს გულისთვან.

გრეუზ ა. მართალია, გარეშემოზღუდვილს შენს საიდუმლოებაში მე გგრძნობ მწუხარების გასაოცარს ვაკვირს მე და შენში.

მედი ა. აგრეთვე მეტ.

გრეუზ ა. გამიხსენი მე შენი გულის მწუხარებასა სეჟარულად დაო, და თუ გსურს გამოგიხსნათ, განმინათლე ებ სიბნელე.

მედი ა. რა მოგახსენო? ვცხორებდი ბედნიერად,

უმანგეთ, შეყვარებული. ერთს დღეს შეჭმუნებულს ჩუქნს მხარხუდ მოვიდა ჭებუკი, რომელიცა დაეძებდა უცხო ტისა ქვეშე იმას, რასაცა დაეძებენ გმირნი,—დი-
დობასა და სასიშრობასა. ისა კითხულობდა მამა ჩემს, მოვიდა ჩუქნისა, გამომეტყვდა მე... თუ, შე უბედური!
სასტიკნა დმეთანა! შეუწყინებულა ვენერავ! ერთის იმის შეხედვით, მინამდინ იტყუდა რასმეს, შე შევიქენი უგონოდ, უნოდ თვალებს აკრივით ხედვა; შინაგან მღრ-
ღნიდა რაღაც საშინელი მოუსვენებლობა; გული გამეუ-
ინა... შე ვიტანჯებოდი... იმან დაიწყო ღაზარაკი...და
უცებ მდინარესავით გამოსკდა ჩემის გულითგან სიხარუ-
ლი. თითქოს რაღაც ღმთიურმა ძალმა ჩამაგდო უგონო-
ბაშია; ჩემის ნების წინააღმდეგ, ჩემმა ტუჩებმა დაუწყეს ღიმილი და თვალები ჩემნი მხურვალედ ჩაებუჭ-
დნენ იმას სახეში. გსუნთქვამ! უფრო უბედობ! მიუყარს!

გ რ ე უ ნ ა. უბედურა!

შედეგი. იმ დღითგან, ვფიქრობდი რა მხოლოდ იმის გამახსენარედ, სხუას არასთერს არა ქქონდა ჩემთვის ფასი. რომ მესახელებინა და ამემადლებინა იმისი უ-
ბუნური ვაჟკაცობა, უნდა მომეტყუებინა მამაჩემი... ისრეტა ვქმენი... გამეუადნა ჩემი ქალაქი, ჩემი ღმერ-
თები... გაუიდევი კიდეც... მაგრამ რა მომივიდა შე უბედურს, რომელსაც გამარჯვების შემდგომს, რა ღვრიდა ტრემლსა, მითხრა: მოდი! ჩემის დიდებით შენგნით და-
ვალეული ვარ; მოდი, მიუყარსარ, გაუქცეთ!

გ რ ე უ ნ ა. როგორ? გაიქცეს კაცი სიმშობლოს მი-
წითგან?!

შედიდა წადი. უმასუსე შე. წადი, თორემ ეს სიუჟე-
რული ჩქარნი დაკლუშავს შეთქა. მოდი, მიჰსაუხა, ან
თავს მოვიკლამო... ბნელს, ვრცელს სსახლეში, მე
როგორც შეშლილი გამოიქქენ, ოთახითგან ოთახში,
გამომიდგა, დამიჭირა, როგორც სასოწარკვეთილი მეუ-
ბნებოდა, უშენოთ განშორება ჩემთვის სიგუდილი იქნე-
ბო! ღამისა ვხედავ, არის საშინელი! გულის გამგლევი
განშორებისა ღამე! ამ ღამეში დავბოდი სსახლეში,
ვიღებოდი ცრემლით, ვესაღებოდი მცნობ ალაგებს,
სადაც გავატარე ახუთმეტი წელიწადი როგორც ერთი
გახათსულის დღე. ბოლოს მივედი რა ჩემს ქალწულებით
საწოლში. გაუძვარი პელები, ვგონიდი იმას და ვვრცო-
დი: ან! რისთვის, რისთვის მოგიყვანეს აქ ღმერთებმა
ჩემო დამღუშავო გმირ... მაგრამ, თუ უბედურე ჩემო
თავო! როგორი სასოწარკვეთილების დღევანდელს შემომავსა
გულზედ, როდესაც მივაღვიქი ამ ალაგს, სადაცა ეძინა
დედა ჩემს,—მიველი ჩემათ, დავიხრქე ბალიშის წინ,
რომელიცა იყო მოწამე მრავალის განსვენებითის ჩემის
ძილისა. როდესაც მეძინა სოღმე დედა ჩემთან. მე დავ-
დევი ჩემს საუყარელ ბალიშთან ჩემი თმის ნაწნავები!
ეჭა, ჩემო დედავ, მამულო, ნათესავნო, მკინფასნო და
სადმერთო არსებანო! მოხედეთ ჩემს შავს ხვედრსა და
მომიტკეეთ, სულგრძელებით? (თვალბზედ გელს მიი-
ფარებს და ტირის: კრეუსა ცდილობს დაჩუმოს, და
რა დაინახავს უმაწვილებს, ახლოს მიასხავს დედასთან.
შჯლები აღერსით ესეგვან).

კ რ ე უ ს ა. ამ უმაწვილებას აღერსში ამოაწებე დაო,

სიამავე; ერთი უგურე, ცდილობს მოცაშროს-თვალებითურთ კელები და დახვინონ, უნდათ, შენ ცრემლებს.

მ ე დ. (რად დახვინავს ემაწილებს). ოჰ, ჩემის სევდის დამამშვიდებელსო. მართალია მე უმადურია ვარ... გული გვეუბნება, მწუხარების დროს კეთილმოწყალე ცა დედის ცრემლებს მოანიჭებს სხუგეთად შულების გონსანო-მე გვძნობ რაღაც სულის სიმშვიდეს; მიდი, სავარაუდონო ჩემო, მიდი და დაწვევით ეგ ვეგვიღოს ტოტები დიანას ტამარში

ლ ი ე. ჩუენ ვილოცავთ დმერთას შენთვის (დედა აღერსით ჭკონის შულებს, რომელნიცა შემგომს შედიან ტამარში?).

მ ე დ. (რად ნახა შულები მომოდინეს). ვაჰ! ერთი მხოლოდ ამ ჩემის შულების გონსადა მაქვს ნუგეშად მოვლისებული, მაგრამ იქნება ესეც მიმტაცოს ჩემსა უბედურებითა სვემ...

გ რ ე უ შ ა. ოჰ, ცა!

მ ე დ. (წინარის სმით). ემაწილებს შეაბურებს ჩემი მწუხარება; ემაწილს უნდა ეოკელავს სიამოვნება და სიხარული, ის ერიდება მოღრუბლულს და სევდიანს სასეს, უბედურება გულს უწერულებს სიუმაწილითვე და მალე ჭკლავს... მე არა ვარ საბეძმეთის ქალი, მე ვარ ქალი ბარბაროსებისა; თუთან ჩემი აღერსი ახლა კელურია და დედამკურნი ახლანდელი ჩემი სიუჭარული ამინებს საცოდავებს! სშირად, როდესაც ვეგვი ხოლმე, იმათ ეშინათ.

გ რ ე უ შ ა. რად სისინელებსა როდესაც ემაწილებს

ემინანთ დედის!

მ ე დ (წუნარის ხმით). ოჰ! ეს ჩემს დასჯად არის მოკლენებული. ემაწვილებსედ გამწერალი დმეტები, უეჭველია ჩამნთქობენ მე; ისინი არიან სისხლის ამღებნი ჩემის შეცოდებისა. ერნინიას, ეს ჩემდა დასასჯელად დაწესებული, ვიანნია საუგეტესოდ.

გ რ ე უ ზ ა. ერნინია...

მ ე დ ი ა. (ამღერევეთ). მე ხომ არა ვითქმისმისა შენთვის ეგემნიდასედ და იმ სიუჟარულსედ, რომელმაც გამოგვიყვანა დამნაშავეთ. მაშ კერ შენიშნე ჩემსგაუვიითლებულს ჰიკრსედ ჯოჯოხეთური ნიშანი, რომელიცა დამასკა იუპიტრმა სახესედ ვით კაცის ეკლეუსა?

გ რ ე უ ზ ა. ოჰ, ცაჲ, ეს რა შესმის!

მ ე დ. შენ თრთი, ქალა!... მაშ რასა იქმ მაშინ, რომელსაც გაგიტყდები ყოველსავე, მრთელს განუსაზღვრებულს საშინელებას, რომელიცა მგლეჯავს, მქენჯნის მე? განა უნდა ვთქვა?.. დიან, მე ვგვძნობ, ვხედავ. ჯერ კიდევ არ დამისრულებია ჩემი უბედურებითი თავის ცარდასკალი! რომელსაც დაგდიოდი კედლების შორის, საიდუმლო ხმა მეუბნებოდა: თრთოდე, ბოროტის მოქმედო, თრთოდე! შეუბრალებული ეგემნიდა მოგელის შენ აქა; ყოვლად შემძლებულს იმის ფშვინვას მე ვგვძნობ აქ ჭაერში, შესმის აქ სისხლის სუნია!

გ რ ე უ ზ ა. რა შიში გაწებს შენ?

მ ე დ. საშინელი ფიქრები აღეკვებენ ჩემს გულს.

გ რ ე უ ზ ა. როგორ?

მ ე დ. შენ ეჭვიანობა გამოგიცდა?

გ რ ე უ ს ა. ვაჟ, უბედურო, გამომიხდა.

მ ე დ. (მწუხარებითის დიმილით). შენ ეჭვიანობ? რა-
ზედ?

გ რ ე უ ს ა. წაჩსულსედ.

მ ე დ. დედაკაცის გული გაქვს შენ, და შეიძლება
ჩემი საიდუმლოება გითხრა: ზოგჯერ დამებადება სოღმე
ფიქრი, სასტიკი, განუსაზღვრებელი და მეუბნება: შენის
ქმრის განშორება, რომ იმას ნიშნავდეს, დაგიტყუაო,
გაგიშოვო? მაშინ. როდესაც რომ შეშლილი, ყოვლად
უბედური, დამდაბლებული, დავტანტალებ თვთქმის
მრთელს ხმელეთსედ, არ გამიშვია სრულიად საბერძნე-
თი, დავდექ იმის კვალს ჩემის ორის შატრას ყმაწვი-
ლებით, ზოგჯერ, რა წარმომიდგება ფიქრი, ვაჟთუ-
მოკვდა სადმე მეოქი, გამოკრდი ტანჯვას, რომელიცა
ადმატება ჩემის შინაგანის სულის ღრღნას, — და ისე
თავისუფლად რომ სცხოვრებდეს სხვს დედაკაცისა
მონებას ქვეშ... უუარადეს სხვა... შედიოდნენ ტანჯში
ჯვარის საწყობად!...

გ რ ე უ ს ა. ოჰ, ბოროტი...

მ ე დ. განა, რომ მართალია?.. მაშ იცოდე, რომ იმ-
დღითგან, რა დღითგანაც ამ აჭკებმა გამოელვას, ჩემს
გონებაში მხოლოდ ერთი გამოხატულებაა, მხრითგან
მხარესედ დავტანტალებ, როგორც მეშველი და დაკეძებ..

გ რ ე უ ს ა. ვთრთი!

მ ე დ. თუ რომ შევხვდები სადმე როდისმე...

გ რ ე უ ს ა. რას უზავდი მაშინ?

მ ე დ. (თან და თან მომეტებითის მძვინვარებით).

რას უსადმი?... რას შერება ტუის სიწუწიადეში ვუთხვი
 როდესაც, რამწავს დანინახავს თავისს მსხვერპლს, გა-
 ხტება, უეცრად ღრინავს რა სპინელის მძვინვარებით,
 რაგორც ელვა მივარდება და დაიჭერს, ბრჭყალებით
 შეაქმეს იმას გაშოქვავულს კლდეში და სისხლიანს ამისს
 ნაჭრებს ჭკუეჯავს და ჭსწეწავს ნაწილებად.

გ რ ე უ ზ ა. (შესტება საშინელებისგან). ახ!

მედ. (საზინდრათ) რას მეუბნებოდე წედან, ეჭვიანი ვარო.

გ რ ე უ ზ ა. (დიდად ამღვრევით). მომიტყუე, სწორეთ
 უნდა გითხრა, შენი აზრიალებული შემოხედვა, შენი
 სიტყვები, მაშინებენ. მე ვიყინები, მაგრამ მაინც შენგენ
 მომიზინდავს რაღაც დაუმორჩილებელი ძალა. (შეშით).
 ჩუქნი ხვედრი ერთგვარია, მეც შენსავით, საშინლათ
 მეზინდება და მეჯავრება ერთი ვიდაც უცნობი დედაგატი.

მ ე დ. შენ?

გ რ ე უ ზ ა. მე მითხრეს, ის გაიქცაო, შორს სად-
 ღაცა, ზღუჭბის იქითაო, მაგრამ ესეი უნდა ესთქმას,
 რომ იმისი სახე ყოველთვის თვალთ წინ მიდგას.

მ ე დ. შენ საქმის, კიდეე უყვარს ის დედაგატი?

გ რ ე უ ზ ა. ოჰ, არა, ჩემმა საქმრამ ძვიელ შე-
 მომიოცა.

მ ე დ. მაშ რაღა გინდა?

გ რ ე უ ზ ა. ყოველს მინუტსა ვხედავ, თითქმის გან-
 შორებული შორს, ის დედაგატი, რამლის შუა დიდი
 ზღვა, კლდეები და მთები გვიძევს, უცებ მარომევეს მე
 ტოცხალს იმას, ვინცა მიყვარს გაგიყვებით!...

მ ე დ. აბ უმაწვიღურნი წინათაშგმნობელობას!

ჭკეუჭა. შენ რომ იმ დედაკაცის სახელი იცნობ...
 მე დ. რა სახელი ჰქვია, იმ შენს დამღუპავს?

ჭკეუჭა. ოჰ, გითხრა სახელი? არა, არა, შენ თქვ
 ისევ...
 მე დ. მე თანახმა ვარ გითხრა. იყო საკვირველებს,
 იქნება გაგიგონოს კიდევ შენ ოქროს მატყლოვანი
 ცხვარი.

ჭკეუჭა. (იწყობს შემოფოთებას) ჰო, მერე.
 მე დ. ხშირად გაგიგონია თუ არა ეს ანბანი?

გამოსვლა 7.

ისინივე და ორთუი.

ო რ ფ. წავიდეთ ჭკეუჭა. (რე დაინახავს მედიცინს).
 სუს! ეგ შენა ხარ!

მე დ. (უცებ შაღლა ხმით). ორთუი!.. (მინების
 იმისაკენ). ცოცხალია?

ო რ ფ. ეგ შენა ხარ!...

მე დ. მითხარი ღმთის გულისათვის?

ო რ ფ. გამიგონე..

მე დ. რა გაგიგონო, რა დროს ეგ არის? არაფერია
 ჩემთვის საჭირო, ერთი სიტყვა... მხოლოდ ერთის
 სიტყვით მითხარი... ცოცხალია?

ო რ ფ. (არკუთ). ჰო!

მე დ. (სისხრულით). ცოცხალია! ცოცხალია!

ჭკეუჭა. ვინა?

მე დ. ჩემი ქმარი... ჩემი გმირი, ამ უმარტოების

მამა; ნუღარ იტირებთ, ოჲ საუკარელო შულებო, ნუღარ იახრავთ, მამა თქუენი ცოცხალი უოფილა!

გ რ ე უ ზ ა. ვინ.. არის ის?

მ ე დ. (ამხარტყანათ). ვინ იქნება ის, თუ არ ბურჯი და დიდება საბერძნეთისა!

გ რ ე უ ზ ა. ოჲ სეტავ, შემოწყაღე!

მ ე დ. გმირთაგმირი, მამაცთ წინამძღვარი, კოლხიდის კეშაშის შემმუსვრელი..

გ რ ე უ ზ ა. (საშინელის მადლის ხმით). კოლხიდისა!..

მ ე დ. ის, რომლისა ვაუკაცობა, ჩემის სიყუარულის კელთამძღვანელობით..

გ რ ე უ ზ ა. იაზონ.. მამ, შენ ის საშიშარი შედია ხარ?

მ ე დ. (კრეუსას მიუბრუნდება). შენ გილა ხარ? შენ?

ო რ ფ (ცდილობს შეაყენოს ისი). გაფიცებ რის სახელით..

მ ე დ. (მივარდება კრეუსას, რომელიც უკან დაიწეოს) ჩემს დანახვასედ, რათ მარადებ ზიარს! ჩემის სახელის წარმოთქმასედ, რისთვის გივარდება ენა და თქოთი? შე აქ ეხედავ საქორწილოდ მზადისსა.. ეს შენი ქორწილია? ქმარი? ქმარი სადლა არის?.. თქუ!... მეც მინდა ერთი ენახო.. დეე მოვიდეს.. თრთი განა?.. (გაფიცდება). ეე.. ახლაგი მესმის, შენ ის უპატოური გამცემი ხარ, რომელმაც წინათვე იგრძენ ჩემი გულის მწუხარება... მდაბალი იაზონ?

გ რ ე უ ზ ა (გამბედავით იღებს მადლა თავს) რგი?

დახუდი, პატრიკი ეტ მამაცსა, რომელმაც დაიფიცა და აღოქმე მომცა საუკუნოდ...

მე დ გიყვარს?

ბ რ ე უ ზ ა. სწორეთ მიუჭარს და ხვალ ქურუმი ჩუბნი ჩემს ქმრად უწოდებს!

მე დ. ის!.. შენი ქმარია. ენახვით!

(დასასრული ზირკელის მოქმედებისა)

მოქმედება 2

სტენა წარმოადგენს კრეონის სასახლის საღვთისადადის ახლის შემდგომს კრეონი მის, კრეუსა დაუქმდებულად კრესლსედა; მარტხნივა დგას აბოლონის გამოქანდაკებულ ი ძეგლი.

გამოსვლა 1.

კრეონი, კრეუსა და ორფეი.

ბ რ ე უ ზ ა. იმისი ცოლია! იმისი ცოლი ყოფილა!..

ბ რ. დაიმშვიდე შჯლო გული, — და თუ ვერ დაიმშვიდებ, ეს მაინცა ჰქმენა, რომდესაც დაბრუნდეს იანონ და ნახოს შედა, არ ეხეენო თვალ ცრემლიანი, ისე უნდა დაუხვდე, თითქოს არაფერს იხეეო, (ორფეის). დაშენ, რომლისა მოკლე, დიდებული დარბება, რამწავს აღძრავ მეტეველს ენას, ჩაგონებ ჩემთა ქუჩქვერდომთა ყოველს პატრიოსნებსა, გამოიხსენი უცხო ქვეყნულ ქალი ხალხის უყვანისაგან.

ო რ ფ. მედია?

გ რ. ის განაღვიძებს რაღაც საშინელებასა და შიშს ხალხში, სადაცღი გამოჩნდება ხოლმე; რაშწავს დანახაშენ ერი მისდეკს დასადასად ამოღებულის ხანჯლებით; ახლა ხომ, რაშწავს გაიგო ხალხმა იმისი აქ მოსკლა, ისე მიაჩნათ, თითქოს რაღაც მოსისხლე კაცობრიკების მტერი შემოესია ჩქტნს ქალაქსა.

ო რ ფ. (მშვიდლობიანის სახით). მე დავამშვიდებ ხალხს, ეგ მე მიგისრია, ჟერ დაბრუნდეს იაზონ.

გ რ ე უ ზ ა. ლქ, მე უბედური! დაბრუნდებაგი? (გრუნს). მინამ ის აქ იბრძვის (ვიუბრუნდება ორთუის) და შენც ორთუი, სთხოვე იმ ღმერთას, რომელიცა განშკენებულა ჩანგით, გამოიხსნას მშვიდობით მტრის გელთგან, ეპირის მფარველი.

ო რ ფ. მე?...

გ რ ე უ ზ ა. შენ სწორეთ. დამამშვიდებულს ღმერთასა სთხოვე დამიბრუნოს იაზონი.

ო რ ფ. (თანახმობით ანიშნებს და ვიუბრუნდება აზლონის გამოქანდაკებულს სახეს). შენ, ზიფონის დამათუმნებელა, მშვიდდოსნების ღმთაებე, სიწმინდის წყარო, მონიჭე ძალა ამა კიდეების მფარველს!

გ რ ე უ ზ ა. და გამოიხსენ ის, ჳინცა ცდილობს ჩქტნს გამოხსნას.

გამოსკლა 2.

ისინივე. კორინთულა და შემდგომ იაზონ.

კოტინთელი. იასონ დაბრუნებულია.

კრეუსა. (სინარულით და მადლახებით). მრავალ-
მოწყაელს ღმერთს!

კოტინთ. ის მოვალს და კიდევთაგან გამოს-
ტევი ხმები, გვაცუობინებენ იმის გამარჯვებასა.

კრეუსა. (თავისათვის) ყოველთვის ასე დიდებას
იმოსავს ის. (იასონ, და უკან ხალხი მოსდევს)

იასონ. (ხალხსა) კვირის მცხოვრებნო, ახლავი
მოიშორეთ თავიდან ყოველი შიში; მე გავწმინდე
ელეფისის გზა, რომელიცა მოვალს თქვენს კოკინთში,
დაცუა თქვენნი მტერი ანტესტორი! (გაივლ-გამოივლის
სტენასკედ) ჩემს ფარხმალს შეეწივა ღოგისა, მანგამ
ამას გთხოვ, ეჭა კრეონი! (კრეუსა თვალებზედ კელს
იფარებს და ტირის), ამას რას კუდავ? ცრემლებს?
ორფეიც მოღრუბლულია, კრეონი ჩუმათ არის! რა ან-
ბავია, ხომ არა მოხდა რა აქა?

ორფე. შედია აქ არის.

კრ. დიას, შენი ცოლი, შენის ორის შვილებით.
იას. შედია?

კრ. ის მოვიდა აქა, აღვსნებულია, მხეტურის სიყუ-
რულით და მადლის ხმით მოუწოდს შემწედ ღმერ-
ტებს: ფემიდას და იუნონას; მოვიდა შენი სჯულიერი
ცოლი, და იმის მოსულა არღუევს ჩვენს ზირობასა-

იას. (თითქოს ძალა მიეტაო). ამოდ აღჭურვილა
შედია საღმრთოს ცოლქმრობის სახელით; ცოლობის
სახელი მე იმისათვის მივეცი, რომ დავალებული ვიყავი
იმისაგან, სხუა რაღა უნდა იმას ჩემგან. ვით დამნაშავე
იმისმა მოქმედებამ დაარღვია ჩვენნი უბედურებითი ქორ-

წილი. მე უშვებ დმერთების თანადანსწრობით.

გ რ. შჯლები? იმათ რადს უხამ?

ი ა ზ (მოსწრაფებით) ოჲ, მადლობა დმერთებს, რომ ისინი აქ დამიბრუნეს. აი, მიზეზი ჩემის მწუხარებისა ეგ იყო, რომ მტანჯავდა ფიქრები, რათ არაინ დანტეგებულნი უპატრონოთა შეოქი; მაგრამ ცათა მოწულება მამლევეს ნებას გავასწორო ჩემი დანაშაულობა, რომელიცა ან მასვრებს (კრეუსან) უკეთუ შენ შეიქნები თანახმა და ავიყვანო იმ ორს პატარას ემაწვილს შჯლათ.

გ რ ე უ ზ ა (სიხარულით) მე!

ო რ ფ. (დიდებულის სახით) არა, ეს თანახმა არ არის არ შეიძლება თქვენნი ქორწინება არას გზით!

ი ა ზ. (მიუხლოვდება წერხმის სახით) უბედურო ჰოეტო!

ო რ ფ. (მშვიდობიანის სახით) თუგინდ ორად გამაზე! ალგიდმაც მოკლა ღინი; ეს ყოველთს ხეუდრათს სდევეს იმას, ვინცა დმერთების გზას შესდგომია.

გ რ. (იანონს იჭერს) ჩემი ალეუებს მაგას; გევისი ფარველებს; სთქვ ორფუი. მეც თანახმა ვარ.

ო რ ფ. როგორ ჩაიწვევტ ხმასა, როდესაც შენ, რომელიცა მიმანხიხარ მამად და ეს (კრეუსაზე ანიშნებს) რომელიცა მიუვარს დასავით, მოიწვევთ დმერთების რისხვას; უკეთუ მე ვითრთი ქალწულისა გამო, რომელიცა მიჭყავს გიმენის ტამარში ჯვარის საწერად, მიზეზი ამისი არის ფრინველი, რომელიცა მსავილით მიფრინავს ჭაკში; ქვა, ღრუბელი ქუხილი; როგორ შეგიძლიან მადლებინო წვევა კრეუსაზედ.

ამბიენჯარბულის ცოლისგან, წევვა ყმაწვილებისა, რომელნიცა უნდა მოაშარო დედის გულსა.

ი ა ზ. ვიმაწუბ ცას, რომ ჩემი ზირი..

ო რ თ. ერთი უფურეთ, ამის სურვილმა, რომელსაცა დამონაკებია ბრმად, უნდა შეაყენოს ჩემი ღაბაბაჯი, უნდა სიტყუა გამაშკებინოს; არა ხედავს ეს უგუნური, რომ ამ ქარიშხლის მსხვერპლად ზირველად თვითან შეიქნება. რომ საგუთარი ამისი გული.

ი ა ზ. რა თქაქად მოგივიდა ჩემი შეშინება, დიდო წინასწარმეტყველო!

ო რ თ. ვაჟ შენი ბრალი, თუ დაცინების სავანად აღმოიჩნევ მგონსსა. ამაო ნუ გგონია ის ხმა, რომელიცა ამოგაღს ჩემის გულის სიდრმითგან. ესე მოუსვენარის სულის ტანჯვანი, გამუქარბებინ და წინადა მოგიითხრობენ საშინელსა დასჯასა!.. საშინელი ბოღვა აღანთო ჩემში კრინია ღმერთმა და გაღობასა, რომე დიცა უღეროვანებს ჩემს სულში, მასუხს არ ამღვეს ჩნგი...

კ რ. ამისი სიტყვები საშინლად მაკვირებენ!

ო რ თ. დიას, ხაღხი წინათვე მისვლა ჭეშმარიტებასა. აჰ შენი ღრთებანი შავის თაურდიისა! ცადმოხედაემს ამათ: სისხლასდა საწამლაუისგან გაბურღილი მარსი, კაცთა ნათესაობის ამამწვევტი, ხაღხის მკვლელი—სატურნი, სულ, სულერთობით მოგვიანლავებინ! მე თვითან ვსუდაც, ვგრძნობ... და მომაკვდინებელი იმათი სულთქმა თავსაკნ დაძტემს, სისხლის ზღვით ავსებს ამ მხარეს.. (გრეკონს). ოჰ. დავუცემი წინაშე თურხთა შესთა... შეიბრადე-

შეიბრადღე მამაო ეს უგუნური იახოან. და შენი კრეუზა, რომლისათვისაც არ არის დანიშნული სიკუდილი გაზაფხულის დღის წლოვანებაში!

კ რ. ოჲ, შენსა სიტყვებმა დამძლიეს; მე ვმორჩილდები.

ი ა წ და შენ ბეჯაგ?

კ რ. მე ვარღვევ ქორწილსა.

ი ა წ. ყური მიგდე.

კ რ. არა.

კ რ ე უ წ ა. შენ ფერხთა ქუჩაზე დატყუელი, გვიკვდები.

კ რ. ერიხელ ვთქვ; ქორწინებაზე თანახმა არა ვარ შეთქი.

ი ა წ. (წერომით). მე ჩემის მხრით ამას ვიტყვი, არა შეფეო, რომ კრეუზა ჩემია, შეს აღთქმა მომეცა, დამიფიცე, მე მიუწარს, გაიგონე თუ არა უკანასკნელი სიტყვა... მე მიუწარს ეს და გერავის ვერ შეუძლიან, თუნდა თუთან მამაც იუოს დაარღვიოს ჩუქნი ხვედრი; მაშინ რაღას იტყვი, რომ ძალათ მოგტაცო, თუნდა დიდი სისხლის ღვრაც მოხვდეს, თუნდა შენი სამეფოც დაიქტეს.

კ რ ე უ წ ა. (კრეონს). ოჲ, სუ გაუგონებ, მამა ჩემო..

გამოსულა 5.

ისინივე და ძიძა შემორბის.

ძ ი ძ ა. აგერ, მოდის! აჲ, საცაა შეშოკა!

კ რ. ვინა? შედია?

ძ ი ძ ა. დიახ, შედია.

კ რ. აბა სად არის?

ძ ი ძ ა. (ახეუებს მარცხნივ მხრივ ოთახსა). აქა. ამოდ

კრდილობით არ შემოგვეშო. შემოვარდა, როგორც მუალმი, რომელსაც დაეცემა გამოქვაბულს კლდეში მტერი რამ. გაყვითლებული, შესლილი, აღელვებული. მოგვარდა ამ სიტუებით: გამიშვით, ერთი კიდე უნდა ვნახო იასონი. სან დაიღვრება სოფელ მწარეს ტრემლებით, ხან აღმოუტყვის მადლის ხმით წვევასა, ხან მოესვენს შულებსა და ხან აღელვებული იმისი თვლები როგორღაც დააწყობდებიან ვინაწილებს.

ო რ ფ. გესმით?... რა საშინელებაა!.. ერთს მხოლოდ ამ შესილს და უბედურებისაგან ჭკუა გამოცლილს ცოლს შეუძლიან უგუაყენოს ღმერთის რისხვა; იმას მხოლოდ შეუძლიან დაიხსნას იასონი ჰირველად მიტყმულის ფიცისაგან. იმას მხოლოდ შეუძლიან თავისი თანხმობით დამტკიცოს თქუნი კავშირი. (იასონს). აბა ახლა შეიმაგრე შენი ვაჟატობა, გაუმაგრდი სუნიდის და უთხარი დაადგეს ამ აზრს: აღმოიჩინოს სიჭკრივე და თავის გულითგან მოიშოროს შულები.

ი ა ზ. (გაბეჯით). მივდივარ და წინ დაუხვდები!...

გ რ ე უ ზ ა. განა ბეჯე...

გ რ. აბა რას ეტყვი?

ი ა ზ. იმას ვეტყვი, რომ დაგარწმუნებ.

მ ი ძ ა. აჲ, შემოვიდა! აჲ, შესედეთ!

ი ა ზ. თავი დაგვანებო მარტო. (უგულანი გაულენ.)

გამოსულა 4.

იასონი და შემდგომს მედია.

მ ე ლ. (შემოდის მეტად არეული). აბა, სად არის ის? შენ, შენ... ოჲ, მადლობა ღმერთს, ეს ის არის

სწორეთ!.. ახლა ეოკელი მწუხარება და ტანჯვა დამავიწყდა! (იასონ ზურგს შეაქცევს). რა გულგრილად არის. ხედავ ჩემო თაო ვერა მცნობს ქმარი?

ი ა ს. (მეუთმენლივ) მე ვარ..

მ ე დ. (აპრიანობული). იქნება ცრემლებმა, რომ მამკვარა ამის სიკრდილის გაგონებამ; ექვსის თვის განმავლობის სასოწარკვეთილებამ და ხანგრძლივ შორის გზის მგზავრობამ შემიცვალეს პირი ისე, რომ ვეღარ ვიგნობი.. (მწუხარეს და დატინებითის სახით). იასონ! მე ვარ მედია!..

ი ა ს. (ერთის წამის ჩუმათ ეოფნის შემდგომს) გამოგონე; ახლა მინდა დაგიწუო საუბარი ერთის უმთავრესს საგანსედა.

მ ე დ. (გულგრილად) მესძის.

ი ა ს. მე აქ მომიუკანა მძაფრმა მოვალეობამ, მაგრამ გონიერება ჩამოგონებს შულების სიუყარულს და შენსედა მზრუნველობას..

მ ე დ. რაა განა შენ ჩუწნთვსა ზრუნავ?

ი ა ს. სწორეთ! აბა რა არის ეკ თქუწნი ხედავი? სიღარიბე, რომელიცა არის ემაწვილთათვის შეურაცხება, მოწყალეების თხოვნა. შენთვის დღენი დაფარულ არიან სამწუხაროს დამეებით და დამე აღსიღია საშინელებით, ვინ არის ამდენის უბედურების მიზეზი? მე.

მ ე დ. რაღა სჭირო არის მიხსენებ მაგ ტანჯვებს, როდესაც რომ ჩემი გული შენის ნახვით დამშვიდდა და ეოკელიფერი დაივიწყა.

ი ა ს. არა, ეკ ჩემთვის არიან სამძიმონი ვით უმე.

ტეს, რომ არ შემიძლიან დავეხმარო შენს უბედურებასა.
ერთგვარი სვედრი ჩუქს უკან მოგვადქვს; მე უღონო
გარ სვედრის წინაშე, თითქოს მანაწილე ვარ იმის დანა-
შაულებასა, მე მინდა მოვსპო ეს.

შ ე დ. მე რე გაქვს მაგის ღონის ძიება?

ი ა წ. ყოვლად შემძლებლებისაგანა მაქვს იმედი.

შ ე დ. ჭა!

ი ა წ. შენზედ არის დამოკიდებული (ერთის წამის
შემდგომს). გიყვარს თუ არა შენი შვილები?

შ ე დ. (განკურვებით) მიყვარსო?

ი ა წ. მას დასტკიცე

შ ე დ. (სწრაფათ). აბა როგორ? მითხარო.

ი ა წ. გამოიხსენი უბედურებისა და შერცხვენისაგან.

შ ე დ. როგორ?

ი ა წ. შესწირე თავი იმათის განთავისუფლებისათვის.

შ ე დ. აბა როგორ? მითხარო, როგორ?

ი ა წ. რა დაგარღვევთ დანაშაულებითს ჭაჭვსა, ცის-
გან შეერთებულს უგუნურებით; ჭაჭვსა, რომ-
ლითაც ემაწილები უნდა შეეცნენ სიღარიბესა და შერ-
ცხვენას.

შ ე დ. რომელი ჭაჭვი?

ი ა წ. ჩუქსნი ქორწინებითი ჭაჭვი.

შ ე დ. (გულგრილად). ჭო, ქორწინებითი ჭაჭვი განვი-
შორო ჩემგან?

ი ა წ. მე შემძლო განმეშორებინა. ცალქმობის
გაშეება ჩუქსში სჯულით არ არის აღკრძალული...
მაგრამ ეს ქორწინების დარღვევა მაინც არას აგნებს

შენს მშობლიურს ერთგულებას; მე მინდა რომ ნება-
ყოფილოდ ითმას სურვილმა და ერთმანერთის შეცდინუბამ
დაამტკიცოს ჩუენის სულის თანხმობა.

მე დ მაგრამ, მე მანდედნ ვერასიფერს კოილს ვე-
რასა ვსედავ, თუმცა ვშეცდინუებ, რომელსაცა შექმლო
მოეცა ბედნიერებითი ცრულქმრობის კავშირის დარღუენვა.

ი ა ვ. მეც და შენც ვიქნებოდით მასინ თავისუფალი.

მ ე დ. შესმის, მე რე?

ი ა ვ. შენ შეგქმლო სხუა ქმარა შეგეერთო..

მ ე დ. სხუა ქმარის შერთუა თავის დეეში იფიქრათაც
არ მომივა.. და მგონია შენკი. შენ შეგქმლიან სხუს
შქრთვა.

ი ა ვ. სწორეთ გითხრა? მე ვინთამ კრეუზას.

მ ე დ (იმავე გულის სიგრილით) შენ ირთავ კრეუ-
ზას?

ი ა ვ ამ ჩუენის ქორწინების მადლობელნი უნდა
ვიყენეთ, რადგანც შემძლებელი მეფე კრეონი, ამ სასას-
ლეში ხუადითგან იქნება მეორე მამა ჩემის შულებისა.

მ ე დ. როგორი ეშმაკური წინადადებაა; მე რაღა
სკედრი უნდა დამენიშნოს, იმთის მშობელს დედას? ეს
ეჭვი ზბადავს ჩემს გულში რაღაცას შიშსა. მე არ მეს-
მის კარგათ, მე რაღა გზა უნდა მამეტეს?

ი ა ვ. უკეთუ შენ თანახმა ხარ, კრეონის ნებადართეთ,
სკად დილითვე ჩქარიად მაგალი გები ეზარის საუნჯით
სავსე, წაგიყვანს ამ კიდეებითგან, შორს, რომელსამე
კრეონის მცნობ მეფესთანა.

მ ე დ. კვ წინათვე იფიქრეერთი ესეც მინდა გვიოსო.

გასთან უნდა გამგზავნათ მე? მამა ჩემთან, იმ ბედნიერს მხარეს, სადაც მოვიტაცე შენის გულისათვის სუციურია საუნჯე? შევე ჭაგაზთან, შეტანის ქალქის კედლებთან შორის, სადაცა შევის მოკრულამ მოგანიჭა შენ სამეფო ტახტი? ჭრაკიის წღვსაგენ, რომლისა გაწერომილი ტალები, დღესტკი ატარებენ მოკლულის ჩემის ძმის ძეგებსა? ვიდრე იაღქანი, იმ გემისა, რომელით ნებულობ ჩემს გაგზავნას, გაიშლებოდეს, აბა მოძებნევი რომელს შორს მხარესყდაც გნებავთ, სადაც არა სწევვიდნენ ჩემს მოქმედებას, შენის გულისათვის, სადაც არ გვავედრდნენ ჩუქნს დანაშაულებას: მგონია შენ დაგვიწეობა ის, რამანც შეაკრთა ჩუქნი გული... სიყვარულისა მტკვრში ბევრი რამ იკარგება და ივიწეება. ჩუქნი მარტო სიყვარულმა არ შეგვეკრთა დაურღვეველის ჭაჭუთ... გარნა დანაშაულებამაც, იარონ... თუ ჩავიდი-ნე რამ და გაგბედე საშინელი ბოროტება, შენის გულისათვის, შენცა იყავი მოხსნილუ.— ერთის სიტყვით არნივე ერთგვარნი დამნაშავენი ვართ.

ი ა წ. შედეგი!

შედეგი. (მომატებულის აღვრეულობით.) თუ იმას ძვევედრი, რომ ძმას მე მხოლოდ დაფარულად ვატყუებდი, შენ უფრო არ დაეცი მამაკრედიბელი მახული, ოჭ, ნუ იტყუ, ნუ! ბოროტებისაგან მიტაცებუდი, მარტოდ მარტო, შენ არ იყავ დედიფის გასახანებულს წმინდა წყალში რომ, ამაოდ იბანებოდი, რა არის განვიწმინდა ამ საშინელის ცოდვისაგანა? რომესაც კრებოდა... კრებოდა.. მოიგონე, მოჩაკრედავმა აიღო რა ერთი მე-

ჭა თავის დაჭრილობის სისხლი, რომელსაც ახლიდა ჯერკოტი გიდეკო ორთქლი, შემოგვასხა ორთავე შინში და სუსტის ხმით შემოგვძახა: წყნად იყავით ძმის მკვლელებო! და შენ, ამ სისხლით მოხუცებულს ქარწინებს არღვევ? შენა გგონია, რომ ორი სული აღთმისა ნატყლად ამ გუბარის წყევით შეერთებული, მიიხივებს სადმე სიუჟარულსა, თუ არ თავისში; შეიძლება გული, ან სიტყვის მამაცობელი გული შეუერთდეს უმანკობას; ჩუბნებო გავშირის დარღვევისათვის, შენ გგონია მხოლოდ ეს არის საკმაო ჭსოვება: გამეცადე ჩემო ცოლო!, მიუჟარე სხვადა...!

ი ა წ. უნდა მაგით უკლები გამოვიხსნა.

მ ე დ. ხმა გაიშვიტე, გაიშვიტე! ამთი საკელი შენის ხსენებით ეოველს უმატიურებას გარდაემატება. შენი გარბელება ჭიფელთავს ჩემს გულს. რომ შენ მითხრო, თავიდან მიშორებ და სხვა გიჩვენებია ეგ მე გარბათ მესმის; დანაშაულებს შენს სისხლში ტრიალებს; მაგრამ რომ შელანარაკები უკლებსად, გამოიჩენ სრუნველობას იმათის დახსნისათვის, რომ ურეგ იმათს მშენიერს უმანგო სახეს დანაშაულებასთან, იძახი მამა ვარო, რა არის დაჭიფარო მაგით საიდუმლო შენი მოქმედება სხვს სიუჟარულისათვის... ეგ გამოდის ეოველის კაცობრიობის წიკს გარბო... მაგ შენის ქცევით თავს წარი მეტყვას!

ი ა წ. მაშ დავარდვიოთ ჩუბნი გავშირი.

მ ე დ. არა! მე ეოველიერს ვგითხულობ შენს გულში. არა, სულმესმის! უკეთუ მკინვარებაში მოსული

მოზინდარი, არ მაგდებ აქედან როგორც მოახლესა, მთხოვ ნებით თანხმობასა, მაგას ამისათვის კი არ ჩაი-
დენ, რომ რადგანტ ჩემგნით დაკალებული ხარ, მაგითი
მიხდი,—ამისათვის, რომ უგონებ შეთვის ბძანებასა;
სიუჭარულსა, ბრმად მოსიარულეს.. აი ჭეშმარიტება...
შენი მოქმედება, შენი აღელვება მეუბნება მაგას... ჭო,
შენ გაკლავ მხოლოდ ჩემი თანხმობა!. მე უარს გეუბ-
ნები.

ი ა ზ (გულსმოსული), მაშ შენს კისერსედ იყოს
ღმერთების რისხვა! საქმე გათავებულა, ხვალ გაგაკლ-
ბენ ამ კიდებთოგან!.. ხვალ შენ გამგზავრდები და მე
აქ დავრჩები!

მ ე დ. ჭო!

ი ა ზ. მე აქ დავრჩები ამასთან.

მ ე დ. იარონ!

ი ა ზ. რომ მივსტე აღთქმა საუკუნოდ ერთგულება-
ზედ; კრეონს არ შეუძლიან უარის თქმა, იმისათვის
საჭიროა ჩემი შემწეობა. ქალი დაუმშვიდებს უგუნურს
სისასტიკეს და შენ, ერთხელ გაგაღებული ამ მხრითგან,
ხვალ დილით მე და კრეუსას ახალი კავშირი შეგკავრ-
თებს. ჩუბნი ქორწინების გალობის ხმა გაგატილებს აქე-
დგან, რა ქარი წამოიღებს შენგენ მიმავალბაში.

მ ე დ. (მოთმინებითგან გამოსული). ხმა გაიკმიტე!

ი ა ზ. ახლა თუნდა თანახმა შეიქმენი, თუნდა არა,
ჩემთვის სულ ერთია; კრეუსა იქნება ჩემი ცოლი. შენ
შეგძლიან შენის შვილებისათვის ამოიჩიო სიღარიბე
ანუ ვმყოფილება, სოლო შენთვის სახელი ან დედისა, ან

დედინაცვლისა... (გადის მარცხნივ).

გამოსულა მ.

მედია მარტო, შემდგომს შელანტი და ლიკაანია.

მ ე დ. (გაიკვლის და გამოივლის დიდის ნაბიჯით).
სისხლსა... სისხლსა... რა?... გაკვლივო... გაკაზო
იმისი გული! რაღა ამაზედ მეტი საკვირველი, საშინელი,
საოცარი... სიგჭდილი? წინააღმდეგი კაცობრიობის
ბუნებისა... მზგავსი, თუ შეიძლება ვსთქვა ჩემის სიმე-
ლილისა. (მინამ იაზონ გავიდოდა, მარცხნივ მხრითგან
შემოვიდნენ ყმაწვილები, რომელთაცა ვერ გაბედეს
მიახლოვება).

ლ ი კ. (მიუახლოვდება შიშით). ოჰ, დედა!

მ ე დ. (გაჯავრებული). რა, რა გინდათ?

ლ ი კ. (კანკალით). შენი შვილები ვართ... გამოგონე..

მ ე დ. იაზონის შვილები ხართ, ჩემი არა.

ლ ი კ. მაშ ადარ გიყვარვართ?

მ ე დ. არა!

ლ ი კ. (ტირის). ოჰ!

მ ე დ. დამღუპო ჩამომავლობა, დამანებეთ თავი;
ყველა შეჯავრება და უფრო მეტად თქუწნ... ამისათვის,
რომ იმან გაგანინათ თქუწნ, იმისაგან შეუელენით,
იმისი სახე გაძევთ.

ლ ი კ. (შიშით). დედა, რა ანბავია?

მ ე დ. (უფურებს შვილებს). სწორეთ, სწორეთ, აი
მკერდი, შეხედვა, სახე, აი როგორ დამატქერდა მოწყე-
ნით. იაზონ, განა ესეც გინდა, რომ სადაც წავიდე
შენის სახით უგანა მდიო? და შენი შვილები.. (ტირის

და დაეტყუა სკამსკედ). შენი შულები? არა! არა, ჩემი!..
 ოჲ, ჩემის სულის ნუგეშის მომცემნო, ჩემო სუფარულნო,
 მოღით, მომესხვიენით, მაგოცეკით, კიდევ მაგოცეკით,
 მწუერნიან; ის, რა გიასხარი, რა გავბედე... ოჲ საკვირ-
 ეელებავ! ჩემი თავი თუთას შევე მძულს.. მაზატეკით
 შულო, მაზატეკით!.. წრეს გადასულმა მწუხარებათ
 ჭკუითგან შემშალეს ისე უბედური ვარ. ზეტავ! ეს
 რაები ვიბოდე მე.. (შეტის აღერსით). მე, რომელსაცა
 შეიყვარხართ განუსაზღვრებლად, მე, რომელსაცა მითელს
 ხმელეთზედ მხოლოდ თქვენლა შეეხართ! მე, რომე-
 ლიცა ერთს წუთსაც არ დაერჩებოდი ცოცხალი, დემრ-
 თებს რომ გამოეტელა თქვენნი თავი ჩემის გლითგან განა
 მე თქვენ შეგიძლებ? განა გაგიჟებდები? უბედურო
 ჩემო თავო.. და რისთვის? რომ საზიზღრად მიმაჩნია
 ის.. თქვენ მედიას შულები ხართ! მე გაგვიჟებდი
 საკუთარს გულს ისე, რომ იმის გულს სრულებით არ
 შევსებოდა; (ცრმელით). განა ის გიტნობთ თქვენ?
 განა იმის სულში სხვა რამ არის აზრი, თუ არ ერთი
 სახელი, ერთი საყურული კრეუსასი!.. (უცებ შესტება,
 თითქმის რადამაც გონებაში გაუელება და განგძირაო).
 კრეუსას!.. ოჲ ზეტავ!.. (სინარულით დაცება). დიას...
 სწორეთ, რომ გაგვიჩირო ის, უნდა მახვილი მოვიმართო;
 ვინ და ვინ გულში! იმისი ტანჯვა... ჩემგნით სისხლის
 ალება... სული; დამშვიდდი, და შენ მძვინვარება, და-
 ჩემდი. შენ ახნელებ აზრს და უშლი მოქმედებას; მარ-
 ტო ებ ან არის საკმო, რომ საზიზღრად მიგაჩნია,
 დროა განგძირა!

ღ ი გ (ძმას) წავიდეთ. ამისი ხმა მაშინებს.

გამოსულა 6.

მეღია მარტო.

მ ე ღ. როგორ დავცე? რომლის მახვილით? საწამლაკით? წინათვე მიმიხვდება. ხანჯლით? უფრო სარწმუნოა; გული ბედავს განგმირვას... საწამლაკით? რა გამოსამეტებელია იმისათვის საწამლაკი! (ჩემის ხმით, და შემდგომს თან და თან უმაღლებს). რა, სიუკარულა! ღამით, შეიპარები რა ბნელთა კედელთაშორის, ვითა ანდლიდი, იქ, სდაც განისვენებს უთუჯის საწოლზედ, შენთა კელთ ქვეშე ნახავ საზინდარს ბერძნის ქალს და რგინით უეცრად განგმირულს იმის მკერდს, რომლის სიღრმეში მოსტეხნი იმის გულს... გაახელს თვალებს, დაინახავს მე; უგანახელს ყვირილზედ გაიღვიძებს მსწრაფად, მრთული სასახლე, მეგობარი, ნათესავები, სულერთიან მოსტვივიან, მოკლენ განცვიფრებაში და ნახამენ, სისხლში გაბასრულს გრეუსას გვამს, ადგას, საშიშარი მეღია.. (შესტება რა დაინახავს გრეუსას). რა ღმერთებო! ის! ის არის! მე მესმის იმისი ხმა; ამაღამ? ანა. შემდგომს... იმ საათში... მთრთოლვარეს იმის გულში... ავიმსევი სიხარულით.. გუადლობ კრინინი, შენ მიგზავნი *მანდალით?*

გამოსულა 7.

გრეუსა და მეღია.

გრეუსა. (შევა ჩქარა და სრულებით აზღრეული)

მ ე დ. ვის დაეძებ?

გ რ ე უ ზ ა. შენ!

მ ე დ. მეც შენ დაეძებ.

გ რ ე უ ზ ა. მომეყვი, ერთად გავიქცეთ... მომეყვი ჩქარა...

მ ე დ. ერთად გავიქცეთ!

გ რ ე უ ზ ა. შენს წინააღმდეგად მრთულა ხალხი აღიჭურვა, იანონის სიუჟარულის და ჰსტივისტემისათვის, აი, საცაა სასახლეში მოსქდებიან.

მ ე დ. ეს უფრო კარგი.

გ რ ე უ ზ ა. გესმის რატომ უყვანის ხმა მოდის? ჰსუშუები არ უშუშებენ, მამა ჩემიც ახლა შინ არ არის, ხალხი დაგეძებს გაბრაზებული, თუ ცოტა ფეხი შემო-დგეს კარებში დაიღუპები... მაგისათვის გამოვეშურე

მ ე დ. რისთვის?

გ რ ე უ ზ ა. რომ გამოვიხსნა.

მ ე დ. შენ! მე გამოვიხსნა! მე! (ეგება სკამზედ, სამსუკრძლას ახლოს, ამღვრეული და თრთოლით ხანჯალს ხელს უჭერს, შინამ გრეუზა ღაზარაკობს).

გ რ ე უ ზ ა. (სისწრაფით). მომეყვი წავიდე, ეგები ატვილდეს სიკუდილი.. ჩუტნ, რომელთათვისაც ჩავაჭდი სასაწყარვეთილებში და ცრქმლიანი შეიქენ... ჩუტნ თვალთწინ, რატომ უნდა ვნახათ შენი სიკუდილი! თუ რომ გინდა შენს თავს სასტიკად მოექცე, ოო! ჩუტნ მაინც შეგებაბრადე, იტოცხლე შედიავ! იტოცხლე!

მ ე დ. (რამდენიმე ხანის ჩუმად მუთულობის შემდგომის ამღვრეულებით) მე მესმის, მაგრამ სრულებით კი არა

გაშეგებადა; გულს მიტვიებს. დიას, მაგრამ შინამდისინ
 მაგასუდ თანახმა შევიქნებოდე, მსურს შევიტოო: ტრემ-
 ლები მოგდინან როგორც მაღალის სულის მექონეს, რად-
 განც სწებს, რომ სხუას მიაყენებენ შეურაცხებას, თუ
 ფარისევლობით, რა რომ შემთხვევა გეძლევა ჩემის
 სიჭრდილისა და რა გენადლევა გამოიჩინო გარკვენი
 მისრუნელებსა.

კ რ ე უ ზ ა. რაო?

შედი სიტუაციისკი არ ვითხოვ შენგან, დამტვიცებას
 ვითხოვ. გამოგონე ჟურ, რასაც გვითხამ. ეს შენთვის
 უმთავრესი რამ არის..., შენი გული მთარგელებს მე...
 ვსურს რომ გამოვიხსნა? ვთქუათ გამოვიხსენი... მე რე
 რა უნდა ვქმნა საზიზღარის ჩემის სიტოცხლით,
 რომლისათვისაც შენა ზრუნავ? მითელი სიტოცხლე ჩემი
 არსებობს ორის აზრით—სიუჭარულით ანუ სიძული-
 ლით. როდესაც დამიფარავთ თქვენს სასახლეში ადელ-
 გებულის ერისგან, შემდგომს რა გვარს სიტოცხლეს
 მომანიჭებ? მამცემ ჩემს იაზონს? უკეთუ დააძღვევ
 აღთქმას, რომლით შევერთდით მე და ის; უკეთუ მოსპობ
 მე და იმაში ცითგან მოვლინებულს კავშირს, უმეტესად
 შემეღავ კრეუსა. ოჲ, გთხოვ, გამოგონო. მე შემედლო
 ჩამედინა იმ გვარი საქმე, რომელიცა ანა სჭირს თხე-
 ხად ჩემის თავის ღირსებას, მაგრამ ყოველსავე თავს
 ვანებებ, აღარცა გწვევლით,—დაიკარგე ჩემგნით მძეინ-
 არებავ, სისხლისალების სურვილო, სიძულილო, დამე-
 კარგენით, დამეკარგენით: აქედან!... შენ წინ დავიჩიოქვ,
 ცრემლებით ვხან შენ ფეხებს... გვედრები; შენ ხომ

იცა ცოგოჩის დიდის მწუხარებით, ცოგოჩის დანაშა-
ულობით დამიჯდა იმისი სიუწარუღი; ნუ მართმეკ,
ყოველისფერი მოუტია შენთვის ზეტასა: ბედნიერება,
შემძლებლობა, მამა..მამული, რა შეუბედური! უმანგოება?
მე არაფრისთანა არა მაქმს რა ქვეყანასედა.. მსოფლოდ
ის ერთიდა დამჩენია... ნუ მართმეკ, დამიბრუნე!

კ რ ე უ შ ა. (ამღვრებით). მალლა ღმერთნო!

მ ე დ. რა! ხმას არ იღებ? ჰინს მარდიებო! შეიბრალე
შენი თავიცარი და მომიტე!

კ რ ე უ შ ა. რა გითხრა შენ? სრულებით აურივე
ჩემი ასრები, ღმთაებან, რომელსაცა შენ დაუღუპინან,
მეც უნდა დამღუპოს, მე ჩემის თავის კელქვეშეთ არა
ვარ, მე ვარ სიუწარულის კელქვეშ.

მ ე დ. კრეუსა!...

კ რ ე უ შ ა. რაივე ვენეჩას მსხვერპლები ვართ; დაე
აღსრულდეს იმისი სჯული ჩუწნსედა, თუნდა ჩუწნგან
შინთხოვდეს სასხლსა.

მ ე დ. (არ უფრებს იმას). გაიქტე!

კ რ ე უ შ ა თუ შენც მომეკები,

მ ე დ. გასწი!

კ რ ე უ შ ა. რამ გამოგინანა?

მ ე დ. შენ იმას ჰი აღარა ფიქრობ, რამ თუთან შენი
თავი გაქმს გამოსახსნელი.

კ რ ე უ შ ა. რა, რა?

მ ე დ. (მომატებული მშინგარებით). უცუნურო,
რადღა ფიქრობ? სად არის შენი გონება? მე არ გით-
ხარო, დილა იყო, ტაძარის თანადანსწრებით, რამ თუ

განგებამ ჩამოგდო კელში ჩემი რაყიფი მეთქი, ვითა
ძუგუფუხვი.. (გრეუსა უკან ჩამოდგება და გაქცევა).

გამოსვლა 8.

ისინივე. ხალხი გამოჩნდება სტენის პირდაპირ სიღრმეში,
რომელშიაც ურევიან გრეონი, იასონ, მელანტნი და ლი-
კანნი.

ხ ა ლ ს ი. სიკუდილი! სიკუდილი!

გ რ. (მიუბრუნდება ხალხს). გეშინოდეთ ჩემის
წერამისა.

მ ე დ, (თავისთვის). მეფეო, უნდა თავიშევიმაგრე..

გ რ ე უ ზ ა. (მივარდება მამასთან, მთრთოლვარეს ხმით).
მამა ჩემო! მამაჩემო!

გ რ. (აღერსით წამოდგება სტენასკედ) რათა განვა-
ლებ? რა ანზავია? ვინ გაბედა შენი შეშინება? (რა დაი-
ნასავს მედიას). შენ!.. შენ!.. რომლისათვისაც გამოგე-
შურე, რა ანის ხალხის მძვინვარებისაგან მოკარგინო
მეთქი!.. საკმაოა! მე შენ გაგდე ჩემის სამეფოთგან
შენ უსუხდისო!

მ ე დ. შენ მაგდე მე?

გ რ. აჰ საათშივე.

მ ე დ, (თავისთვის). სისხლი როდისღა უნდა ავიღო!
(მადლა). მამატივე!

გ რ. აჩაოდეს.

მ ე დ. ერთს დღეს, მხოლოდ ერთს დღეს, რომ
გამოვინო სადმე თავის შესაფარებელი, ჩემის მკვებისა-
თვის.

ი ა ზ. (წამოდგება წინ მსწრაფლად) შენის შუღლები-სათვის? განა მაგასაც ბედავ და შენს შუღლებს ეძახი, მაშინ, როდესაც რომ შესწირე შენს ეჭვიანობას? იმ დროთაღმდეგ, რა დროთაღმდეგ ჩაიძინე ჩემი სიძულვილი და მაგ ემაწვილებს დააკარგვინე უმადლესი მშობლიური მეგობრობა, სულმოკლევე დედავ, ჩემთან ბედნიერათ მყოფობის ნაცვლად. იჩხვე მაგათ უბედურებას?... შენ ესენი ანალოდეს ან გამოგუგებთან.

მ ე ღ. ოჰ. ცაჰ! შუღლები უნდა წამართვან?

ი ა ზ. მე ვართმევ წიგნს ვიღებულს, განგებას; უბედურებას, რომელსაც მაგათ უმზადებ.. ანალოდეს ან გამოგუგებთან!

მ ე ღ. (მივარდება ემაწვილებს და სასოწარგვეთილებით დაიჭერს). მოდი და წაიუვანე. (ეყანია ხალხისა, რომელიც შემხვევია მედიას, კელში ქქებს უჭირავთ, დასაშენათ; კრეონი და იასონი ცდილობენ ხალხის შემავრებას).

კაცი, რომელიც გამოვა ხალხითგან. რადგანც აგრე გვიძალიანდება, სიკუდილი მაგას, სიკუდილი!

გამოსვლა 9.

ისინივე და ორფეი. (დადგება ხალხის და მედიას შუა.)

ო რ ფ. რომელსაც ან უეჭვან თავისი შუღლი და სძულს, დაესენი მოვიდეს და პირუტყვად იმან წაართვას უმანგო ემაწვილება თავიანთ მშობელს დედას. (ხალხი შესდგება.) ეჰა თქვენს, გრძნობთ განა უბედურის დედის

შებრალუბასა.. ეკ გეთილი. დაყარეკით სასიკჷდინო იარაღი. (ხალხი ჭყრის ქჷჭბსა.)

ი ა ზ. (თავისთჷს). ჩემშიატკი ჭნერგავს რაღაც მაღალს ჰატეისტემასა.

ო რ ფ. (ხალხს.) გასწიეთ ახლავე, მიეშურენით ტაძრებისაკენ, სთხვეთ ღმერთებს მოგიტეონ დანაშაული. (მედიას). შენ ნურათრისა ნუ გეშინიან, მედია, წადი... (ხალხი ჩქარა გადის.)

მ ე დ. (თავისოჯს) ღრთ მომეტა სისხლის ალებსათჷს! (თარდა დაეშუჭბა).

მეორის მოქმედების დასასრული.

მოქმედება 5.

თეატრი წამოადგენს კრეონის სასახლეში ზაღასა; სტენის მარჯუნივ მხარეს სვეტებია, რომელსაცა ნახევარი სტენა უჭირავს თარდასა და რომელიცა გარდახსნილია, ჩანს სახლის შუა გული. სტენის სიღრმეში ჰირ და ჰირ სატურნის გამოქანდაკებული სახე დგას.

გამოსვლა 1.

კრეუსა, იასონ, ორფეი, მელანტი, ლიკონი და ძიძა. ო რ ფ. ზის მარცხნივ, ემაწვლება სვეტების ქჷჭშ, ძიძა გვერდს უზის და ყვაილებით გაშუჭნებულია სვეტები.

ი ა ზ. (მიუახლოვდება ორფეის, რომელიც თითქოს დაფიქრებულია). მოემზადე ჰოეტო და ბედნიერის ჩუჭ-

ნის ქორწილისათვის ამოაჩნივე ტკბილი შენი გალობა.

ო რ ფ. (დგება). თქვენს ქორწინებისათვის.. როგორ?.. შედია თანახმა შეიქნა?.. შედია შიშისაგან დამორჩილდა? თავისი მწუსრება მოაჩილებად შეიცნება? ქორწილი იმათთვისაც ემზადება, რომელთაც ძრეულა სძულთ. შედია თვითან სწირავს მსხუტვლად თავის სიუფარულს.

კ რ უ შ ა. (დანახებებს ძიძას და ყვაგილებით გამშუტვლებულს სკეტებს.) ხედავ. ეს ბნელი კედლები, რომ გორის ბრწინავს ფერით განშუტვლებულია. (მოუბრუნდება უმარჯვებს.)

ი ა ზ. დასამზადებლად ტავრის დმეტებისა, კრანსა სურს ჩუტვს ქორწინებასკად დაესწრას სიკუდილის დმეტის გამოქნდაკებული სატურნი.. (ჩუტვებს გამოქნდაკებულს სახეს) აი, ხედავ.

ო რ ფ. (სატურნის სახეს მოუბრუნდება.) შე კხედავ რომ ის არის. წინათ დაბადებული სისხლი იუას მაგისი სახუჭარი, ყოველთ ქურუმსკად საუკეთესოდ მიანხია დედა, რომელიც თავისის საკუთარის კელითა ჭკლავს შულებსა... ვერაფერი რამ აღმოგირჩევა ქორწინების მოწმად.. შენ ანობ შედია თანახმა არის?

ი ა ზ. არ არის ეჭვ.

ო რ ფ. თავისის შულებს აქ უტკვებს და თვითონ შატო მიდის?

ი ა ზ. შე დავიმოჩნილე იმისა ყოველი სულის ძალა და თავისი შულები მიანდო კრეუსასა.

ო რ ფ. როგორ! არცარა პარობა შეიცი?

ი ა ზ. მხლად ერთხედ შეიქნა თანახმა.

ო რ ფ. (მოჩქარებით) რაზედ?

ი ა ზ. სიღარიბე დასძლია, ხელს რაღაღატი სასკე
გეში, წაიღებს შორს რომელსაზე უფრო მხარეზედ.

ო რ ფ. ხვალ სწორეთ, იმაზედ ადრე არა?

ი ა ზ. ერთი დღე გიღევა გეთხარა, თავის შესაფარე-
ბელიტარი ვიშოვნო სადმეო.

ო რ ფ. ერთი დღე?.. მეზე?

ი ა ზ. მეზე მშვიდობიანათ მომშორდება.

ო რ ფ. მეზე შეგიძლიან საიდუშლოდ არა თრთადე.
რომ დაარდვიო ქორწინება, რომელსაცა მოენიჭებინოს
შენთვის და შენის შულებსათვის დიდება?

ი ა ზ. მე? მაშ გავიტყუებ და ვადგვიარებ შინაგანს
ჩემის სულის გმნობას. ამოდ რას ამოგიჩვევია შენ
საქადებულად ჩემი საგანი? განა უნდა დავივიწყო კეთი-
ლისმოქმედება შედასი და იმისგანთ დავალება... არა!
ჟერ ჩემს ტუფს არ მიუღწევია მაგდენ სამდაბლებდინ,
უც რომ აგრე უოფილიყო და მქონოდა დაბალი სული. მა-
ტიონების და მადლობას გარდახდსი მოგლებული ხომ
გერც შევიქნებოდი გმინი; განა შემოდინან დავივიწყო,
რომ იმისმა საშინელმა ჩემდამო კეთილის მოხურობამ,
მომარჩინეს სიგუდილისაგან. თუ ის არ უოფილიყო,
მოხუცდები გერ მოურჩებოდი მაშინ, რომელსაცა გქონდა
ბძოლა გიჰანისის უდაბურისაგან. იმისის დახსნით
შევიძინე დიდება და სირცხვილი. ვიდრე დავსეტუბოდი
კაცთაგან მოგლებულს კოლხიდაში, ავიტანდი უბედურს
გავშინს და ზეცვიუს წყევასა. სწორეთ ჩემს მჭმუნვარეს
სიყუარულსა ჰგავდენ იჭარის მოქურთუბულის მხრის

თოვლი, კლდეები, ჩინრები, საშინელი შესახედაობა მაგრაში, როდესაც მშვენიერს ლავკარდოვანის ტისაქვეშე, საბერძნეთი, ქალწულებრივ თავისის მშვიდობიანობის შესახედაობით და ჩინებულის მეგრდით გამოვეცხადა, სულის სატყედ, მაშინ ამ მშვენიერის სახისა წინაშე ვნახე რა ქალი, ვიგრძენ სიძულილი დაწვევლილის კავშირისა და მეზისხლებოდა ნახვა იმისა, რომელმაცა შემომსა ჩინებულის უბატოურებითა.

ო რ თუ უბედურთა!

ი ა ზ. ოჲ, ნუ მოკელი ჩემგან ცრემლისა და მწუხარებასა; როგორც რომ კაცს, მარხნიელს სიკჳდელის სამწუჳდიადაისგან, ეძლევა უცებ სინარული, როდესაც იმაზედ თამაშობს ნათელი, აგრეთვე მეც განთავისუფლებულს დამღუპავის სიუჳარულისგან, თითქოს მოკდივარ ახლად სიტოცხლეში და ვხედავ ნათელსაო, და თითქოს დმერთებმა მოწყალეთა, დამღუპავის წყევლისგან განმთავისუფლესო; დმერთების მოწყალება, ყოვლის წმინდის გრძნობისათჳს გახსნილია; მიუჳარს შენი ხმა, ჩემ ძვლებზედ მეტად; რომელთ მწუხარება მასეკდიანებს, გრძნობ, რომ ახლად ვარ კაცი, ქმარი მშვენიერის კრუხასი, მამა, და გტოცხლავარ ახლის სიტოცხლითა!

ო რ თუ მოხედება სოლმე, რომ ერთს დღეს სინარული ცრემლით შეიცვლება სოლმე.

ი ა ზ. კენერა მფარველობს, როგორ შეგიძლიან დავა გამოიწო იმაზედ, რომელსაც უწოდებ სიუჳარულს მკონებარე ფრთებისა მეჭონეს, დმერთთაგან მონიჭებულს, ცამდენ ადსაფრინავად.

ა რ ფ ცაომდენ აღსრული სიუჭარული სტეკობებს იმ სულებში, რომელნიცა თავის დღეში არ შესძულდებიან. მე ვემსახურები კენერასა და უგალობ იმას, დიას! მაგრამ ხეში არსებობდა ერთი სიუჭარული, როგორც ერთი სული. იანკი შეუნანებლად, რომელსაცა თავისას სტემა აქამ მიღე. უტეებს და სწევის დაუდგომლობას, მანდობილობას სურს თავის კეთილის მყოფელის სიუჭადილი; მე როგორათაც საუნჯე წვრილწვრილად შეგინებულა განმშენიერებულად განვლილის სიუჭარულითა, ვერთებ ხელანდელს სიუჭარულსა, თუნდა სიუჭადილაც წამაროვას სიუჭარული, მაინც კიდევ ის სიუჭარული იქნება უფრო ძრავლიც ხეში...

ი ა ს. როგორ არა, დიას!

ა რ ფ. სწორეთ, დაგარწმუნებ, რომ ვამგლობდა ის, ვინცა მიუჭარს ერთგულის და შეუცვლელის სიუჭარულით, მაშინ მე გამოვიტხოვდი მარტოდ მარტო თვთან სიუჭადილსა, სხუათა შეუწევნელად, ხემის ჩანგით, გარდავივლიდი მწუხად-ფლეგეტონსა. მწუხარება, კაცს დიდს ძალას აძლევს. მწუხარებითის კენისის საშუალო, რაგორი ტებილი იქნებოდნენ მომტირალთა სიუჭარლის ლესები! დავტირებდი სიუჭარულს ნაზად, გამოვიტხოვდი სიუჭადილითგან ისე გულისტევილით, რომ თვთან ჯოჯხეთი, თვთან ზღუტონი შეიბრალებდნენ ხემს ტახვას და დამიბრუნებდნენ ხემს კვრიდიკას; აი როგორსა სიუჭარულს ლოცავს ცა!

გამოსულა 2.

ისინივე და კრეუზა უმწვილებით გამოდის სტენაზედ.

კრეუსა. აი ყვაილები, რომელნიცა დაუწმის
იანონს თავისის ნაზის კელებითა.

იან. რა, განა გოვეირს კრეუსა, რომ ასრე შემო-
გვივივნენ? შენ არ მადე თავის შესაფარებელი ტაძრის
ახლას მაგ საწყებს, რომელნიცა კვებოდნენ შიმში-
ლითა? გუშინ არ იყო ცრემლებსა სწმენდდი თვალები-
თგან, ამჟღადი და უეკვადი?

კრეუსა. (ახეებს ემაწილებს ყვაილსა). ამ
ყვაილებით უნდა განვამშვენო საქორწინო ჩემი ზიზსა-
ბურავი.

იან. რომელი ზიზსაბურავი?

კრეუსა. ის ცისფერი. წმიდა ნაქსოვი, რომელიცა
შემართო მედიამ დიანის ტაძრის კოშკში. ახლა დედას
განთოთხონია შულების ხელით, რა არის უფრო კარვით
მოყარო ამათ. ნუ შესწუხდება ის ამათთხს

იან. დიას! დედაბა უნდა უყო შენ.

კრეუსა. (ემაწილებს) საუჭარელო შულებო, ხედავ
თქუწნი აქამდინ სმწუხარო იყო; გაიხაკეთ, თქუწნი
უბედურება დასრულდა.

მელ. ახლა რომ აღარ შეგვცოცა?

კრეუსა. თავისდღეში!

ლიკ. აღარ ვიტანტალებთ სიბნელეში, როგორც
კა... იბი.

რასოდეს. თქუწნი ბედნიერებითი დღეები

სასიამოვნო თამაშობაში; მდიდ-

იანადი, ჩინებული გტ-

20

ლიკ. (მელანტი). გესმის ძმაო, რა სიხარული გემატებს?

ო რ ფ. (თავისთვის). ყვავილი ნათელისაკენ მიიქცევს პირსა, ყმაწვილი უბრუნდება სიხარულს.

გრეუზა. (ყმაწვილებს). აწ სასახლეში, ჩემს ახლან, იტხოვრებთ უშიშრათა და სიხარულით.

მედ. ოჲ, ოჲ! გუზინ, უშენოთ მოკვდებოდით.

ი ა წ. (გრეუზას). გესმის რას ანბობენ?

გრეუზა. (ყმაწვილებს ხელებს გაუბერობს მოსახვევად). მოდით, მომეხვიებით! ყმაწვილები (მივარდებიან და მოესვენებენ, იაზონ სიამოვნებით უყურებს).

ო რ ფ. (რა უყურებს, თავისთვის) საწული მედა! ოჲ, ის უბედური!.. ყოველი ფერი იმის კეთილის მუთუგობის წინააღმდეგად მოდის, ყოველი ფერი, თვთქმის გრძნობაცკი (ყმაწვილებს მიუახლოვდება). ბავშვებო! დედას? დედა თქვენს რაღას ეუბნებით?

ი ა წ. (წურობით). განა შენ ძალასაც ატან?

ო რ ფ. (არ ეშვება) აღარ გიყვართ ისკინცა უმარდობათ? არც შეინანებთ და არცა შეწუხდებით ხვალამს აქედან წასვლასად?

ლიკ. ჩუენ ყოველთვის გვიყვარს ის, მაგრამ...

ო რ ფ, მაგრამ?..

ლიკ. გრეუზა ასეთი კეთილია...

ო რ ფ, დედა თქვენს .. მითხრით?

ი ა წ. დედა თავითგან იმარებს.

ლიკ. მე კვ არ მიყვარს.

ი ა წ. არა, ამისათვის რამ შენ სახესუად შიშის კეთილულობ.

ო რ თ. (ლიკონს უყურებს) ამის სახეზედ უფრო კვითხულობ. ოჭ. ცაო! შენ განდა ესენი დაადგინო შენის წყრომის აღმასრულებელად. შულებს მიანდები დედაზედ დასჯილობის აღსრულება. გსურს განა, ესენიც უკმაყოფილონი იყვნენ დედისაგან.

ი ა ზ. საუჭარუნო! (ემაწვილებს კელს გრეუსას კელში აძლეკის). მოდიო! თქუწნს სამთავე ერთის სიუჭარულით გაკრთებ. (მიდიან და სტენის სიღრმეში სვეტების ქვეშ, გრეუსა და იაზონ ნაზის სიუჭარულით ეთხოვებიან ერთმანერთს).

გამოსვლა 5.

მ ე ლ. (შემოდის მარცხნივ მხრითგან, თარდას გადაშლის). ამას უყვარან შულები... (რა დაინახავს გრეუსას და იაზონს, რომელიცა ეთხოვებიან ერთმანეთს გასაშორებლად) არა, არა, ინას გრეუსა უფრო უყვარს! მარალად და სასიამოვნოა ამ ერთთ შეკრებილთ ნახვა! არა თერი აკლია ამ ქალს, თითქმის ჩრდილიცაი, რომელიცა შედგენილია მედიასგან, თავისის ბოროტ შესედულობითურთ. მოჭიუხენილს მედიას რომ დაერღვია ეს გურთხული სიუჭარულას სიმშვიდე, კარგი ბრძოლა გი შეიქნებოდა; მწუხარების ღიმილით! ოო, მე თუთან ჩემის თავისა მევე მეშინიან! უნდა დაფამდაბლო ჩემგნით სისხლის ალების აზრი,—ჩემი მძვინვარება! მტბიერად ვეჩვენო.. სიტრუთ ვილაშარაკო! ოჭ, დამჯაბლებულნო თქუწნის თუხებით, თქუწნს თუითან არ სწავლეთ მუ-

დომის ბეკელის მსგავსად მუცლით ტუჩკვა... ბეკელის მსგავსად, სწორეთ... დაესხენით ასე იფოს.. მოკრიდენით საწამლაგსა.. სულ ყოველისფერი მზათ ანის... ბინდის უამს, მეჯლისის დრას, ჩემტნით მოსყიდული მსეღარი დამიბრუნებს შჯლებსა, სწორეთ იმ საათში განიშენებს სახეს კრეუსა პირსაბურავით, რომელიცა კელოვნებით შემზადებულია მომკვლელის საწამლაგით, და, რომელიცა უმჯობესია ახვერ ხანჯალზედ, მეტეგი, სისხლ აღებული, ჩემის შჯლებით გავიქტევი...

გამოსულა 4.

მედას და ორფეი.

ორ ფ. (სტენის სიღრმითგან). მედას? .

მე დ. რაზედა ხარ აგრე გულხათობით?

ორ ფ. (წეროვით). ბძანებას შენკენ მოკუყვარ.

მე დ. როგორს ბძანებას?

ორ ფ. გრძნეულის ხმამ ათროლდა მეფე! იმა ნ წინათვე შეატეობინა, რომ შენი დასწრობა ქორწინების დღეს ძრეულ საშიშოა, ამისათვის გადასწევიტეს შენი აქედან გასტუმრება უსათუოდ.

მე დ. ხეაღ?

ორ ფ. სწორეთ.

მე დ. სწორეთ? ჩემი შჯლები?

ორ ფ. იმათ ახლა აქ მოასხამენ.

მე დ. რისათვის?

ორ ფ. გამოსასაღმებლად.

მ ე დ. უნდა წამართვან!.. უნდა წამართვან? ჩემი შუღლები? უკანასკნელი ჩემი საუნჯე? რომელნიცა ჩემს სიძულვილსუდ მეტნი არიან?

ო რ ფ. იფიქრე, რომ გუშინ დედობრივის მზრუნველობით თანახმა წყქენი, რომ მარტოღამარტო წახვიდე აქედანა.

მ ე დ. არსოდეს!

ო რ ფ. შენ თუთან თქვ.

მ ე დ. მე კვ არ მითქვამს! შენ, რომლის მოშობილაცი ხმა, შეარყევს ხელმე თუქმის კლდეთაცა, მიმეგვი გრეონთან და უთხარი, რომ საშინელი ტანჯვითი სიკრული, რომლის აცლიება მხოლოდ მე შემიძლიან, კმუჭარება დასასჯულად, უთხარი იმას.

გამოსვლა ბ

ისინივე, იაზონი, გრეონი, გრეუზა, მუღანტი, ლიკონი, ძიძა, რომელსაცა უჭირავს ყმაწვილები.

მ ე დ. (მძრბის გრეონისაკენ). მოიღე მოწყალება... ჩემი შუღლები... მომეტით ჩემი შუღლები!

ო რ ფ. (გრეონის). გთხოვ, რომ მისცე. შენი თავი მანც შეიბრალე, იაზონის გულისათვს ნუ მიეცემი უბედურებას და შეიბრალე ძვირფასი შენი ქალი. ოო! იმის მსეს, შეიბრალე ეს საცოდავი დედა.

მ ე დ. ორფო! (ჭკოცნის იმის ტახისამოს) ოჰ, სთხოვე, სთხოვე გიდევა.

ო რ ფ. (გრეუზა აჩვენებს მედიას). შენ ხედავ

ამ მომტირალ თვალებსა. შენ თვთან ერთხელ იტრძნობ
მწარე ტრემილების გემოს.. შენ თვთან გახდები დედა :
სთხვე ამის გულისათვის.. და ჩუტნ ერთობით მუხლ-
მოღრეკითა ვთხრეთ იასონს...

(ორფეო, ჭრეუზა, გრეონი, მედია, მიმართავენ იასონს).

ი ა ზ. საკმაოა! მეც შემტვივდა გული შაგის უბე-
დურებაზე. წყრომის მიხეცით ანა, ერთის მსოფლოდ
შეშას გულისათვის, მინდოდა შემუნახა უმარწილები გორი-
ნთაში, მაგრამ დაუძლეველი საშინელება, რომელმაც გამ-
გვირა ამის აქ მუთუბობით, ამხუბუქებს ჩემს გადაწყვე-
ტილებას.

მ ე დ. (სინარულით). ახ!

ი ა ზ. დაუსენ ცამ გარდაწყვიტოს, ჩემი მოწყობა.

მ ე დ. მე თვთან გარდავწყვეტ .. მე!

ი ა ზ. (მედიას, რა აჩვენებს ორივე უმარწილებს). აი
შენი შჯლები, ამათგანი ერთი იყოლიე გვსაგრობაში
ამხანაგად.

მ ე დ. ოო, დაილოცე შენი მეორე?

ი ა ზ. (მოხწმინდებით) ეს დარჩება მამასთან, რომელიც
მომცემს მე სუტეშა, ძმა რომ მოგეცე შენი ამოიჩინე
რომელიც გინდა!

მ ე დ. ამოვიჩინეო? მე! განა კვ მე შემოძლიან?
განა ერთის სულის ორად გაუფთა შეიძლება?

ი ა ზ. მე შემოძლიანო, მსოფლოდ ერთი ამოიჩინეო!

მ ე დ. აბა შენ რომელი გინდა, რომ მე ამოვიჩინეო?
შატარა? ორივემ ერთს დღეს სახეს ნათელი. რომელიც
ჭურჭო სურტი აჩის? ორივესათვის თანასწორ ვზრუნე-

დობ. უკეთესი? ორივე კარგები არიან! (ახვენიებს ურას შუას). შელანტი, რომელიც სამთრის გრძელს დამუბში, განსავდა ხოლმე რა საშინელებაში, ადგებოდა, ჩემს ტირილის ხმასედ ქვეშაგებიდამ და ჩამეკვრებოდა გულში, (ახვენიებს მეორეს შუას). ლიკონი?.. ერთხელ თოვლმა მოგვასწრო გზასე, როდესაც შენ დაგუბდით, მოიხსნა თავისი წამოსასხამი და მოასხა თავისს ძმასა.. და შენ გინდა, რომ ურთოვრთი წამართა, ოჭ. იასონ, საყვარელო იასონ, მომეცა ორივე.

ი ა ზ. არა.

შ ე დ. შენს მზესა.

ი ა ზ. არა!

შ ე დ. შენის გრეუზას მზესა.

ი ა ზ. (წურომით). აი, კიდევ მტბიერობა; საგმაოა... შენი აქ მეოფობა, დიდად სავნებელია გრეუზასთვის; შენ არა ხარ ჩემის ნების მოჩხილი და არ არჩევ; (ძიას, რომელსაც უმაწვილები უჭირავს კელში). გაიფხანე აქედან ორივე (გრეუზა გამოუდგება უმაწვილებს და შესუენებს).

შ ე დ. (გრეონს). თვთმემძლებელო შეფევ!

გ რ. მამის ღაპარაკის დროს, შეფვის მოგაღებობა ჩემთ დგომას!

შ ე დ. (სასწარვეკეთილებით). ოჭ, გაბეჭვი მწუნსარე დედობრიო გულა! ჩემო გულა, გაიშვე! გეცამ მოუგლინოს ყოველი ტანჯვა, რაც რამ გამოგივლია. (შულებს მიუბრუნდება.) საყვარელო შულებო, გაიგონევეთ ჩემ თავსედ დუთის წურომა; ძალას მატანენ, თქვენნი მამა:

ეს უბედურათაჲს კეთილისმომადამე მბრძანებელი, ორში
ერთს შუას ძალეჲს თავის მშობელს დედასა... მაგრამ
მე არა ვკვრდები ამ საშინელს ამოწმებსა? თუ! არა,
არსოდეს! რომელსაც არ ამოვირჩევდი, ის უნდა უოფი-
დიუო შუდი, რომელიცა ამოწმეულსეჲდ ნაკლებ მუკარე-
ბოდა თქუწნ თჳთან უნდა იყენეთ მსაჯულათ ამ
სამწიხაროს დღევანდელს დღეს. რომელმაცა თქუწნგანმა
უბეტესად იგზმნას ჩემი უბედურება, ის წამომევეს
მშობელს.

ო რ თ (თავისათჳს შეწუხებით). არც ერთნი არ
უდგებიან ახლას.

მ ე დ. რასა დგებართ? რათ მარადებთ შეშით პირსა?
წამომევეით შულებო! წამომევეით!... (ყმაწვალები
უძრავათ დგანან).

ო რ თ (თავისათჳს). საშინელი დასჯას!

ი ა ზ. (მედას მადლის ხმით). სეღამ, რომ არ უნდათ-
მ ე დ. სტუჲი... თუ, საყვარელ შულო! თუ, დიკონი...
ჩემო დიკონი! მადი ჩემთან, ჩემ ძუძუებთან, ამ ძუძუ-
ებთან, რომელმაცა თავისის რძით გამოგზარდა;
ნუ გეშინიან ჩემის უშუკრის გაჯვარებისგან, რომელსა-
ცა მბედვინებდა აქამდინ ჩემი უბედურებითი, მდგომარე-
ობა.. ამას იქით მშვიდობიანათ და ალერსით მოკეპუ-
რობით, მადი შულო!

ლ ი გ. (შორდება კრეუსას). მშვიდობით კრეუსა...
მშვიდობით ძმაო.. (მიდის წუნარა დედისაკენ, ტირის
და მიაკრავს თავს გულში).

მ ე დ. (უფურებს ჯერ ამას და შემდგომს კრეუსას).

ოჲ, შენ უწყალოვ! შენ გამოატყავე ჩემს შვილებს გულს!

ბ რ ე უ ზ ა. დიდნო ღმერთებო! როგორ გაბედავ
მაგისი თქმა?

მ ე დ. ამათი ამართლებ შენ თავსა... ცანა შენ-
აჩა ხედავ? ამის თავისი დედა აღარ უყვარს. თავისი
უნებლიეთ მომდევს თანა, თვალტრემიანისი უკან იეუ-
რება და შენ დაგეძებს. ჩემთვის არ შეცუხებ... ხხლის
სიტრეტლით დატყებ; იტანჯებოდა, ტანჯვისაგან
დაღაუღლია.. და შენ ფარისეველთა, განაზრახე შვილების
წართმევა, ატდინე ჩემი ქმარი, რომელიცა ჩემგნით
დავალებულია; ქმარს შიანიტე წყევითი, დასაშაულებს და
შვილებს ორგელებს, ბოლოს უნდა მომაყენო საში-
ნელი დასჯა, მცბიერის კელოგნებით შექმნილი, დასჯა.
რომლით თუნდა შენის გულისათვის შვილები გვეო
დატოვებულა: ოჲ, საკმაოა.. ღმერთებო.. საკმაოა!..

ბ რ ე უ ზ ა. დაესიქი ცამ ნუ შემობრალდოს... (მელ-
ნტსა ჭკრავს კელსა დედისაკენ). წადი..

მ ე დ. რიდასთვის წავიუკანო გულ გამოტრეულილები...
ამათი ოხვრა უკან მომდევს, გული, სიყუარული შენთან
რჩება ამათი, მოიგონებენ სასახლესა, მწუხარებით განი-
ღვიძებს ამათში სურვილი, სულით იქნებიან შენთან.
ესენი ჩემნი აღარ არიან, შენი არიან, შენი, შენ
მტარვალა!

ო რ ფ. გამოიგონე მედია.

მ ე დ. (ამღვრევით). თავი დამანებეთ, თავი! მამ-
შორდით ვეკლანი, ჩემს გულს აღარც თქვენს უნდისართ,
აღარც ესენი: რადგანაც სულით მოგიბიბლამს ესენი

დაიჭი, წაიყვანე. აღსარდე თავის მშობელ დედის სიძუ-
ლილში. უთხარი... ახ! კვკვლები! წადით, არ მინდა.. ჩემი
შვლები? ჩემი შვლები? მე გამოვკვლდი ჩემს შვლებს.
(დაეცემა ტირილით სატურნის გამოქანდაკებულის
სახისა წინ).

ა რ თ. (იაზონს, კრეონს და კრეუსას). გავიდეთ
ჩუჭნ, გავიდეთ და მოვშორდეთ, ეგებს მარტო მოუფობამ
დაამშვიდოს.

კამასკლა 6.

მ ე დ ი ა. (მარტო, ცოტასნის სიხუმის შემდგომ).
მარტოდ მარტოლა დავრჩი ქვეყანაზედ. აღარც მამა, არც
ქმარი, არც შვლები! არავინ? (შედგება და კარგასნის
შემდგომს). შენა სტიკი? შენ! (მწუხარებით და დაცინე-
ბით). იაზონ! ის სიამოვნებს. დიხ მადლობულს არის
ჩემგან, რომ აღუსრულდა სურვილი. ჩუჭნი ქორწინება,
ცოლქმრება, იმისათვის სამძიმო იყო, მე გაუშვი, ჩემის
თანახმობით; შვლებიც მამთხოვა—ისინიც მივეც.
საკუთარმა ჩემს კვლებმა შეაერთეს თავის სვეურელთან.
ოჰ, ტყვილად გენდობი სისხლის აღებას, საბურავსა,
სადამოდინ რომელიმე ღმთავსა გამოაშკარავებს ჩემს
საიდუმლოებასა, იმ დროს, როდესაც გამკინგარებული
ხალხი დამიწეებს აქედან გაგდებასა და მეც მეტი გზა
არ არის, უნდა წავიდე უოკელგან უნდა დამდეგდეს
სამწუხარო შეურაცხების საგანი და საშახლეებისა, ჩრ-
დილი ბედნიერით ცოლქმრისა, ჩრდილი მამისა, რომელიცა

დიდების სამაღლით დატყუება თავისის ზატარა ვაჭარს ვაჭარად
 ბით და ახალგაზღვა იმათის დედით ოჭ, ჯოჯოხეთის
 დმერთობა, შიშვენიით, მიშველეთ . სისხლი! . ცრემ-
 ლები?.. კვინსა!.. ხანჯალი!.. რომელს საქმეს ვუმზადებ
 ვერ არ ვიცი; მაგრამ მინდა, რომ უმცნობმა დანაშაუ-
 ლებამ, ეს სასახლარი მიწა ჩემს გარეშე შეპოვდეს
 ლი, დაწვაროს განიერის სისხლით შებასრულის ფარ-
 დითა.. რომ იახონია, კრეუნა, იმისი შამა, საკუთარი-
 ჩემი შუალები.. განა დედა ვარ?.. ამ ტკბილს სასეფს-რომ
 არ ეძახიან იმას, რომელიცა მე მღუპავს? ოჭ, უმადურ-
 ნა!.. რომ არ უყვართ ის, დედასაკით! ორგულის ჩამო-
 მავლობანა!.. კმეოფილნი იქნებით.. გაერთებ ერთად!..
 დაიხ, აი შურის მეძიებელი გვეთება, რომელიცა საში-
 ნლად იახონის შუა გულს განაზობს; იმას უყვარს
 სამნივე. დაესენ ის საიკენი სისხლითშესვაროს! (სასო-
 წარკვეთილებით). დაინტენს ისინი ჩემის ხელით:
 ოა! მთავრე შენი ტანჯვა უბედურა; უნდა შენი თავი
 შენვე გატვიჯო, უნდა გატვიჯო შენი გულის ნაჭკუთი,
 შენი გული, რომ მოკვდები შენცა იმათის სიკვდილით!..
 დაესენ აგრე იოას.. დაე მე მოკვდე; ოღონდა საუ-
 გუნოდ დაკვირგინდეს იახონის მწუხარება, ოღონდა
 გი ჩემის სიკვდილით; აესივნენ იმას ურცხვნი სასიკვ-
 დილო მტერნი, ჩემის სიმშობლას. მრთელი ჯოჯოხე-
 თის დმერთობი აესივნენ იმას. ოჭ, მოქურთობულ
 თავრიდის ღმერთებ! შენ, რომელად თხოვდობ შელ-
 თა მკვლელთ სამსახურსა, სატურნა!.. ჩამავრე შელარ-
 ითა შენთა საგურთხეველთა უყვარს დედათაცან და-

ღულის შუღების სისხლი! მე მომაჭეს ეს საშინელი
 მსხვერპლი, მაგრამ შენც მოგიწოდ მონაწილედ ამ
 საშინელს შემთხვევაში; წარმოგზავნე იანონის გულზედ
 ქორი, რომელმაც საუგუნოდ თავისის ნისკარტით
 ფლითოს იმისი გული; გააოქო იმაში სიუჟარულა..
 დაახ.. სიუჟარული კრეუზასი, რომ ამ უკანასკნელის უბე-
 დურება ერთი ორად შეიჭნეს... აატირე ორივე...
 იანონი, რომელსაც... მოუვლინე იმ კვარი უბედურება,
 რომ დაჩხეს მარტოდ მარტო. უგონობით გარეშე მო-
 ლუდული. საშინელის ჩვენებებით და ჩემ მგზავსად მო-
 კვდეს სასოაწარკვეთილებასი..

გამოსვლა 8.

მედა. ლიკაონი, მელანტი (გამოხნდებიან სტენის სიღ-
 რმეში, ქიძას მოეღის).

მედ. (რა შუღებს დაინახავს). ზეცავ!.. აა ისინიც!..
 სატურნიმ მთასა.

ქიძა. (ყმაწვილებს). დაახ! კრეუზას ეგა სურს, მაგითა
 იმის მწუხარებას დააშკიდებს.. გ. მიგონე მე..

მ ე დ. (რა მაუბრუნდება). რა უნდათ ჩემგან?

ქ ი ძ ა. (ყმაწვილებს). მიდით ახლოს, ნუ გეშინიანთ
 (მედას) შენი შუღები არიან!

მ ე დ. ვიცი.

ქ ი ძ ა. ნუ თუ ისე წახვალ, რომ არ გამოესაღებო
 შენს შუღებს?

მ ე დ. (მოიურეებულის სმით). გამოვესაღმო... დაახ..

საათმა, სამწუხარო გამოსვლების საათმა დაჭკრა...

ძ ი ძ ა. (ემაწვილებს). თქვენ მინტ უთხარით რამე და გამოეთხოვენათ.

ლ ი ე. (შოროთგან). კიდევ ვაპრობთ ჩვენსეუდ?

მ ე ლ ო ჭ. ღმერთებო? იმათი ხმა... იმათი ნაწი ხმა!..

ძ ი ძ ა. (თავისთვის). გული შეუტკივდა.. (მედიას). მოვიდნენ თუ არა ახლად?

მ ე ლ. (მწუხარებითი წყურბლით) არა, არა!

ძ ი ძ ა. მაშის ბძანებით, მაღე უნდა წავიყვანო; აი, დროც არის.. იაზონი ეძახის..

მ ე ლ. (მალახმით). სად ეძახის, საით, საგურთხეველსაგან. ჭა, საგურთხეველსაგან? სადღ ადვილია სიყუარულით.. და ამზარტაგნათ.. (ძიძა აზიკებს განშორებას) ჩემს შვლებსა სწეურთან ნახვა იმისი, ვინტ მივლის შავათ, იაზონის ცოლსა, შავათ დედასა... ამათ ის უყვართ; შენ ეგ მართალი თქვ.. დრო მიძბის... საათი ეშურება... დაეხსენი მოვიდნენ გამოვესდმო...

ძ ი ძ ა. (უყურებს მედიას შეწუხებით). რა ხმა! (მიუბრუნდება ემაწვილებს).

მ ე ლ. (თავისთვის). ახლაგი აღარ შენანებთან შამტ და შვლებიტ, ერთის კვეთებით..

ძ ი ძ ა. (წყინარის ხმათ ემაწვილებს). ორიგენი მოეხვიენათ წესარა მუხლებზედ.

მ ე ლ. (რა იკრძნობს ემაწვილების მიკარებას). ემაწვილების ხელებია! იმათა ნაწი ხელი, სწორეთ!.. მე გგრძნობ.. ვართთი, გული გვლარ ითმენს.. ჩემი ტუხები,

მაინწევს ამათ ტუჩებისაკენ. ოჲ! მინამ ადვასრულებდე ჩემს გასზრახვას. ანა. აღარ მომდევს წელი ამდენის ტანჯვისგან! ჩამომეცალეთ აქედან სასიკეთლო განზრახვავ! გამეცა აქედან უწმინდურო შუთის მიკება? განა შეპაძლიან დავსაჯო სჯულთუცის სეციურის აღმოთქმის გამტისი? მოდით.. შჯლებო, ჩემოშჯლებო მოდით!. უოკელს ფერს მოგიტოვებ; მოდით მომხსენით, ჩამეჭართო გულში. თქმუნს აღარა ხართ უმადურნი, თქმუნსი სახის შეტყველება მეუბნება ამას (ლოფიო გამოაჩნდება სტანსედ მოშორებით) დაესხენი იახონი შეუერთდეს იმას, ვინცა უეჭრის მე ჩემი საუნჯე მაქვს.. ჩემი გვირგვინი, ხელახლა ვიპოვნე ჩემიშჯლები.

ო რ ფ. (შიაჭრება იმისაკენ). წადით, გასწივე, ჩქარა ბავდალე წაიყვანე ორივე.

მ ე დ. ოჲ, დაილოცე შენ! წავიდეთ (რომ უნდა გავიდეს შჯლებით, უნებ გამოივლის სგტების ძირში ახალგაზდა ქალი, მოსამსახურებით, რომელნიცა მოუძღვინან ფარნებით და აღმოუტყვებს საშინელს უვირთლს).

ო რ ფ. რა ანბავია, რა გაუვირებს?

მ ე დ. (თავისთვს) შიშისაგან ვიუინები!

ქ ა ღ ი. გრეუსა...

ო რ ფ. რაო?

ქ ა ღ ი. გვდება..

მ ე დ. (საშინელის ძახილით). გვდება.. (თავისთვს) ჩემი დანაშაულება მე მომეცია.

ძ ი ძ ა. (ქალსა). რას ანობ? რაებსა ბოდაძ?

ქ ა ღ ი. გვდება, გეუბნებით გვდება.. პირსაბურავი

მოწამლული ეოფილიყო!..

ორე. (მიუხრქნდება მედიას). ღმერთებო!.. შირსასურვე!..

მ ე ჯ . (თითქოს გაქვყვდა). დას, ჩემი.. ის, რომელიც ვახუქი მე.

ორე დაესრინი ასლაკი დაისჯო! დაესრინი ასლაკი წაგართონ შვლები.

მ ე ჯ . არადეს. (მუდია მოხკვს გელს, უნდა გაიყვანოს, მაგრამ ურბე ხაღხი შემოკადრება ევირლით "მოკალით" შარხხნავ მოიჭრება მედია. გრეონი შემოდის გამწარებული, რომელსაც მოსდეეს სხვა ხაღხი; მედია მაუხლავდება შვლებით სტურნის გამოქანდაკებულს სხვას).

გამოსვლა 9.

ისინივე, გრეონი და ხაღხი.

გრ. წაიყვანეთ ესენი.

მ ე ჯ . (იჭერს უმაწვილებს) ახა გაბედეთ და ბივი გადმოდგით.

გრ. წაიყვანეთ, წაიყვანეთ.

ხ ა ლ ხ ი. (მივარდება მედიას) მოკალით!

მ ე ჯ . მე ამით არ დაგანებებ..

(ხაღხი მისცვივდება და მაუურებელთ თვალს მოაშორებენ; ისმის ორჯერ სამწუხარო ხმა; გრეონი და ორევი შიშით უკან ჩამოდგებიან; ჩანს მედია, გამოქანდაკებული სხვის წინ, გაქვავებული, კვლში სისხლიანი ხანკალი უჭირავს, უმაწვილები დედა მიწაზედ ჭურთან სტენსედე გამოხნდება იასონ, რომელიც უჭირავს ორს გორინთელს).

გამოსვლა 10.

ისინივე და იაზონ.

იაზ. თავი დამანებეთ, მე თუთან ჩემის კვლით
უნდა მოვკვლა, საზიზღარი შედია!

ო რ ფ. (მეგობრებს) ან მოახლოვდე!

იაზ (გელსა ჭკრამს ორფის) საჩქაროთ უნდა
დაიხვეოს (აღუკვებულნი მწუხარებით კერა ხედავს შედიას,
რომელიცა დგას იმავე სახით, იმავე ალაგსა, უცებ დაი-
ნახავს უმაწვილებს მკვდრებს დედამიწაზედ. შესტებს
საშინელებით). ოჲ, შულებო! ოჲ! კვდრები ანთან კბენიცი;
ო რ იუ. ო რ იუ. ჭო, საშინელებავ. ჩემი შულები! მოუ-
კვავით.. რომელმა მოკლათ?..

მ ე დ. (მეგობრებს იაზონს). შენ!

იაზონ, ამ სიტყვაზედ, აგრეთვე შედის, უძრავათა
დგანან, ფარდა დაეშობა).

დასასრული.

ეს ტრაგედია ძრიელ მდაბიურის ენით ან არის ნათარ-
გმნი, რადგანც ისტორიულია და ძუნღლი ხასიეთები არი-
ან გამოუყანილები.

ჭუჭკინის მიბაძვა.

სიტყვებზე ფუჭო,
უბრალო ნიჭო,
რად მოეცინა ჩემთვის ზენას?
და თუ მიწოდა
არსით არსადა,
რასათვის მიმცა მსხუტრბლად ტანჯუასა?
რად მომცა სული,
კნებით აღვსილი,
გონება ეჭვთ აღუკვებული.
და აწმულ—არად,
წარსული სიზმრად,
და მატონებლად თვით მომავალი?...
ანუ საგანი
რა არს, ვერ ვჭსტანი
ამა სოფლად ჩემისა მოსულის?
და გულსუტკმნობით,
უსასოებით,
გაღ დაბრმავებით გზასა სიტყვების!..

მამ რად არ მეთქმის,
 რა ვჭმსკერ ჩემის დღის,
 ესრედ უმადლოდ, ერთგუარ ღენასა
 სიტოლხლევ ფუჭო;
 უბრალოვ ნიჭო,
 რად მოუციხარ ჩემთვის ზენასა?

თ. გრ. თრბელიანი.

სატანას.

წყეული იყოს დღე იგ შავი, რას შენა გნახე,
 რას შენ მატურო მანქანებითა გამომუსახე!
 რა ჭქმენ, რა უყავ, სად დაჭკარკე შენი დიდება,
 შენი სიტურფე, შენი ეშხი, შენი შკენება!..

ნუ თუ ანახდად შეიმურსა შენი უფლება
 და ბედმან სრულად იაკარ ჭყო შენი ღრეება?
 აბა რა უყავ შენი ხერხი და მანქანება
 რას შენსა სახეს სხივ შემოსვილს განმიცხადებდი
 და შენსა თვალებს ციურთ დარად გამოაბრწყენდი,
 რას შენი ეშხი საპოთხესა წარმომიდგენდა
 და ცეტხლთა ალეებს სურვილთ გნებათ გულის აღმიგზ-
 ნებდა!..

აბა რა უყავ, ჳი მატურო, შენნი შკებანი.
 და ანდამატებ მიმზიდველნი შენნი აღთქმანი?..
 მის მიერდიგან გლას მოუსტირი, მოგვლოვ შავსა ბედს

და ვსწეველი ამოდ უბედურსა წარსულსა მას დღეს,
 რის ურთო მოგუნდე მაცთურთა მათ შენთა აღთქმათა
 და კეთაყვანე შენჭსნიკებულთ მაგ შენთა თვალთა;
 რის დაიკარგე მეუღრეობა, გრძნობათ მშჯღობა
 და მხალღად მაშეც ფიქრთა დეღვა, ტანჯუა და გნება.

ლსი. სამცხელი.

1844 წ. ტფილისი.

მელა და ეურძენი.

(კრილოვითგან.)

ქართული ანდასა იტყვს:

გატა ქენეს ვერ შესწუდა,
 დღეს შარასეგვიან.

მშეირი მელა შევიდა ბაღში,
 ეურძენი ესხნენ ვასთ ტალავარში,
 წუწნით საკსენი ქარვასაკით სხნდნენ,
 მელას თვალეზი გაუფაციცდნენ;
 მარტო ეს იყო უბედურება:
 სატოდავისგან, რომ მადლა ება,
 როგორ? საიდან? მათ მიუდგება,
 თუშტაკი ხედავს, მაგრამ ვერ სწუდება.
 დაჯეო თითქმისა იქ ათი წამი,

გამოტრიალდა იტყოდა ჭკუროთ;
 შახედულობით თუმცა კარგია;
 მაგრამ მწუხანა, ჯერეთ მკუხანა,
 მაშინვე ისი გიილებს დამაჭრის.

თ. კიორგი ორბელიანი.

დიდის კნიაზის მიხაილ ნიკოლაოვის
 მის მობძანების დროს, ახალი შთამომავლობა უძღვრის საქართველოს.

სამეფოვო მქსლთა მქსლთ,
 დღეს სნეულო გულის მწკულო,
 დამჭნარი გაქს მქსლი ქება
 ვით საფხუღში მზისგან მდგლო!..

მაგრამ აწვი დრო მოგიდას,
 გატოცხლდები საქართველო!..

დავივიწყოთ ის ნანინა,
 რამაც დღემდის დაგამინა...
 დაესძახათ ჭარი ახალი!..
 ხუდაკ? ბედმაც გაგვიცინა!..

აწ ვინართ ბერო ქართლო,
 კმარა რაც ცრემლი გვედინა!..
 ამდენის ხნის მწუხარება,

ნახავ, მალე გაგეყრება!...
 დრო მოგულის გაივიდჱქ,
 თუ რომ გინდა ნეტარება!...

გმარა ამდენი ხნის ძილი,
 გაიღვიძე! გუქჩქარება!...

შენიშნე... ჩუქსტ შეგვიინიშნავს,
 შენი ვარსკვლავი ვით ბრწყინავს,
 ბედს გქადაის, გეუბნება,
 «გაიღვიძე, ნუღარ გძინავს!...

მეგებე, ახალი დრო,
 შენთვის ვაწის გვირგვინის სწნავს!...

წინა წავალთ შენნი ძენი,
 გესურს ახალს დროს უღოთ ბჭენი,
 და დავსთხიოთ წმინდა სისხლი
 რომ გაგბანოთ ძჭლელი სენი!...

მზა ვართ მსხუტრზლად შეგვიწირე,
 აღსდგე, შემოირცეი წენი!..

დიდებავო ძჭლეთა ძჭლლო,
 ორთ აღმშოოთთა ზღჱათა მცჱჭლლო,
 გაიღვიძე, ნუღარ გძინავს
 ნეტარების მომღოღნელო.

მოგუწასწარ რომ დავუჭკოღდეთ:
 «ვაშა! ვაშა! საქაროთჭლლო...

თ. აკ. წერეთელი.

კრება დავით აღმაშენებლის დროს. (*)

«გურთხეულ არს ღმერთი და მამა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი, შეწევნითა სულისა წმინდისათა სრულ მეოფელი ყოველთა კეთილთა, რომელმან შეცა ღირს მუოს საუკუნეთა მისთა კეთილითა ღოცვითა თქუენითა, წმინდათა, ივინიდა ამას განმანათლებელსა სულთასა, და წინამძღუართასა ქრისტიანეთასა, და სჯულთა საღმრთოთა მასწავლელსა წიგნსა იხმარებდეთ, გლახაკი ფრიად ცოდვილი გრიგოლი, ჩანჩუხასძე მომინსენეთ წმინდათა შინა ღოცუათა თქუენთა, რომელმან დიდითა გულს მოდგინებითა გადაესწერე, თვისითა კელითა, ქრისტიანეთა წინამძღუარი დიდი ესე და სამოქალაქო სჯულთა კანონი, საუკუნოდ მოხსენებულისა და ჩუენ ქართუჭლათათჳს ფრიად ჭირთა თაჳს მდებელისა, არსენი იყალთოელისა თარგმნილი, საუკუნო ჰქოს ღმერთმან ხსენება შინა.

(*) ეს ნაწილი არის წართული სჯულთა კანონში, რომელიც ვხეკე ქუთაისის სობორში და, რომელიცა იწოდება ამ სიტყუჭებით. დ. ბაქრაძე.

აწარს სხვისთვის მოვიჭირვე წერა ამისი თუნაერ
 რამელ სიუჭარული მქონდა, ცალ გერძო, წმინდისა მო-
 ნასტრისა ჰატიოსნის ჟუჭარისა. და მეკე ამის წმინდისა,
 და ესე დაგიდეგ გონიბასა ჩემსა, ვითარმედ უკეთე ღირს
 მეოს ღმერთმან და წმინდასა მონასტერსა ჰატიოსნისა
 ჟუჭარისასა შინა შეიწუნარონ, მასა თუთ კეთილ და ვიდ-
 რე ცოცხალი ვიყო მე მქონდის, და შემდგომ ჩემსა
 სდაცა ღმერთმან ინებოს, ხოლო მე ბუერის ბეგრეული-
 თა ცოდვითა აღტურთული ესე წმინდათა შინა ლოცუა-
 თა თქუჭნთა მომისხუნეთ ყოველმან კელად მიმღებმან
 ამის წიგნისამან. წიგნისა სიმათლისათუხ იჭვი ნუვის
 გაქუსთ, ჰიწუჭლ დედა მართალი და კარგისა მწერლი-
 სა დაწერილი მქონდა. და თუთ რად არ წარმოგიდგი-
 ნებ კაცსა მას ხსენებთა სახელისათა, ფრად განოსსა
 წმინდისა დედოფლისა ბორენას გაზრდილისათა, რამე-
 ლი მე ესრე მასშია, რამელ გიორგი ბრძოლსა გათალი-
 გოს ყოფილსა აქათ მისებრი, და მის უმართლესი მწე-
 რალი არ გაზოსულა ჩუჭნ ქართუჭლთა ნათესავთა შინა
 და მეკე დიდად მოჭირკებთ შემიმეწმებთ:—ღმერთ-
 მან გარწმუნოს ვინცა იკითხვიდეთ და ვინცა სწერდეთ
 ამისგან, ვითა ჰბოგოთ ეგრეთ დასწერეთ. მრავალნი უცხო
 სიტყუანი ზრინ.»

ბეკლისა წერა წმინდისა და ღმთივ შეკრებულისა კრე-
 ბისა, რამელი შემოკრბა ბძანებთა კეთილად მსახური-
 ს და ღმთივ დაცულისა მეფისა ჩუჭნისა დავით აფხაზ-
 თა და ქართველთა, რინთა და კანთა მეფისსა ჰიწმინთუხ,

რომელი ქმნა მოხსენებულნი არიან.

ამისთვის იქმნეს ქრისტეს მოყვარეთა და ღმთივ დაცულთა მეფეთა მიერ უმად უმადნი კრებანი, ღმთის მოყვარეთა ეპისკოპოსთა და ღმთის საინო უოფილთა მამათანი, რათა საქმიითა მიერ განსრულებულითა სარწმუნოებითა შეკრთნეს ღმერთსა ქრისტეანენი, რომლითასა კეთილად ებძვა შურსა, ჩუქსტა ესე გვირგვინოსანი მრჩობლ მარჯუტნი და შეუყარებული, გვირგვინითა და სასურველი მე დავით, რომელი ესე ერთბამად მხნეცა არს, და ბრძენ, მარაღ, და წმინდა, იგივე მეუღროცა, და მშჯდ, სახიერ და ტებილ, მოწყალე და ძვირ უხსენებელ და მიმსგავსებულ სასარებასა ღმთისასა, რომელ აღმოუბრწინებეს მსესა კეთილთა და ბოროტთა, და ზრდის უოკელთა წვთითა სწორებით, ესე, ვინადაცან გარეშეთა ბრძოლათა შინა, წინა დაუდგრომელობით უბრძოლველ იყო, და გარეშისა სახისა ქმნულებითა. სხუათა კაცთაგან შესწორებად შეუძლებელ იყო, რამეთუ კეთილ დიდ არს, ვითარცა გმირი, მშუტნიერ არს, ვითარცა სიძებრწუნვალე არს, ვითარცა ცისკარი, ნაყოფიერ არს კეთილთა მიერ ვითარცა აღმოსავალი ყვავილეთაგან წარმატებათა მიერ, ვითარცა სამოთხე ღმთისა. არათავს იღვა, რათა არა უმეტეს მოღუაწე იქმნეს გაბრწინებად შინაგანთადა სიკეთეთა სულისათა, ვინადაცან იგინი წარმდინარ, ხოლო ესენი დაუსრულებლობასა თანა დაუსრულებულნი არიან.

ამისთვის შეპოვრიბა კრება ღმთის მოყვარეთა ეპისკოპოსთა, მატროსანთა მღვდელთა და ღირსთა დიაკონ-

ნთა, ქრისტეს მოყვარეთა მონაზონთა, დაყუდებულა და შეუდარბნეთა, სანახავებთა ქართლისათა. მხოლოდ ერთს საეპისკოპოსოა—რუისა და ურბნისისა, გარნა ანათუ უბიწობასა ქართველთასა სარწმუნოებისასა ბაწი რამე შეეხებოდა, ნუ იყოფინ ესე, არა გეტყუენთ შენ სიწმინდით მშობელ რეჭნო კათალიკე ეპისკოპოსო, არცა განგეტ თენ სიქადულ რეჭნო შერთლმადიდებლობა, რომლისა არცა განმცემელ ქმნილ ვართ, ვინაჲდგან შემეცნებასა შენსა დინს ქმნულვართ, მოწამე არს ჭეშმარიტება; არამედ სხუთა საეპისკოპოსოთა და სამღუდელოთა და საქრისტიანოთა ძიებათათჳს, რომელთა თჳც და წინამძღუარ და პირ წმინდისა მის კრებისა იყოღუთისა მიმართისა საკუთრებისა თანა, სიმშჯდითცა სულისათა მიმსგავსებული მოსესი, და მსგავსად დიდისა სამოკლისა წინა მლოცველი ერისა, და მცხებელი მადლით სრულ ყოფადთა, იოვანე ყოვლად დინსა მთავარ კრისკოპოსო კათალიკოსი, და ყოვლისა საქართუჭლომსა დიდი მთავარი, და მისთა სიმრავლე პირველ სხენებულთა საესეებასა.

და პირეჭლად ეპისკოპოსნი ვინმე ვერ დინსებით შემოსრულნი პატრიუსა მღუდელოთ მთავრობისასა, და უდინსნი ქრისტეს პირველისა მის მწუემით მთავრისანი განკვეთენით და უცხო ვუკენით მღუდელობასაგან, ვინაჲდგან არა წმინდისა შესება სიწმიდეთა არა უცხოველობა არს, და მანლობელი ღუთისა მანლობელი ტეტხლისა არს, და უხმს რათა ყოვლითურთ რქრო იყოს. სოლო არა კრული ვიუკენით, არცა შევაჩუჭნენთ, ნუ

იყოფინ, ანამ დ ლიტონთა კაცთა თანა ზიარებად თელთ-
ბილ ვევენიით. უკეთუ ოდენ ამიერიდგან მმარხველ იფენენ
სიწმიადისა, და სარკლად მათსა სხუა დავადგინენით, რა-
მდისა ჭასაკისაგანცა და საქმეთაგან აქენდა წამება
და გეჟილად განსწკართნეს ხორცნი დამოარჩილებად სუ-
ლისა.

ამასთანა სულმოკლებაცა ხელთ დასხმათა ვითარცა
უწესოდ და უგანონო დაესყენით და განაწყისეთ, რათა
ამიერიდგან არავინ იკადროს ქმნად. თვინიერ ვითარნი
იგი განაწყისებს განონი, რათა ეპისკოპოსი ოცდაათხუთ-
მეტისა წლისა, მღუდღეო ოცდა ათისა წლისა, დიაკონი
ოცდახუთისა წლისა და წიგნის მკითხველი რვისა წლისა
გელთ დასხმულ იქმნებოდინ. ამასთანა სხუაცა წესი ხელთ
დასხმათა დასხნად. განუახინეთ, ვითარმცა მასვე და ერთსა
დღესა კელნი დაესხნეს ვისმე წიგნის მკითხველად გერძო
დიაკვნად და მღუდღელად ანუ თუ ეპისკოპოსადცა,
რამელი ესე უკეთუ იქმნესა სნდა ამიერიდგან, გელთ
დამსხმელი და გელთ დასხმული ერთბამად განკვეთნენ
მღუდღელობისაგან, რამეთუ ზირველად წიგნის მკითხველად,
და გერძო დიაკვნად ოდენ ჟერ არა არს გელთ დასხმა,
და ორისავე ამის ერთსა დღესა შესაძლებელ არს ქმნა,
და მეორე დიაკვნად და ვითარცა დაუეჩნეს დღენი დია-
კონობასა შინა და მისხეროს მღვდელთა არა მცირედთა
დღეთა, მერმელა მოიყვანოს მღუდღელობად. ხოლო
უკეთუ ეპისკოპოსობად მომავალი იყოს შემდგომად
შვიდთა დღეთა ყამის წირვისა მოიყვანოს ხელთ დასხმად
ეპისკოპოსობისა, და ამის კიტყვით მათთჳს, რამელთა

საჭირო რამე მიხეცი ასწრებდეს. ხოლო რომელთა ანტა ერთი რა აქნდეს სათანადო მიხეცი მასწრებდეს; მათ წელიწადი, და წელიწადნი დაჭებენ თვითუღსა ხარისხსა მამის. და უფროლა დიაკონობისსა, ვინადგან თხიერ დიაკონთა სიმრავლისა, ვერა მიიღებს შენიერებასა საეკლესიოთა წესთაგანი, ამისთვის ვამტნებთ ყოველთა ეპისკოპოსთა, რათა უფროსდა დიაკონთა განმრავლებასთვის შიდაწე იყვნენ ეკლესიათა შინა მათთა, ხოლო მონაზონთა რომელი მღვდელობად და ეპისკოპოსობად მომავლ იყვნენ, ვირველად სრულიად მონაზონად დადიოთ საქმითა უბრძანებთ განსრულებასა და ეგრეთღა მღვდელობად მოსვლასა..:

ხოლო წესი კელთ დასხმადთა სრულებისა ეგრეთ აღსრულებოდეს ვითაანტა ახლთა შინა კურთხევათა ნეტარებიო მოხსენებულსა მამისა გიორგი ნთაწმინდელისათა დაწერილ არს, ეგრეთვე კურთხევა ეკლესიისა და დამყარება საკურთხეველისა და წოდება ყოფა ღმერთ მეფეუღისა მარონისა ეგრეთ სრულ იქმნებოდეს ვითაანტა მუნ შინა მოხსენებულ არს.

ხოლო ქრთამისათვის და საფასისა რომელსა მიიღებენ, კელთ დამსხმელი კელთ დასხმადთაგან ზემოთგანისა წმინდათა მამათა და მოციქულთა მოცემისაებრ, განჩინებად კვადრებთ ჩუწნტა, რათა შიდასკის ეკლესიისა იგი ეკლესიისაგან და აღიხტოს მღვდელობისაგან მკურთხეველის თვისისა თანა, რომელისა ქმნა ამიერიდგან ნულამტა ვის უკადრებიეს. რათა არა იგიც შეკსძინოთ, ვითარმედ შეჩუწნოს ვითარტა სიმონ შოტვი, ზუტკე

მღვდელთა და ნუცა მიიღებენ რა თუროთ ნუცა-
 რას ნუ ოდეს. ნუცა პირუტყვ კელთ დასხმისა, ნუცა
 თვთ მას კელთ დასხმისა შინა, ნუცა შემდგომად კელთ
 დასხმისა ნუცა ქრთამისა, ნუცა ძღუტნისა, ნუცა კელ-
 გიასა, ნუცა კათალიკოსი ეპისკოპოსთაგან, ნუცა ეპის-
 კოპოსი დიაკონთაგან და მღვდელთა და ეპისკოპო-
 სთა, ნუცა რას სამღვდელთა დასისაგანთა, ნუცა
 რომელთაგუ საეკლესიოთა მნეთაგან.

მერმეცა სამღვდელთა ჭურჭელთა და ღუთის და
 შეწირულთა სიწმიდეთათჳს. რომელ არიან ბარძიშ ფე-
 შხვეშ, სამწიკრებულნი და ყოველნი ეკლესიითა და შე-
 წირულნი, და ერთ გზის ღუთისადა მცემული: ოქრო
 კურცხლი, თვალი, მარგალიტი, ჭიქა, სტაერანაქსოვი,
 სინი, რვალი, რგინა, ძელი, კვრი, ქჭა, ამას განაწესებთ
 შედგომითა წმინდათა განონთათა, რათა არავის კელ
 ეწიოს ხმარებად მისსა არადა, არცა ტყუისთა სახსრად
 დაღათუ ცუდად და უხმარად მდებარე იყვნენ და ფერ-
 სითა დასათურგუნელად ისხნან ეკლესიასა შინა, და სა-
 ჭურჭელსა მისსა, ხოლო უკეთუ განმე იკადროს ამათ-
 განისა რადაცა, ვარგნით მის ეკლესიის და თხნი-
 იერ მისა ვითარ იგი განწესებულ იყოს და ვითარ
 სახე და სამსახურად ეკლესიისა, ანუ საკურთხეველისა
 შექმნულ იყოს, სხუად რაცა ხმარებად, მოელოდეს აქა
 უკუტ ბაბილოვნელთა ნეფისა ბაღტასარის, და ანანიას
 და სპიტიანს სასჯელსა. ხოლო მუნ ცუტხელსა საუკუნესა,
 განმზადებულსა ეშმაკისათჳს და ანგელოზთა მისთათჳს.

ამასთანა ესეცა მოკისხენეთ, ვითარმედ თვინიერ ეკლე-

სიისა და საგურთხეველისა, არცა ნათლისცემა შესაძლებელ არს, არცა გვირგვინთა გურთხევა, არცა მონაზონისა ეპისტოლითა გინა საქმითა გურთხევა, და არცა მონაზონისა ხეცესსა გვირგვინთა გურთხევად კელმწიფების, არცა ერისგანისა მღუდელსა მონაზონისა გურთხევად, ხოლო შემდგომ გვირგვინთა გურთხევისა, პირველთა და მეორეთა ცოლქმართა, წმინდათა საიდუმლოთა ზიარება უხმოს მას დღეს რამელსა იგურთხენ უკვეყლად. არა თუ გარდაწყულთა რამთაზე ბილწებითა შებლულ იყვნენ, დაღათუ უზიარებლობითაცა განკონსიერებულ იყვნენ. და მეტე აღსრულება განხანისა უზიარებლობისა მათისა, ხოლო მეორეთა გვირგვინთა მაკურთხეველი ხეცესი სამხრობად ნუ მგავს მათ თანა. სურცამცა მეორეთა ცოლ ქმართა პირუტყლნი გვირგვინნი ეგურთხეიან, ხოლო სხვებრ და არა ესრედ მოქმედი ამათი, ხეცესი უკუტ განიგუტოთ, ხოლო ერის კაცი უზიარებლობისა თანა მდებ იყოს.

გუჯად, ამასცა განგასაზღვრებთ, რათა ამიერიდგან არღარა ეგურთხებოდინ გვირგვინნი ჩხვილთა ქალ ფმათა, არამედ უკეთუ საჭიროდ რადმე იყოს მშობელთა მათთა დადად, დაწინდნენ იგინი ურთიერთ არს, და რა უამს ჭასკად მოვიდენ ორნივე, მაშინ იქარწინსენ. და ქალი ათორმეტისა წლისა უმცროსი, ნუცა შეუოფილ არს ქარწინებით მეუღლისადა, ხოლო ამის განჩინებისა დამხსნელა, თანამდებ იყავნ ზემოხსენებულისა მის განჩინებისა.

გათალიკოსისა და ეპისკოპოსოთაგან. ხორუპისკოპო-

სი, ჭსჯულისა და საღმროთა წიგნთა შეწიერი გამო-
 ირჩეოდეს, მღვდელი ანუ დიაკონი, და მასთა ღმთი-
 სათა უმცნებოდედ მას, უბოოდ დაკვად ყოველთაჲ სქ-
 რისკიანათა წესთა, რათა არა მათგანა განსტყერ ქრ-
 თ: მის თს არცა განჯუდეს კერცხლად, ვითარცა იუდა
 უფალი, რათა არა მიშოჯდეს მასა დაჲკვდრას.

შემდგომად ამისა ამისცა სათანადო ვიგასეთ მო-
 ხსენება, ვანადგან მოძღურად წოდებულთა მათ მონა-
 ზონთა, ფრადი და აღურაცხეულა არს სამრავლუ, და
 ერთსა მონასტურსა მასა ხუანა და ათნა, მრავალ
 გზას ოცნდა, და ოცდა ათნი იმრეპან დად თუ იყოს
 მონასტური, და მრავლისა შუათისა და განხეთქალებისა
 მიზეზსა შემოიღებს სამრავლუ მათი, ამითჲს განხანი-
 ნებთ, რათა ამჟორიდგან დასტყერს ესე ვითარა უწე-
 სრებად.

და შირჭლად ამის განკანისღებებთ, რათა უმღვდელ-
 ლისა არა კელწიგებოდეს განმკათნებლად სულ-
 თა, არათუ ეზივადონსა იყოს, ანუ მღვდელი, ანუ დია-
 კონი, რამეთუ შირჭლად შეკვრასა და განხანისა კელმ-
 წიფისა უხმს ქონებდ. ამისთხან რათმცა დიდთა მონა-
 სტურთა შინა ორ ორი, და მცირეთა მანა თჳთო, ხოლო
 გმა იყოს მოძღური, და უკეთუ განუ ამის განხანება-
 სა გადახდეს, უკერცლად ესმის ვითარმედ ხოლო ნდო-
 მისაგანთა მათ და ურხთა ჭკმძარტობისათა, და მორ-
 ხილთა, სიცრუვისათა, რასხუა და გულის წყრმია,
 ჭირი და აწრება და შკიდგომი.

ესი იგი, რამედესა კრებულსა დასხდომად უწესენ.

სულარამტა კადრებულ არს ქმნად ამიერიდგან, ხუცა მონასტერთა შინა შექმნა საკურთხეთა ერის გრებთა, ხუცამტა სხუა სამოქალაქო და მსოფლიო წესი ქმნულ არს მონასტერთა შინა, ოდესცა რათა არს სალოცუნლთა მათ ადგილთა ქუბა ავასკეთა, შექმნითა ხელთადა თქუტნთა საფარდულეობი საღმრთოთისა სიტყვას არს დაიქცეს, ვითარცა მეგობრეთა მათ ტაბლეთათა წმინდათა მამათა და გრებთათა მიერ განჯანონების თანამდებ იქმნეთ.

ხოლო ერთსა საკურთხეველსა და მასვე და ერთსა წინა დეკუბასა ყუდა წმინდისა შესწირავისსა, მრავალთა სულთა თურ მრავალთა მღუდელთა მიერ ქმნა წმინდასა უსისა წირვისა უწესო არს და განკადებულ, რომელი ესე სულარამტა სადა ქმნილ არს, უფროსდა თავდასა საკურთხეველსა ზუდა დიდისა ეკკლესიისა საუბარკობისასა, გინა მონასტრისასა, ერთისა არა ვისთვის წეს არს უამის წირვად არა ოდეს, არცა ცოლისა, არცა მიტვალებულისა თურ, თუნიერ ადამთა, და სულისა სახსუნებულად განჩინებულთა დღეთასა, არამედ მის ეკკლესიისა მაშენებულთა და შემწირველთა. და ერთბამად ყოველთა სულთა ქრისტიანეთა ცოცხალთა და მიტვალებულთათურ ჯერ არს უამის წირვა, ხოლო ერთისა კაცისათურ და ერთისა სულისათურ, ეგმტერთა სადმე შინა ანუშტოთა ეკკლესიისათა ჯერ არს თუთოეულისა ხუცისისაგან უამის წირვა.

ჩუტნიცა დუთას მანებებლობითისა მის წესებისაგან საჩუცართასა, რომელ არიან სომეხნი, მართალსა და უსა-

გველს სარწმუნოებასა მოუხდებოდინ, და წმინდისა
 კათოლიკე ეკვლესიასა შეერთებოდინ, და ბილწის მის
 წვალებასა ერთ ბუნებრივად და ერთისა ნებისა და ერთისა
 მოქმედებისა ღმთაებისაგან და გრებისა შესავებულისა
 და არცა სამღვთიოებისა, არცა კაცობრივისა, არამედ შერე-
 ულისა რამისა და უცხოებისა ქრისტიანთა ჭეშმარიტისა
 ღმთისა ჩუქნისა ზედა სიხქარით შეტყვევლასა შეხვე-
 ნებდენ, ესრეთ განსაწყისებთ მათთვის, რათა სრულიად
 ნათელს სტემადენ ვითარცა წარმართისა, ვინათგან სხუა-
 თადა დიდთა ეკვლესიათა ვებოვეთ მოქმედად ამისა, ვითარ
 იგი არს სამატრიარქო საყდარი ანტიოხისა და ეოკელნი
 მიმდგომნი მისნი ეკვლესიანი ყოვლისა ადმოსავლისანი.

გზავლად განსაწყისებთ, რათა არცა მართლმადიდებელი
 მამა კაცი მწუალებულსა, გინა წარმართისა დედაგაცასა, ანუ
 დედაკაცი მამაკაცსა შეუღლდენ, ვინადაცა ყოველი მამ-
 რთმადიდებელი ტამარი არს ღმთისა დამკუდრებულისა
 მის მიერ სულისა მისისა ჩუქნ შორის, ხოლო ყოველ-
 ლი ბორბტად მადიდებელი ანუ ყოვლად არს მადდგუ-
 ბული, ტამარი არს ეშმაგისა, ხოლო ვითარმედ არცა
 ერთი სიარება არს ტამრისა ღმთისა გერმთა თანა ვი-
 თარ იგი ბნელისა ნათლისა თანა, მოწამე არს სამღვ-
 თო მტრიკული, ხოლო რომელმან ამიერიდგან იგადროს-
 და ქმნა ამითი განიკანონოს იგი შიჩუქნელ თქმულებით
 მით განიხილოს.

ვინადაცა ესრეთ უწყისობა მრავალთა მიერ აღსრუ-
 ლებულად გვესმა, უფროსდა დიდთა ვითმე და წარ-
 ხინებულთა, და არა დიტონად კაცთაგან ქმნილად,

რომელი არს გიდე და არა ერთგან გურთხევა გვირგვინთა
 თქრქანებით ერთ ხორც ქმნადთა შეუღლებთა ვითარ იგი
 ჭყოფენ უსჯულებით დადავანსა უკუნი; სხვისა ვისმე
 უღეს, მამა გაცისა თანა გურთხევისა; ხელთა მამაცაცისა,
 მამაცაცისავე სხვისა თანა რომღას რადმცა იუთ
 უფსკისა და უსამანელისი, ანუ არა ყოველთერთ
 მსგავს არს მარჯობისს მარჯობითა მიერ მკუდრისა წე-
 რილი ნაოღასცემისა ცოცხალისა, რამეთუ ესე ერთგან
 გურთხეულსა მამა გ.ცა. დადავ. ნუ უკუნი შეირცხენ
 ნ.ხევა მემრეშია ცოცხალად. ვინადგან სხვისა ახსენე-
 ბას სახელი, და სხუ წარმადგომილ არს მენ, ხელთ
 ორთა მათ ერთგან გურთხეულთა მამა გ.ცათვს არავინ
 მთიგონოს სახელი. გარნა თუკანმე გრცელთა სიცილითა
 განბასროს. ესე ვითარა ესე სჯულისა და კეთილისა
 წასიერებისა ჩუქნისა და გაცობივისა ქრისისა და
 ჩუქნულისა გარეგანი უსჯულებითა, რომლისათვს ამას
 განვასწავლებთ რომელსადა მამამდე ესრეთ გურთხე-
 ულისა ყოფილარინ. და გარდა სრულ არიან იგინი
 შენდობად არიან უმეტრებისათვის. ხელთ უკეთუ წსადმე
 იმავსენ ესე ვითარნი ვისმე. იგინი სჯულებად ცოცხ-
 ჭმრად ნემცა შეირცხილ არიან. ამიერიდგან გულა ნუღა-
 რამცა ვისგან გადრებულ არს ქმნა ამისი, და უკეთუ
 იქმნას სდა ოთხნი იგი გურთხეულნი, და ორნი მკუ-
 რთხეულნი მათნი ხუკისა ექვსნივე განიგანენენ.

მერმეცა ღმრთის მოძაგებულის მის და ღმრთის გან-
 მამწარებულსა ცოცხალი უბალწისისა სიძაგულებისა
 სოფამუღასა, რომლის არა უწეი თუ ვითარ შეუთვსა

უბადრუკს ამას ნათესავს და სრულიად განაშორნა და უცხო ყუნა ღუთისაგან, ვიეთთანაც ჰოკა თავისა მისადრეკელი, ამას განკასაზღვრებთ სიტყვითა ღუთისათა და სსმოციქულადათა ხმითა და მამობრივითა განხინებითა. დაღათუ მრავალ გზის ქმნილ არიან მრავალთა ნათესავთა მიერ მრავალნი და რიცხვსა მძლენი ცოდვანი, ვითარ იგი მტრობანი, შურნი, სიძულელი, გაცის კვლანი, მრუშებანი, ცრუ ფიცებიანი და უგანასენელი და თავ ყოველთა ბოროტთა გერბთ მსახურება, და თავყანის ცემისა შეტყვალება დამბადებელისა დაბადებულთა მიმართ, განნა არცა ერთისა მათგანისათვის.

იგი ვითარცა თუთ იტყოდა აბრამის მიმართ, ვითარმედ დაღაღას სოდომისა და გომორისა, მოიწია ჩემდა და გარდმოვხედ ხილვად, უბეთუ დაღადებოსებრ მათისა არიან სქქუნი მათნი, რომელსა შემდგომად იხილეთ თუ რა იქმნების, და თუ ვითარ ნივთი ესე სავსახურად გაცოთვს დაბადებულნი ღუთისაგან. წინა უგუმო ბუნებისა თვისსა შესწადებენ ბუნებისა ძალსა თვისსა, და უცხოებსა ცოდვისა აღსახოცველად უცხოებსა მოიბოკებენ მოქმედებასა, რამეთუ მრავლის აღმართ მოძრავი და სუბეკი ბუნება ეთერსა ცუცხლისა, ვითარცა ზრქელი რამე და მძიმე. დაღმართ ჭყოფს და მოდინებასა და სახედ მძაფრისა წუნსა, საშასკლებით მჩქვსტერადსა დრეულა წყწიქებასა იანა. მრისხანედ განსადევნელად უპოურთა მათ სიბიღწითა მრავლითა გაცთა. ხელთა წუდილი და თხელი ეფერული ბუქა ჭკერისა. მიხეცი ცხოველთა აღმოფხვრებისა და სიცოცხლისა, საზქედ

აღმერთისა ხშირისა და ფერად გელთ სამიკებლისა ბნელისად და შემაშფოთელად კვამლად სასწაულად რისხვისა და შესწქალებს თავისა თვისა მათიგადა.

ამათთანა ქრტიანთა შუარა და მტკიცე და მტკირთველი სიმძმეს მას ზედა მდებარეთა გვამთისა, ველარა იტვირთავს სიმედგრეს ბილწებთა მათთანა, არამედ შირქულად შექმნავს საფუძველთა თვისთა და სიღრმით იატაკთა თვისთათა აღმომდურად. ჭაყრად აღმთიანებას სიღრმეთა საფუძველისა მათისა სიმტკიცეთისა: და მიწად გარდმთიანებას სიმადლეთა გოდელ ტომებისა მათისა სიმაგრეთისა. მერე განდებებს ვიდრე მუნ ყვამდმდე განულებელსა შირსა, და თანად ქალაქებითურთ და სახლებით შთანთქმისა აღარა კაცებსა არამედ დამწერებს რასმე მჭალებსა, და რადესმე ყოფილთა კაცთა საწყლობელსა ნქიტებსა, სოფლად წეღი, იგიცა უნხოდ იხილებსი შენჭალებულად მათთვს, და არღარა სადგურად და სახმარად არამედ სხუათა ნიუთთა იგი. მოშთომილსა ნქიტსა მათისა აღიხილელად შირსა ზედა მათუელისა ქრტიანისა, უფროსდა საფლავ მათდა ქმნილისა ჭოჯოხეთისა, ახილებსი მოადიებულად, გოდენ შენჭალებული სხუათა მუელთაგან ბუსებით, რადენ იგინი მატდეს სხუათა კაცთა ბაღებისა, გარდა რეულე ბითა, ამას უჩუგულობებან ასურად ტანელთა, იგი უმრავლეთა საწილთა ქრტიანისათა და მწერობელი შიფობს ტუქს ჴარუქნი სხარისთა და მიდთა, და სრულად აღმოფხვრა ქრტილი ნათ სასიკნებელი, არა სოფლად შეუფ და მძღავრი, არამედ კაც ყოფისაგა მათისა.

ამან ცოდვამან დიდი იგი და ყოველით კერძო ყოველისა ქვეყანასათ ხმა განსმკნელი ნათესავი სომეხთა, შეუფლობურთ და მოავარობთ მათიო, ანა ოდენ დაამდაბლან და დაამხკა; არამედ სრულიად აღიღო. კაცოვან სახელი მათი რომელთა ვერ ვინ შიოს დღეს ერთიც შეუი ანუ მოავარი, მქანსებელი დაუმოსებელის თავისუფლებისა. დადით ყოველი ცა, გინ შირი მაწის მოინახლოს. ამას ბაღწებამან სძარსთა, იგი მაღალი და მარადის რომთა შეუფობ სე მდომი, ცდობი. მხედის ბუნებათა ვიკომე კაცთა ავსიგურითა შედა მოსვლითა მაწადმდე და მდამდებულყო და ვიდრე მოაქამდე მძღავრებისა მათისა მარხილყო, ესე ანა უწყით თუ ვინ, უპოურებით შქმ ახრწხა მოქადაქობასა ქრისტეს მონახელისა ერისასა, რამეთუ რა საარება იყო ბედიანისა, ქრისტეს თანა, და კელსა უცხო თესლთათა მაცემითა დასარულ მახვილისა მათისა ქმითა, სქმტისა ოდენდა დმიტკუნს ისრაიელსხა, რომელნი უმყო შეტნულად მასვე უპოურებასა შედა; ვ. ჩემდა, დავადუში ძნელ სატევი; რომელი უოველითა და ცხდას დადრათ ჩუჭნ ურიდით, ამასთჳს ვ მცნებთ უოველსა დიდსა და მცირესა, მდიდარსა და გლახკისა, შეუქისა და მოავარსა, ახსნურსა და მღახიოსა, მღქელითა და უმღქელითა, მოწესეთა და ერას კაცთა, ბერთა და ჭბურეთა და შევა კაცთა, უოველსა შატევისა, და უოველსა წესისა და უოველსა ჭსოვისა, განუესებად ამის ვნებისა უფროსდა სამკაელისა ბიღწებისა და ესრეთ დ უმტკიცებთ სახელითა უფლისა ჩუჭნასა იესო ქრისტესთა, უოველსან სულმან ქრისტისნი.

მან მართლ შედიულებან, ამით სიტყვათ მსმენელმან,
 რომელმან შემდგომად ამის მეტლისა წარკითხვისა; არა
 იქმნას ბაღწისა მის სოფლმერისა ცოდვასაგან; და არა
 ხოლო საქმით ქინისა მისისა, არამედ რეცა ლაღობით
 ფერებისა, და სიტყვით თქმასა, რათამცა სამისოთა,
 და მისთა დამსახუელთა სიტყვათა და საქმეთა-
 გან, უჩუქელად მოიწიოს მის ზედა, ამას უკუტს სწუთო-
 სს, სამსკლა წამიუ და ცოდვლივ ჯოჯობქთად შთამ-
 დელი რისიკა, მსტავსად წუწწემისა თანა აღერულისა მის
 სოფლმელთა ცუტხლისა, ხოლო მუნ იგი ... ექმის მის,
 რომელი ვაღს წინამუ შირსა ყოვლისა და შესწავს
 გარემოს მისსა მტერთა მისთა, ვინათგან სიყვარული
 ხორცთა მტერობა არს ღუთისა. და რომელმან განსწ-
 ნას ტძარა ღუთისა, განსწწს იგიცა ღმერთმან, და
 ამასთანა ჩუტსგან უღირსთა მონათა. სამართლმის
 მონებისა დირს ქმნულისათა ჯა, ჩემდა არღარა გურთხევა,
 არამედ კლემა, და მხალეზა დაიმკვიდროს საუგუნო,
 ხოლო ვინათგან მისესად ურთიერთარს შატვით თაყვან-
 ნის ცემისა ჩუტს მორას მეოფ ხატება ღუთისა აღის-
 რებულ და ქადგებულ არს დიდთა მოძღვართა და მამათა
 ჩუტსნათგან, ცხად არს ვითარმედ თაყვანის მცემელი ხატისა
 ღუთისა, ღმერთისა თაყვანის სცემს მის მიერ მაგინე-
 ბელიცა სადმე ხატისა ღუთისა; ღმერთისა აგინებს უკ-
 გელად ვითარცა წმინდათა შორის დიდი ბასილა ესრეთ
 დასწწს ამას. ამასთჳს განგაისხვებოთ რათა ესრეთ
 ღუთის მუწწებულები, და ღუთისა მეურაცხის მყოფელი
 ცოდვა სრულიად მოისპოს ყოვლისაგან ენისა და ნ-

თესვისა ჩუქნისა და რომელმან ამიერიდგან შეაგინოს და
სული. გასება და შირი თვისა უსახურითა გონებითა,
შემოწერილისა ამას, თანამდებ იყო ის იგივე განკანსებებისა.

შეფის დაკითის მონახონი არსენა,

აშაოდა მომართ რასა ცტუჯ, რასა სიბრძნის მოყვა-
რებ შინ უფროსად ბრწყინვალეო თვალეო ყოვლისა სო-
ფლისაო, შეფეთა ერთ გუამობისაო რომელი ეგ, ჭაქო-
ვან ხარ, ვითარცა სამუარო ხ. ლულის სოფლისა შო-
რისა, სხინო ვ. ანცა მსე ვარსკუთავთა შორის, ბრწყ-
ინვალეო, ვითარცა ეთერა საეთთა შორის, სთლისა
ფერ, ვითარცა ვაგა დრებელთა შორის, ციკრფენს,
ვითარცა აღმოსავლი გერძოთა შორის, ტებიდ, ვითარ-
ცა არე ფმთა შორის, ღუმის სხე, ვითარცა სიუფრუ-
ლი სთისოებთა შორის, გუფის სთქმულ, ვითარცა
თქრო მსწთა შორის, ელვარე ვითარცა იაგინთი ქუბ-
თა შორის, მალად, ვითარცა ფინაგო სურთა შორის,
შუქსიკერ, ვითარცა ვარდი ვეგადთა შორის, აღმატე-
ბუთ, ვითარცა სომხანე ქუქსისისა შორის, ძლავრ ვი-
თარცა ღომა მსკეთა შორის, მტვირე, ვითარცა აღმა-
ტე განუჭრთელთა შორის, სხელ განთქმელი, ვითარცა
ნებრთა გმართა შორის, სხელ ახოვან გათქმულ, ვი-
თარცა ისო წინა ბრძოლთა შორის, მოშენსე, ვითარცა
ფინეს მღუდელთა შორის, მსნე ვითარცა სამსონ მს-
ჯულთა შორის, უბრძოლვულ ვითარცა აქილევე ელენ-
თა შორის, ბრძენ ვითარცა სოფლომან შეფეთა შორის,
მშვდ, ვითარცა დაკით ცხებულთა შორის, შურის მქობ-
ებულ, ვითარცა ისინა მარფანდელთა შორის, გამადი-

დებულ ვითარება აგვისტო კვირისთვის შორის, კაცთა მღვდელთა ვითარება ჩუქნი იქნა ღმერთთა შორის, ბუნებით ღმერთი მაღლით ღმერთ ქმისლეთა შორის, მხურვალე ვითარება ჰეტრე მოწიფეთა შორის, საუქნარულ, ვითარება ილგანე შეკრებისა შორის, მკვრელ ვითარება ჰაყლე მღვდელთა შორის, სხე დასახამ უცხოელადობისა ქრისტიანობისა, ვითარება დიდი კოსტანტინე თვთ მხურვალეთა შორის, სიმტკიცე კეთილად მსახურებისა ვითარება თეოდოსი სკ. პეტრის მხურვალეთა შორის, სათნო უჩინან ესენი მუუდროებას შენისა, განსვენებულ არს ამით ზედა საბოროტისა სულთა მღვდელთა დავითიანი სული შენა; რომელნი ესე აწ ძუნდა ბოჯართენი შენ მწიგნობრის შენთა ამით ხაზარეულთა სიმრავლისმან რათა შენ მადროსე ესენი ღმერთთა, და მოწიფე ჰყო ამით მკურ წუადობის მოუვარე ღმერთთა.

რომელ მანწიფებით შემოკრება უბრძანე შენ, და დიდისა ამისა და ღმერთისა სათნოებისა წარმართებისა თანხ შუამდგომელად ღმერთისა მიმართ მღვდელნი, ვითარება საკუთარნი მონანი, რათამცა რომელიმე ღმერთს სახეობი მღვდელთა მთავრობისა მიერ, მხელბულე ექმნებოდის შენთეს ღმერთისა, ხოლო რომელიმე მღვდელ მშვენიერითა შეგებითა, შესაკუთრობადის დამხადებელსა სხესსა სულთქმისანი მღვდელნი, სხესსა განდრობა ცრემლითა, სხესსა დამე ყოვლობითნი მღვდარებანი. სხესსა გმელ საჩუქრობა, სხესსა რა თურითთ, არა რას ქონება მკისრისსა, ყოველსკე ღმერთისსა, მხლოდ სორტობ რდენ და მათცა მარხვითა განდუულთა, სხესსა სიტყვა-

დალათუ შიდახალი და უნდო, გაჩნა მომზადველ
 ყოფად სმენისა ამასთანა შემსგავსებულთ
 ძაღისა, ყოველთავე ვეღრება; ყოველთა ლიტანება,
 ყოველთა ერთმეფისა ჩუქნისა მრავალმცა არიან წელიწადნი
 კეთილად მისხ ურისა და ღუთოვ დანულისა მეფისა
 ჩუქნისა გიორგი მეფეთა მეფისა და ყოველისა აღმოსა-
 ვალისა და დასავალისა კესარიოსისა, მრავალცა არიან
 წელნი.

კეთილად მისხურისა და ღუთის მოყვარისა დედოფ-
 ლისა ჩუქნისა მართა ავღვისტინასნი მრავალმცა არიან
 წელნი.

დავით ღუთის მისხურისა დანულისა მეფისა ჩუქნისა
 აფხაზთა, და ქართუჭლთა, რასთა და კასთა- თუთ შხუ-
 რთბლისა, მრავალცა არიან წელნი.

ჩუქნისა დედოფლისა და ღუთივ სუღიერისა დედისა
 ჩუქნისა; მარამი მონაზონისა, საუკუნომცა არს ხსენება.

იოვანე წმინდისა მთავარ ეპისკოპოსისა ჩუქნისა,
 კათალიკოსისა, და ყოველის საქართველოდსა, ყოველად
 ღირსისა მამად მთავრისა, მრავალმცა არიან წელნი.

წმინდისა ბერისა და სუღიერისა მამის. ჩუქნისა ევ-
 სტრატო მონაზონისა, საუკუნომცა არს ხსენება.

ღირსისა მეუფისა ჩუქნისა და თვალად წმინდისა
 ამის გრებისა ცნობილისა, გიორგი მონაზონისა და
 მწიგნობართა უხუცესისა, საუკუნომცა არს ხსენება.

ყოველად ღირსთა გრებისა ამას ყოველთა მამათა
 მღუდელთა მთავართა, მონაზონთა, საუკუნომცა არს
 ხსენება.

სუკუდიერისა მოღუწისა არსენი მონასხონი გალიზოსკ-
ლისა. საუკუნომცა არს გურთხევა.

ყოველნიმცა მწუალებელნი შეჩვენებულ არიან.

გეოილაღ მსახუროთ მართლმადიდებელთა ზირველ ზღ-
სრულებულთა სანატრელთა მუფეთა ჩუწნთა საუკუნო-
მცა არს ხსენება და გურთხევა მათი .

სანატრელთა და წმინდათა გათავისოსთა და ნეტარ-
თა მღუდელთ მთავართა და მღუდელთა საუკუნომცა
არს ხსენება მათი.

საუკუნომცა ხეტარებისა ღირსთა, დიდთა მნათობ-
თა ჩუწნთა ეუთი და გიორგი მთაწმინდელთა, საუ-
კუნომც არს ხსენება.

ღირსთა მამთა ჩუწნთა და ვით ტბელისა, და სტე-
ფანე სანასოღის ძისა, საუკუნომც არს ხსენება მათი.

დაუსრულელებელნი ნეტარებისა მკვდრთა. ბერთა ჩუწნ-
თა, საბა საულას ძისა, და ასტასი ტბელისა და
ეთრემ იტირასა, და არსენი მონასხონისა, იუალოელისა,
საუკუნომც არს ხსენება და გურთხევა.

ღირსებთ მახსენებულთა ზამთა ეთიუ. მი გრძელისა;
იოანე რეხვეს ძისა შულათურთ მკელ ჭყასა, და გი-
ორგი ბერთა საუკუნომცა არს ხსენება.

გუაღადე გეტეთ ყოველნიმცა მწუალებელნი შეჩვენ-
ებულ არიან.

ყოველნიმცა მართლმადიდებელნი გურთხეულ არიან.

ყოველთა მართლ მადიდებულთა წელნიცა მრავალ
არიან.

ყოველთა მართლმადიდებულთა საუკუნომცა არს ხსენება.

760
გაჩიბაღდის ცხოვრება.

(განგრძობა.)

IX

თუ გვინდა, რომ გარკვეულ შევიტყუოთ ამ საქმე, რა-
შინც ვხედავთ გაჩიბაღდის გაება, ჯერ უნდა ვიცოდეთ,
რომ ბუქარას აირუსის დიკტატორმა (*) რომანმა, წინა-
აღმდეგ კონსტიტუციისა კრ.გვ.ის ამოარჩევინა რეს-
პუბლიკის პრესიდენტათ (მოკლად ხადხ.ს დროებით
შათავეთ) თავისი მახლამდედი ერთი გენერალი სახელათ

(*) დიკტატორი ქუან იმასა, რომელსაც თავისუფალ
(რესპუბლიკა ანუ კონსტიტუციონალურ) სახელმწიფოები
ამოარჩევს ხელმე ერთს შათავეს, რომელსაც თავის
გამოცხადამდინ აქვს ნება უოველ რიგის თავის ნებით
განგარგულებინა.

ოჩიბეს, რომელმაც დიკტატორის რეზისის შემწეობით განდევნა განთავსებული შერეული ურატკისა და ვალე. ჯაკავე თავისის მხრით ცდილობდა, რომ უსამართლოდ არ დაეხებინა თავისი სახელა და ამისგან მოეხდათ ომები და რა კითხვას უნდა, რომ რეზისი ამდევდა ყოველს რიგს შემწეობასა თავის გამოჩენულს გენერალს ოჩიბესსა.

თითონ ჯაკავეტმა ჩაიბარა ჯარები, რომელთაც უნდა ხმელსუბე ეწარმოებინათ და გარბაღდის ჩაბარა ქლოტი (ზღვს ჯარები თავისის მომართულებით). ეს საქმეები იყო 1842 წელსა. ეს ომები გავრცელდა 1848 წლამდინ.

გარბაღდისა ქველდა ნება თავისუფლად მოქმედებისა და ბძმლისა და ამის გამოჩინებაც ესლა იყო.

გარბაღდის ქლოტი იყო შემდგარი ორის ესკადრიდამ: ერთი დარჩა მონტევედეოში, რომ მტერს არ წაეხდინა და მეორე ესკადრა დადიოდა დასაზოგრავათ სხვა და სხვა შესანიშნავს ალაგებში, სამძვრისაკენ.

ეს მომართნი დიდს ხანსა ზეკრამდინენ ერთმანერთსა და ცდილობდნენ, რომ მოესწროთ სადმე ერთმანერთისათვის ნაწყურტანაწყურტებათ და ამ გვარ მიცრათ შიანი ერთმანერთისათვის ცაღებში და დაეწათ გემები მაგრამ საომრობითი ვერ ერთმანერთს არ შესვედრივნენ.

გარბაღდის არ მოსწონდა ამისთანა მოქმედება, ადგა და მივიდა იმაზედ გაბეჯვითა. ჩვენ თავს დაუბნებებთ დაწერილებით აღწერს გარბაღდის ომების დაწ

ფობიებისას და მხოლოდ იმას ავწერთ სადაც უფრო სხანს გარნიზონის გაყვანება და ნიჭი სამხედრო ძლიერებისა; უნდა სწორეთა ვითქმნათ რომ ესეც ძნელია. მსაწიკათ, ამიტომაც რომ დიდ ძალი გასაღებელი და განსაკვებელი გაყვანება გადახედის ამ გვირსა.

მარტულს ეგსპედიციისი დიდთ გამოიჩინა გარნიზონი თანგი, მაგრამ ამ ეგსპედიციასა არა ჰქონდა ბოლო კარგი.

როსასმა გამაგრებინა ძალიან დიდის ძალის შარბანებითა (ბატარეი) შარბანის სათავე, და ეს ძალიან უშლიდა ურაგვიან ქლოტს რიოდეუალა-შლატუში შესვლას, სადაც იყო შეთარბული ბუენოს აირესის ქლოტი, რომელიც იქიდან დაეცემოდა ხოლმე ურაგვიან ქლოტსა. მხოლოდ მაშინ, როდესაც დაწმუნებულები იუვენს და იტოდნენ, რომ გამარჯვება ამათ დაჩებოდათ. გარნიზონისა ჰქონდა ერთი საომარი ნაუი (ბრიგა), გორვეტი და ერთი ბარკაზი (Катеръ) და ამ სამხედროებით მივიდა უშიშრათ ამ საშინელს და ძლიერს ბატარიებსედ (შარბანების სიმაგრესედ), შეიქმნა საშინელი ომი და შემდგომ დიდის ბრძოლისა აიღო გარნიზონი ის მიუდგომელი ბატარია და დაიპყრა კელთა. გარნიზონი წაქეზა ამ გამარჯვებაში: ის გაჭეჭა შინისკრსა და თითონეი არ იტოდა ხსიანთი და აღატები ამ წელისა, ამ გამოცდილებამ ჩაჭყარა ისინი სიფათში—ამათ გაუჩეკდათ ხომადი მეღსედ შუა გულის წელში, ამ დროს დაეცა ამათა ბუენოს აირესის ქლოტი, რომელიც იყო შემდგომი ათის ატრიდამი. შეიქმნა საშინელი ომი და

გარბაღდის სამ დღე შიუწყვეტილად ებრძოდა ბევრით თავისე დღეებს მტერსა რომელიც შიუთავად გარბაღდის ზარბაზნის ტყვა და ყეჩბარები. მაშინ ადგა და სულ ჯანსაღისა და სხვა რებისა ტყუები ჩამოასხმევინა. ბოლოს, რაკი შიუთავად გარბაღდის ყოველივე ღონისძიება გამაგრებისა და მოკერებისა მაშინ უბძინა თავის ამხანაგებს ნაგებში ჩანსდომა და გაზარდა, თათარნი ისევე ის ღონისძიება მოასმარა, რომელითაც ადრევედ გადურჩა მტერსა ასე, რომ, იმის კელში არა დაგლოდა.

გარბაღდის მიიტანა ახლახანდელ ერთმანერთსედ თავისი ნაგები და აფეთქა თათარნი წამალი, რომელიც იყო კარგეტი; თითონ დაჯდა ერთს ფიცარსედა და ამ სამისედაც ტყუასა და ფიქრებში გამოვიდა ნაშარსედა აქ გარბაღდის დაწყო რაზმები თავისი მატროსებისაგან საშეგდომს წყით, გამაგრდა თავისედა გამოცხადილი მტერის ჯარები და გამოვიდა მშვიდობითა.

თუშტა დიდ ძალი ჯარი მოსდევდა გარბაღდის, მაგრამ გარბაღდის რამდენსამე აღატე უსდევდა იმითა და მოვიდა ისევე მონტევიდოში. მართალია ცუდათ გათავდა ეს ეკავიდაცია, მაგრამ მონტევიდოს მცხოვრებთა დიდად დააფასეს გარბაღდის ვაჟატობა; ისინი სულის მწარით ელოდნენ და მოსვლის დროს დიდის სიხარულით მიეგებნენ.

ამისობაში ასეული ღარიბესი, ემუქრება რისხუბლის დედა ქალაქსა. ჯავალემ სთხოვა გარბაღდის, რომ მძებლი ტყუები გაემზადებინა სომარათა. იტალი-

ელმა ვალანტიონებმა აირჩიეს გარბიბაღდი თავის წინამ-
ძღოლათა და შეოქმულენი გემსზადენს საომრათა თუმ-
ცა გარბიბაღდის ცოტა შეძლება და მომზადება ჭქონდა
საომრათა, მაინც თავისას არ იშლიდა და მაგნა უნუნ-
ნებდა მტერს თავსა: ხან დაეცემოდა მტრის გემებსა,
რომელთაც მიჭქონდათ ჯარებისათვის საზრდო და შეი-
პერობდა ხოლმე, ხან სვერავდა მტრის ძლოცისა და
ამდეკდა მარჯუჭ ღრუებსა ქალაქში შეიძისვლისას თა-
ვის მოშუჭლეებსა, აგრეთვე არ უშეკებდა მტრის ხა-
მალდეებს, რომ დახლოებოდნენ ქალაქს. გარბიბაღდი
არ დასჯერდა ამ საქმეებსა: ადგა ერთხელა გემსა და
თავისს უხეიროთ — შეიარაღებულის ძლოცით, გაუდგა
მტრის ძლიერს ძლოცსა, რომელიც ერთი ათთ ამა-
ზედ მეტი იყო და ერთი ათათ უკეთესათაც იუფნენ
შეიარაღებულსა, და ითხოვდა საომრათა შიგ მონტევი-
დელს ძიძში.

როდესაც შეიტყეს ქალაქში ეს გარბიბაღდის დაუწყ-
ებელი გამბედაობა. მთელი ქალაქის ხალხი: გარბი თუ
დედაგარბი, განსოფიანენ ხანებზედ და უნქეკოდნენ თუ
ერთი გათავადებოდა გარბიბაღდის გათხოვა. რა გათხრე
უნდა, რომ არავის იმედი არა ჭქონდა გარბიბაღდის გა-
მარჯუჭებისა რადგანაც გარბიბაღდის შეძლება მტრის
ჯარებთან იოცის ტოლათა არა სჩანდა და ელოდნენ
აუცილებელს ქალაქის წახდენას.

ამ დროს შუა ავღლის გემების მატროსები გამოე-
ფინნენ გემების მალეუბანზედ (ერდოზედ) და უნქეკოდნენ
გაორცმულეები თუ ერთი გათავადებოდა ეს საშინელი გა-

ბედულობა გარბილადისა და თითონგი გაშაქეს. ზოგ-
მა ანგლიის, ზოგმა ფრანციისა და ზოგმა ჩრდილოეთის
ამერიკის იალქნები მთელი ქალაქისა თუ გემების ხალ-
ხი უტყუროდნენ ამ ამბავს სულ გაშელებულები და აღარ
ასსოვლათ, რომ თუ დამარცხებულყო გარბილად-
დი, იმათ - ცუდი დღე დაადგებოდათ, მა-
გრამ მტრის ძლოტი შეშინდა და ვერ გაბედა გარბ-
ილადის შეხმა, რადგანაც იტოდნენ, რომ გარბილადი
ამათ უთავბოლოდ არ გაითხოვდა თუ ერთი რამ მოხერ-
ხება და სსსარკებლო აზრი გულში არა ზღებოდა,

არ იქნება ურავო, რომ ერთი ვაჟი ცომა კიდევ მო-
ვიხსენიოთ გარბილადისა ურავის რემში. ერთხელ გა-
რბილადი ჩაიხრება თორმეტი კაცი იტალიელი ერის
დაფუტურებულს მეტეფის ნავში და სსსინულს ბნელს
დაშეში შეიპარა შიგ შუა გულს მტრის გემებში შესა-
ტყობათ თუ რა ძლიერება ქქონდათ იმათა.

ერთი ცენსოთ ცამ მოაწმინდა და გარბილადის შეა-
სწრეს თვალი მტრის ჯარებმა. იმათ მაშინვე გამოუყე-
ნეს ერთი ჩინებულათ შეარაღებული სომარჩი ხომალდი.
გარბილადი გაქტა შუა გულს ზღუაში, ხომალდი გაწ-
დევდა თანა და შეინწუდიეს ერთს ზღვს ყურეში. მტ-
რის გემმა მაშინვე ჩამოუშვა იალქანი და აღარსად უშ-
ჰებდა ამ თავის ლუგმასა.

დადგა ღამე.

გარბილადი თავისის თორმეტის კაცით გაიტანა ნაპირს
თავისი ნაგი და იქილამ კელით გადიტანეს ყურეს მეორე
მხარესა: სსსად არას დროს ამათ მტერი არ მოულოდა.
სსსა გარბილადის გარდა მაშინვე გაიქტოდა, მსგრამ

არა—გარბაზდი გაემზადა თათარნიკე ამათხვდ დასა-
ცემათ.

მართლაცა, გარბაზდი ამ ბნელს ღამეში დაეცა საში-
ნეულის კიჟინით, ამ მხრიდამ, საიდამაც თავის დღეში
მტერი ვერ მოიფიქრებდა, გარდუხტა გემის ცხვრზედ,
ჩაუგატა ერთდოხედ (მალუბაზედ) სასკლეული კარები
მშინაკე მატროსებსა და ფხიზლები, რომელნიც არ
დაუმოწინდნენ გადაყარა ზღვაში, სხუნიცა დაიჭირა ტყ-
ვეთა და გემიც თითონ დარჩა კელში. რომელიც თითონ
უპირებდა გარბაზდის დატყვევებასა.

რამდენსამე ხნის შემდგომს გარბაზდის მოუხდა
ანგლიის აღმირაზის ბრუნის შეჰახება. თუმცა ბრუნის
ძლიერება უფრო მეტი იყო გარბაზდისზედა და ამის-
თან ბრუნისა შეელოდა ერთი ფრანცუზების ესკადრაცა.
მაგრამ გარბაზდი არ დაუგარდა დიდს ხანსა. ბოლოს
ძალიან შეაწროეს თავისის ძლიერებითა, და გარბაზდი
გამოაგდა. ჯერ დაჭრილები და მატროსები მოაწინა,
ნაპირზედ გაიუწინა და მასუკან თოფის წამლით აფეთქა
გემები,

რადე ძღვეტი ღანა ქქონდა ურატკაის რესპუბლი-
კასა, მერე გარბაზდი ადგა და თავისის საკუთარის
ღონისძიებით კბრძოდა უსამართლო და მძლეობს რომ
ზასსა. გარბაზდემ შეარდგინა მონტკვიდელოში რამს
დენიმე ვაშბუდაობით ბრძოლა და ჩაიღინა მთელი ქქონ-
უნის გასაოცრებელი საქმეები.

გარბაზდემ წაიუკანა ერთხელ 1840-იტილიელი, რომ
მელიც გამოაწინა თავის ლეკობეობადამ და წაიღია ბრძო-

ზილის შიგნითაში მტრის გამოსაწყობად. აქ შეეფუთა გარნიზონის 1500 ბუენოს აირესელის ჯარი, მოუსდათ საშინელი ბრძოლა და გარნიზონში იღმა მთელი რვა საათი. გარნიზონის ჯარი თვითმის განახლებად: ოცდა თხუთმეტი კაცი მოიკლა გარნიზონის წინ და ორმოცდა ათამდინ დაიჭრენ მძიმეთა. რომელნიც გადაჩხენ, ისინიც მოქინტულები და მოუძღუერებულები იუფენ მკვარობისა, ნაკლებულებისა და ომიანობისა. ვას საფიქრებელიც აღარ იყო, რომ გარნიზონის კიდე მიუხწია ერთს გამაგრებულს პატარა ქალაქმდინ, რომელსაც ერქვა სალტა ანუ სანტანტონიო, და რომელიც გარნიზონისა ქვედა დანიშნული ჯარების სადგომათ. თუთან რომასი, იყო მტრის ჯარების წინამძღვარი და განარბული ყოველს წუთს მოელოდა რომ გარნიზონის დაიჭრდა და დაჩეხიდა გამარჯულებს. მაგრამ ყოვლის იმედიდამ დაჩხა ხახა მშალდი.

გარნიზონის არ უნდოდა დაეტოვებინა მტრის გულში თავისი დაჭრილები, რადგანაც იცოდა იმათი უღმრთო ხასიათი და კაცის შეუბრალელობა ამისთვის ჯერ კერა ჰბედავდა იმას გაცოცხლასა ბოლოს აღუ და რაც დაჭრილები ჰქუნიდა ორთღი და სამისაში შესხა თითო ცხენზედა და სხვა ამხანაგებს უბძინა, რომ აქეთ იქადამ მისდგომოდნენ და კელით დაეჭირათ ხვთმყოფები. ამ გვარათ გამგზავრდა გარნიზონის ატრიადი (ჯარი). რაგი ყველანი ჰბედავდნენ გარნიზონის სიმარტეს და გაუტყელობასა, თუთანაც მიერათ სიმხეკე: სამს საათს ვამოკებანენ მტრის ჯარსა და შეახწრეს სადღესი.

X

როდესაც, რომ შეიტკეს მონტევიდეოში ამ ომის ამბავი, სადაც გარბაღდომ დაუსოცა ხუთასსედე შეტი კაცო დაჭრილებს გარდა, საშინლათ გაუსარდათ იქ მცხოვრებთა. მონტევიდეოს მართებლობამ გასცა ზრმანება, რომ ის დღე მთებურგადი, დაქვერათ იტალიელების ბაი-რასხედ ოქროს ასოებიითა და თითონ იტალიელები უნდა ყოველთაზს მონტევიდეოს ჯარების მარჯვენა მხარეს მდგარიყო ნიშნად თავისას დირსებისა და პატვისა. ჭრანტუსების აღმინაღმა, რომელიც იყო დე—ლა—მ—ლატის სტანციის განგებელი, მოსწერა გარბაღდის, რომ ეს საქმე რაც გარბაღდომ იმ დღეს ჩაიდინა თავისის ასის კაცითა. თითონ დიდს ნაშოლიონს თავისის დიდის არმით რომ მოქედინა მაშინაც გასაოცებელი იქნებოდა მთელის ქვეყნისთვისა.

შემდგომ ამ გამარჯვებისა გარბაღდომ მონტევიდეოში დაბრუნდა შემოდგომასხედ და იქ მისტეს ჯილდოდ გენარლის ჩინი. (ეტეობა იქ ჩვენსავით ოსრათ არა ყოფილა გენარლობა). გარბაღდი დიდს ხანს ამობდა ამ ჩინის მიღებასხედ უარსა, მაგრამ ალარ მოეშენენ თავისი ასალი თანამოქალაქენი და მიიღო, მაგრამ მამულსა და საქანულსხედ, რომელსაც მოქალაქეები აძლევდნენ იმისა და იმის ამხანაგებს, უარე უთხრა და ეუბნეოდა, რომ ჩვენ იტალიელნი იმიტომევი არ ვიბრძოდით რომ ან დიდება ან საჩჩო შეგვეძინათ, — იმიტომ ვიბრძოდით, რომ ვხედავდით თქვენს სიმარტულესა და სიმარ-

თლე ყველას გვიჩვენებინათ. ეს სიტყვები იყვნენ გარბ-
ბადდისაგან ნათქვამნი გულის წმინდათა: ეს დარწმუნე-
ბით ვიცით რომ გარბობადა ამ დროსა სამოქალაქ ან
ინთებდა ამიტომა რომ ამისა ხარჯი ან ეძლეოდა რატი-
ონში რომელიც იყო იმისთვის დადებული რომდესაც შე-
იტყუა ესა გენერალმა ჰენხომ, რომელიც იყო მაშინ
სამხედრო მინისტრი (**Варенный министр**) ურატკაის
რესპუბლიკაში, გაუგზავნა გარბობადის თავისი ადვოკატ-
ტის სელით რატი გინჩენქა სტრელინი (თითხმეტ
თუმინაშვილი.) გარბობადა მიიღო ნახევარი, რადგანაც
სახლობა ძალიანა სჭირებდა და ნახევარი სთხოვა რომ
ერთი ქვრავი დედაკაცისათვის მიეცათ, რომელიც გარბ-
ბადდისედ უფრო გაჭირებულად იყო.

ერთის სიტყვით გარბობადა ცდილობდა, რომ არაფე-
რი არა მიეღობა ანც ჯილდოთ და ანც სჩქრათა,
ეგრეთვე ერიდებოდა რმანობის დროს ეოკელს რიგს
პატრიის ცემასა მთავრობისაგანაც და სადისისაგანაც, ის
მხოლოდ ერთის მოწყალებასა სთხოვდა ხოლმე, რომ
ეპატრიებინათ თუ რამე დანაშაული მიუძღოდა რომელ-
სამე იტალიელსა მთავრობასთან და ან ხალხთანა.

მართალია გარბობადა ემსახურებოდა სსწა და სსწა
მთავრობის კელში მოჭამაგირკესავით და იმისი მტრები
ცდილობენ, რომ ამითი ჩიჩქი მოსცნონ ამ სომართლით
შეუდარებელს კაცსა და აბამებენ შუა საუკუნოების კონ-
ლოტიელებსა; მაგრამ დიდი შეტდომი იქნება ვინც ამას
დაიჯერებს ან იფიქრებს: გარბობადა ჟამაგირისა და დიდუ-
ბისათვისკი ან ემსახურებოდა, ის ემსახურებოდა იმ მხარესა,

რომელიც იყო დაჩაგრული და ატეობდა სიმატლესა.
 ამ სიტუაციის დასამტკიცებლათა ჩუქნ შეგვიძლიან
 წარმოკადგინათ ერთი ნემეტი გარბაღდის ბიოგრაფი
 (ცხოვრების ამწერი,) რომელიც სწერდა ამას მაშინა,
 როდესაც გარბაღდი ეოკლის დონისძიებითა ცდილობ-
 და იტალიდამ ნემეტების შეფლობელობის განდევნასა და
 რასაკვრეულია, რომ არ იქნებოდა გარბაღდის ქამაგი;
 მაგრამ აი რასა ჭსწერს ის სოგან გარბაღდსედა.

1849 წელსა ერთს იმ მრავალს ომებში, რომელიც
 გარბაღდიმ გადისდა ისე გაბეჯთა და ვაჟკაცურათა
 თავისი შატრა ლეგიონებითა საშინელს ძლიერს მტ-
 რებსედა და როდესაც გარბაღდამ გამოიჩინა საკვრე-
 ელბა თავისის ომებში და ხელოვნებისა და გულადობი-
 სა გამოეჩინათ, ერთს ამ ომში გარბაღდის მოუკლეს
 ყარბასისის ტუჯით ცხენი და თითონაც დაიჭრა, ამ დროს
 შემოურტყენს გარბაღდის რამდენიმე კაცი ბუენოს აირესე-
 ლი, გარბაღდის თითონ ადარ შექმლა ამათი მოგერე-
 ბა და ველარც ამხანაგები მოესწრენ მოსაშუჭლებლათა,
 მაშინ დაიხურეს გარბაღდი ტუჭლათა და წაიუჭანეს.

როდესაც როზასის ჭარმა შეიტყო გარბაღდის და-
 ტევეება, მოვიდნენ დიდს სიხარულში და ყველს მიეშუ-
 რებოდა ენასა ის კაცი სიხაროკესა, რომელიც შორიდამ
 ერთის თავის საკელით დასცემდა ხელმე შიშის ყარასა
 და რომელსაცა რატხდენს ისინი დაუმარცხებელ კაცათა
 და სწამობდნენ ჭადოქრობასა.

თითონ როზასაც დაწმუნებულ იყო, რომ რაკი
 გარბაღდი დაიჭირა ტევეათა, მალე აიღებდა ურაცგანს

რესპუბლიკის დედა ქალაქისა, და როგორც შექსმის ამისთანა ბოროტსა და სულ მოკლე კაცსა, უბძანა ტარბაღდის ავით მოხრჩობა ტყუილბაში.

ამისგანთა გარბილადის არამთუ არა სწამლადენ, რიგინათ შერსაც არ აჭმეკდენ, რომ გონსუდ მოსულიყო, მაგრამ გარბილადი თითონაც იცოდა ამ გუარი დაჭრილობის წამლობა და თითონვე მოიხრჩინა თავი.

რაკი გარბილადი შეიქმნა კარგათა, ამისი ფიქრი ის იყო, რომ როგორმე გაქცულიყო იმ აღადგამი, სდაც ისე უსამართლოთ ეკიდებოდნენ. ის დიდს ხანს ეძებდა გატყვის შემთხვევასა, მაგრამ როზასისაგან იყო სსსტიკი ბძანება, რომ კარგა სჭეკოდათ იმასუდ თვალი და მტრულებს ქქონდათ იმასუდ ყოველთჳს მასჯლი ყურადღება.

გარბილადის მიზიდვას დიდს ხანს ცდილობდა როზასი მაგრამ ვერაფერი ვერ მოახერხა. პრეზიდენტს ლავალეს მიუშველა მომეტეხული ნაწილი ურატკაის რესპუბლიკის მტრობრებათა, ამგვარ ებძოდა როზასის ჯარებს გამარჯვებითა და არ უშვებდნენ, რომ გარბიენი დამჯდაიყო პრეზიდენტათ ურატკაში. იტალიის ლეიონი გარბადა თავისის წინამძღოლის დაჭრისათჳს და სსშინული თაე გადადებული იბძოდა და ამარტებდნენ ყოველგან როზასის ჯარებს.

როზასმა მოიგონა სხვა ხეხი გარბილადის მისაწიდავით.

მინამდისინ ის არას დროს არ ინახუნებდა სოღმე გარბილადის და თავისის მასლობელის კაცების შირითა

ცდილობდა რომ გარბიზაღდი ამის სამსახურში გადმო-
სულიყო. მაგრამ როცა სპა არ იტოვდა ჯერ გარბიზაღდის
მტკიცე ხასიათი და ცდილობდა ჩაგონებოდა, რომ იმას
ათასის წილათ ერჩივნა ამასთანა სამსახურში ღვაჭლესთან
სამსახურსა და უჩვენებდა იმ ნაკლებულებსა რაც იქ
გამოიარა და იმ სიმიდიდრესა და შეძლებსა რაც აქ
ქმნებოდა თუ შევიდოდა ამის სამსახურში.

ერთხელაც ვბრძანა, რომ გარბიზაღდისთვის დაეძახნათ
იმიტანსა

როდესაც გარბიზაღდი შევიდა, როცა იხილა გაჭიმუ-
ლი და გაბრტყელებული კრესლაში, ნიღაუგი ქქიანდა
სტოლზედ დაბჯინილი. ამის შემოსვლასვედ როცა სპა
შესვდაც არ აღიჩნა, ხოლოდ აათვალიერ ჩამოათვალი-
ერა თავით ფეხმდინ და შემდგომ რამდენისამეს სიჩუ-
მისა უთხრა.

— გარბიზაღდი! მე უბრძანე რომ თქვენთვის დაეძახნათ

— როცა სპა! მე თვითონაც ვიცი რომ თქვენ და მამა-
ხებთან, უზასუხა გარბიზაღდი და მიიღვა რა სჯავი,
დაჯდა როცა ის შინდაპირ, რომელიც არ იყო დაჩვეული
ამისთანა თავისუფლებას ვისგანმე თავის წინ.— მე მო-
ვედი თქვენთანა შესატყობრათ თუ რა გნებეთ ჩემგანა.

გარბიზაღდი ეს უგანასკნელი სიტყვები უფრო ტკეპ-
ნითა სთქვა რომ როცა სპა გუჯავ ამასვედ ბრძანება
აღარ გაეცა.

როცა სპა მიხვდა, რომ გარბიზაღდის წინ თავმადლობა
არ გამოეგებოდა და დაუწყო ტკბილათ ღვაჭლესა.

— გერქნალო! უთხრა უფრობით დიეტატორმა.

—პრესიდენტი! უზასუხა გარბაღდომი.

როზასმა დაატყუა, რომ გარბაღდისთან თუ არ როგორც თავის თანასწორობას, ლაშარაკი სხვაფერეუკ არ შეიძლება.

—უფალო ბენედალო, უთხრა სრდილობისათ როზასმა: მე მსურს თქვენთან მოლაშარაკება ერთს მიმიყ სჯემსედ.

—უფალო პრესიდენტი, უზასუხა გარბაღდომი სრდილობით: —მე დიდის სიამოვნებით მოვისმენ თქვენს სლაშარაკოს.

—მე მგონია, უთხრა მონაწილეობით როზასმა: —რომ თქვენთან მსხისა და დაუშრომელის კაცისათვის დიდს ხანს ტყუება დახს მკელი უნდა იყოს.

—სწორეთ მართალია, უზასუხა გარბაღდომი: —და ნამეტნავად ამისთანა ტყუება როგორმაც მე ვარ ესლა.

როზასმა ტყუებზედ იკბინა და ცოტა თუქარს შემდგომ უთხრა:

—მე მოვასხენებთ როგორც შეგიძლიანთ მაგ ტყუობიდანაც და მაგ ცუდათ მოპყრობიდანაც განთავისუფლება.

—თუ ეგ საგანი არ იქნება წინააღმდეგი ჩემის პატიოსნებისა და სინიდისა, მაშინ მე დიდის სიამოვნებით მივიღებ თქვენს რჩევას.

—თქვენ დიდს საჩუკებელში იქნებით, უთხრა საჩქაროთ როზასმა.

—როგორც მე ვთქვარ სოგვერ დიდი განსხვავებას ხელმე საჩუკებლობასა და პატიოსნებაში, შენიშნა გარბაღდომი. მანაც მიბრძანეთ რაზეა დამოკიდებული ჩემი

განთავისუფლება ტყვეობიდან.

—რას მთხოვთ, რომ თქვენ ღვაკლეს სამსახურს თავი დაანებოთ და ჩემს სამსახურში შემოსეოდეთ, ჭკითხვა გაუბედავთ როზასმა და თითონგი მცდელის თვალით შესედა გარბილადისა.

—მე ღვაკლეს სამსახურში არა ვარ უშასუხა ამჟამად გარბილადი:—მე ურაცუაის რესპუბლიკის სამსახურში ვარ.

—თუნდა ესთქვათ აგრე იყეს, უშასუხა დატანვით როზასმა, — მაგრამ არ შეიძლება იმას თავი დაანებოთ და ბუენოს-აირესის რესპუბლიკის სამსახურში შემოვიდეთ?

—არ შემიძლიან, უშასუხა მოკლეთ გარბილადი დიკტატორი ანთო ბრასისაგან.

—მაშ არც ეს გინდათ, რომ მე მოგვით ჩინი დიპლომატიის გენარლისა? ჭკითხვა შეზარებით როზასმა.

—არც ეგ მინდა უშასუხა გარბილადი.

—მაგ ჩინს, რომ ასი ათასი ჰიასტრიც დაუმატოთ თავდაზარებულს მოსამსახურეთა? ჭკითხვად ტემილათა როზასი, და გაუყარა თვალი თვალში გარბილადისა.

—მე ფულისათვის არ ვიბრძე, შეჭურვა გაჯანგვრებით გარბილადი:—მე თავისუფლებისათვის ვიბრძე, და ელემდინ რომ თვალსა და მარგალიტში ჩამსკან მაშინაც არ ვემსახურები იმისთანა კაცის სამსახურში, როგორც ჩინის მძლავრი როზასი.

—ეგ არის თქვენსი უკანასკნელი სიტყუა? ჭკითხვა ატაცებით და ხმის კანკალით როზასმა.

—დახ, სწორეთ ეკ აჩის უკანასკნელი სიტყუა! უპასუხს ამაყათ გარბობადმი.

—გარგი, დაიდრიალა ცოფიანის ხმით რონასმა, — თქუწნ წაბძნდით ისეუ სატუსალოში და მძლავრა (დეს-პოტი) რონასი ეტდება, რომ გარბმნობინოთ თავისი ძლიერება.

—თქუწნისთანა სულ მოკლე კაცის კელობა შეტო რა აჩის, უპასუხს გარბობადმი და გავიდა რა დიკტატორის ოთახიდან მოისუჩა მაგრა კარები. მაგრამა, შემოდო ისეუ, შეხედა მრისხანებით რონასსა, და მაძასა: იქნება თქუწნეც მადე იგრძნოთ ჩემი ძლიერება, როგორც უწინაც გამოგიტლიათ.

ამ სიტუეზბით გარბობადმი გავიდა გარეთა,

ეს სიტუეზბი არ შეჩნა გარბობადმისა: დიკტატორის ბძანებით მტველები ეკიდებოდნენ როგორც უბრალო ტუსადსა და ჭეჭანდათ საშინელს და აუტანელს შეიწროებაში: თოფიარალიანი ყარაულები დასდევდენ ყოველგან ფეხ და ფეხ უკანა და ერთის სიტყუთ ისღა აკლდა რომ ფეხებში ბოკილი არ შეუყარეს გარბობადმი ყველასი ემიანებოდა და ყველას ადარულებდა მთმინებით. იმას უნდოდა ამით დაემშდებინა ისინი და მერე როგორმე დაეძროთ თავი.

მართლაცა და მტველები შეიხეივნენ თან და თან გარბობადმისა და ამისობაში მიეტა იმას შეითხუწვა გაცეცისა.

ერთხელ რონასმა წაიყვანა გარბობადმი ჯარში და ერთს საღამოსა რონასი ჩამოიტა თავისის ჯარებით

მტრის ლაგერის მახლობლად და უნდოდა ღამე დასტე-
მოდა მტერსა. გარბიზალდის მტველები და როზას
მსლებელი ცხენოსნები იუენენ დალაღულები, დაიძინეს და
ერთს ცხენოსანს მიანდეს გარბიზალდის უურის გდება.
გარბიზალდი რაც წამს დაიგულა რომ ესაა ეველას სძი-
ნასო, მივარდა უცებ თავის მტველს ცხენოსანსა, გად-
მოაგდო უნაგრიდამ, მოაჯდა თითონ ცხენს საჩქაროთა
და ავარდა მთებში.

როზასის მსლებლებმა ცხენოსნებმა როგორც რომ
შეიტყეს ეს ამბავი, მაშინვე გამოუდგნენ, მაგრამ ღამე
ვერს ჰსდევდნენ გარბიზალდისა და ხოლოდ ცხენის ფეხ-
ის ხმასუდ მიხედვდნენ. ერთიც კნახოთ, გარბიზალდი
მაადგა ერთს საშინელს ხეესა, რომელსედაც გადსტომა
აწას ცხენისაგან დასაჯერი არ იყო, მაგრამ გარბიზალდში
მოუჭირა ცხენს ქუსლი და გადააულო იმოდენა ხაროსედა.
როდესაც გარბიზალდის მდეურები მოადგნენ ამ ხეესა და
დახედეს, ვერც ერთმა ვერ გაბუდა ამ ხეესედა გადსტომა
და რომ ევარა დააკლესრა გარბიზალდისა, ადგნენ და
თოიები დაადვენეს, მაგრამ ვერცა ერთი ვერ მოხუდა
გარბიზალდისა.

მერე დაქვეითდა გარბიზალდი და გაუძღვა დალაღულს
ცხენს. გარბიზალდი იყო გახარებული, რომ დახწია თავი
ტვეკობასა, მაგრამ ამ სიხარულს არა ჰქონდა დიდი დღე-
მეორეს დღეს გარბიზალდი გავიდა ერთს დადს მინდო-
რსედა და დანახა ათასმდინ კაცი ბეენოსის ჟარბიდამ,
რომელიც მისდევდა გარბიზალდის მდეკართა. გარბიზალდში
შემოჭვრა ცხენს ქუსლი, მაგრამ მოქანცული ცხენი ძლივსდა

მიჩანჩქლებდა. გარბობადის დაწოვა მდევარს და შემოკრტყა გატყემო. ამას ვოხისმეტი იარაღი არა ჰქონდა და ამის გამო ტყუელი იქნებოდა ამისგნით ბრძოლას და დატვირტეს ხელ შეკრეთ ტყვეთა. იმათ გაუბოტკეს მაგრათ ხელფეხი და დატინებით წაიყვანეს როსასთანა.

რაკი შეიტყუა დიქტატორმა გარბობადის დატყერა, მაშინვე დაიბარა თავისთანა, დაუწუა საშინელი შესამანი ლაშარაკი, რომელსაც ის მოისმუნდა ჩუმათ და ამაუთა, ხოლო თვალებიკი უელადუნენ ტეტხლიკითა. როსასმა უბრძანა გარბობადის წაყვანა და უთხრა იმას გამოსალმების დროს:

—ახლა ხომ ნახეთ, რომ მე ვიხენ თქვენსად ჩემს ძლიერებასა და თქვენ ვერ გამოიჩინეთ ჩემსად ძლიერება და აღარც უნდა გქონდეთ იმედი, რომ როდისმე გამოიჩინოთ ჩემსად თქვენსი დამუქარებული ძლიერება. თუმცა გარბობადიმ ბევრი ტანჯვა გამოიარა როსასთან რომში, მაგრამ ამ რმესმა გაუტლო გარბობადის დიდი ხმა არა თუ ამერიკაში და მთელს ევროპაშიაც.

—ეს კაცი გი არ არის, ავი სუღია, ამბობდენ ტურისტები (მოსწავლელი მოგზაურები) და უტყუროდენ გარბობადის გატყებითა. ბევრის სნას ბრძოლამამერიკელუბთან უფრო გამოქქნა დაუმრომელი გული გარბობადისა; იმან გამოიარა ბევრი ნაკლებუღება და ბევრი მწუხარება სნას, და ისე შეეხვია თავისის მხედრობით ამ გვარს ცხოვრებასა, რომ რაც უნდა მწუხარება მოსდგომოდა არაფრათ არ შეიჩნეგდა. სოკუკერ ამასაც და ამის

ამხანაგებსაც შესვედრიან საშინელს უღაბურს ტყეში
სათითოდ ბძმალა გეფსებსა და ღომებთან და მხნეთ
გამოუტანიათ თავი გამარჯვებითა.

გარბაზლდამ ამერიკაში შეიწითო მეორე ცოდვი.

XI

იმ სანდში, რომელშიაც იყო გარბაზლი დატუსაღებ-
ული, იდგა ერთი უმაწვილი კრეოლეა (*) ამ ქალის მამა
იყო ოქოცენი როზასის სამსახურში. გარბაზლის
ბიოგრაფები ამ ქალს ზოგნი ანეტას ანუ ანნას უძახიან,
ზოგნი ქლორიტასა, ზოგნი ლეონტიას, და უფრო.
მომეტებული ნაწილი ქლორიტას ეძახიან და ამის გამო
ჩუწნც ქლორიტათ მოვიხსენებთ.

ქლორიტა ჭხედავდა ყოველთვის გარბაზლის მწუ-
სარებსა, რომელიც ადგა როზასის კაცებისაგან და
აგრეთვე ჭხედავდა გარბაზლდში დიდს სულ გრძელობასა
და მხნეობასა, ამის გამო დიდათ აფასებდა გარბაზლის
ხასიათებსა და დიდათ მოსწონდა ამის მოქმედებები,
ყოველს შენთხვევაში შატოოსნება და სიმზაკე.

ქლორიტას შეხედულობა, სანახაობა გაეჩხოდა სხუ-
გასათხრავის ქალებისაგან: ის იყო მძალი და მშვენიე-
რათ მოყვანილი; თვალები ჭქონდა შავი, რაგორც გიშე-

(*) კრეოლეები ჭქვანთ იმ ქალებსა, რომელთაც მამა
ევროპის შთამომავლობისა ჭყოლიათ (თეთრი კანის
კაცი) და ღედ ამერიკის შთამომავლობისა (შავის კანისა).

რი; თმა ჭქანდა მშვენიერი მზინვარე და მახუჭუჭო. ამასთანავე ქლორიტა იყო მარდი, ვამბედავი, მხნე და გულბდი, როგორათაც ვაჟიგადი.

იმას ენახა ბეგრჯველ გარბილდა და იცოდა რაც იმას წვალემა და უმატიურება ადგა. გაეკონა იმისი დაუფრებელი და გასაოცებელი ვაჟვარობა და ყოველივე ესე სავამო იყო, რომ შთაენერგა ამისთანა ემაწვილი ქალის გულში აღტაცებული და ცხარე სიყვარული.

ფლორიტამ ზონდომამ უთუოთ განთავისუფლესა გარბილდისა და, როდესაც ყოველივე მთავრდა იმის გასატყუათა, მაშინ ჩუმათ შეიპარა ის გარბილდის სამყოფში.

— გაეწარალო, უთხრა ქლორიტამ, როდესაც რომ შევიდა გარბილდისთან: — თქვენ აქ იმისთანა მდგომარეობაში ხართ, რომ მეტის ატანა აღარ შეგიძლიანთ. მე იმიტომ შემოვიხარე აქა, რომ გავანთავისუფლოთ აქედამა თუ თქვენნი ნება იქნება, შეგიძლიანთ რომ გაიგტეთ!..

— გაგიგტევი, მაგრამ უთქვენოთ კი არ შემიძლიან არსად წასვლა, და დაუწყეო პატრის ტემით ხელზედ გოცნა ამ მშვენიერს ემაწვილს ქალსა.

— მე თქვენთან თუნდ ტის გადგებდ წამოვალ, უთხრა დარცხენით ქალმა: — მაგრამ ამ პირობითა, რომ თქვენნი კანონიერი ცოლი ვიყუე, თქვენ შეგიძლიანთ ამის პირობა დამიდლოთ?...

აი ეს ჩემი პირობა, უთხრა გარბილდომ, და ღრს დღეს უკან გადგე აღასრულა თავისი პირობა.

გარბობადის ამხანაგები სინარულათ და თითქმის ცრემლით შეეგებნენ თავის წინამძღოლს და დაწვეს იმის ხელ ქვეითათ ისევე ისე შესდრობა.

ძღვარიცავე გამოიჩინა სიძინელი გუგუგრობა და შარგული შეშვე და თანამშრომელი გარბობადის ის შეიქნა. ყველა ომებსა და მგზავრობაში დახვედა თანა ძღვარიცა გარბობადის და ატარებინებდა მხანარულათ დროებსა; ყველა მწუნარებსა და საგლეგულებს იტანდა მხნეთა და ბრძოლასში ყველა გუგუგრობეს და უფრო მარჯვეთ იბრძოდა. ერთხელ რაზმისთან ომში დაიჭირეს ფღვარიცავე ტყვეთა ბრძინელიებში და წაიყვანეს იქ უთხრეს ვითომ იმისი ქმარი მოკვლათ; სტოდავი იმდენს ეცადა, რომ თავისი ყანაულები მოატყუა და გამოეგტა; მოკარდა დახოცილებში და დიდს ხანს ეძებდა გარბობადის; მთელი ღამე ამ ძებნაში გაატარა, მერე, რაკი დაატყო, რომ გარბობადი არ იყო ამ მგლეგულებში, განარებული გაიჭრა თავის ჟარებისაკენ; სამი დღე და ღამე იარა უგზო უგლოთა და შშიერმა, ბოლოს დაღალული და დაქანცული მივიდა თავის საყვარელს ქმართან, რომელიც დახვდა ცოცხალი და გამარჯვებული. ასე გასანჯეთ, რომ რომდესაც ბავშვი ყოლას მაშინაც არა შორდებოდა არსადა თავის საყვარელს ქმარს, ცალს ხელში ბავშვი ეჭინა, ცალს ხელში სომარი იარაღი და სადაც ქმარი იყო, ესეც იქა სდებდა თავს სანსივედილოთა.

ძღვარიცავე ბევრჯელ უგლას ცხენადმე გადმოურტომით მთელი დღე და ღამე თავის ქმართანს. სოგჯერ

გატყვებულს რაში ის აღუტანტის მაგივრობას უწევდა ხალხმე გარბობადისა და ერთის მხრივამ შეიკრეს მხარეს გადიტანდა გარბობადის ბრძანებას და გაერეოდა ხალხმე სექტევისავით მომავალს წარბაზნის და თოფის ტყეაში. შემდგომ ბრძოლისა, ფლორიტა იყო გულჩვილი ქალი, ეოველთვს წაგიდოდა ხალხმე დაჭრილს სალდათებთან და როგორც საკუთარი დედა და და ისე უყლიდა როგორც თავის მხრის სალდათებსა, ეგრეთვე მტრის სალდათებსაც.

როდესაც გარბობადი დაბრუნდა მონტკეიდოკეში, პრესიდენტიმ დაუკლემ ჩაბარა სამი უხეირო ხომალდი და სთხოვა, რომ წასულიყო და შეეტყო მტრის მდგომარეობა. მაშინ, როდესაც ამბობდნენ რომ დალაშქრდა ტში ათი ჩინებული და ჩინებულათვე შეიარაღებული ხომალდი სდგას როზასისა, გარბობადი ვერ უთხრა რომ გამარჯვებას არ ვეითულოფო.

გარბობადი და როზასი შეხედნენ ისევ ერთმანერისა. რასაკერძეელია როზასის უფრო მეტი ძლიერება ქქონდა, როგორც წინათაც ვსთქვით, და გარბობადის საქმე ცუდათ იყო, მაგრამ გარბობადიმ მოიგონა ერთი სერხი: ადგა თავისის კემუბილამ, შეაძვინა ბრანდორი, მოუვიდა ცუხელი და გაუშვა მტრის ხომალდებისაკენ; თითონა თავისის ცოლით და ამხანაგებით, როგორც იყო მიანჩწია ნაზიჩამდინ, მაგრამ ძლიერად ჯარი როზასი თითქმის, ფეხდაფეხ მიხდევდნენ.

გარბობადი რაკი გავიდა ნაზიჩსა იქ ჩაუჭდა ტყეში და ისე იბრძოდა; ბევრჯერ მარტო გარბობადისევე

ოთხოთხი და ხუთ-ხუთი კაცი მიდიოდნენ, მაგრამ ვერანა
 აკლებდნენ გარნიზონს. გარნიზონის მხნე დრუჟინა
 ვერც ტყემ და ვერც მტერმა ვერ შეიპყრეს; მაგრამ
 გარნიზონი დაიჭრა შიშითა და ფლორიატა ჩაუარდათ
 ტყუთა.

ფლორიატა, რომელსაც გასათხოვარი იყო, რომასს
 ძალიან უყვარდა და ცდილობდა რომ ქალსაც შეეყვარე-
 ბინა, მაგრამ ამის თავისი ქვეყნის მძღავრი მფლობელი
 ეკავრებოდა ჭარბითა, ახლავი საწყალი ქალი უბრალოთ
 ჩაუარდა ამ ამჟინებულს კაცს ხელში და თუ არ სი-
 შარვეუ და მოხერხება ფლორიატასი, სამკელი გზა აღარ-
 სად იყო.

როგორც დანასა ფლორიატამ რომასსი, მაშინვე
 გაეჭანა. სტატა ხელში და სინარულით უთხრა:

— ოჲ, მადლობა ღმერთს! ძლიერ დაგასწიე თავი ჩემს
 მტარვალსა.

— ეგ რასა ნიშნავს, ფლორიატა? ჭიოხა რომასსმა
 გაოქტობითა,

— მადლობა ღმერთსა, ახლა ტყვე მანცა ვარ და
 მონა არა ვარ, სიჭეჭა სიამოვნებით ფლორიატამა.

და დუწყო დიკტატორს საჩივარი თავისის ქრმისა
 აკათ მოკიდებასა და მოუსკენებობაზედა.

რომასსმა მართლად დაიჭრა ფლორიატას ლაშარაკი და
 კელანას დროს ვერ მოიფიქრებდა თუ ის ვიდრე გაი-
 ბტეოდ ქმართანა, ამის გამო მისცა თავისუფლება. ფლო-
 რიატამ რაკი ნახა თავი თავისუფლათა, იმავე დღესვე
 გაიჭრა ქმართან.

1848 წელიწადმა (*) მოასწრო გარბილდის ისევ ურატკაის რესპუბლიკის თავისუფლებისათვის ბრძოლაში.

XII

გარბილდისმ როგორც რომ მიიღო ცნობა ევროპიადამ **1848** წელიწადს აშლილობისა, მაშინვე მივიდა ლავალესთან და უთხრა, რომ მე მიუდივარ ამერიკიდან ევროპაშიაო, იქ უნდა მივეშველო ჩემს სამშობლო ქმტყანასაო, რომელიცა ძალიანა მსაჭირიებსო. ბუკარს ესვეწა ლავალე რომ გარბილდი დარჩენილიყო ურატკაში, მაგრამ გარბილდი არა სთანხმდებოდა. როდესაც ფლორიტამ შეიტყო რომ გარბილდი აზიკებდა ამერიკიდან წასვლასა, სიხარულით უთხრა რომ ჩემი სამშობლო იქ არისო, სადაც ჩემი ქმარი იქნებაო. ამის ლეგიონიდანაც ბუკარმა მოინდომა წასვლა გარბილდისთან იტალიაში და ემსახურებოდნენ გარბილდისთანა-

ზიო მეტრე (*), როგორც რომ დაჯდა შაშათა რომში,

(*) **1848** წელიწადი არის შესანიშნავი არეულებებითა, როდესაც თითქმის მთელი ევროპა იბრძოდა თავისუფლებისათვის თავის კელწითფებთან.

(*) ზიო მეტრე ის შაშათა, რომელიც ესლა ისევ შაშათა ზის რომში და, რომელიც არის ესლა დამაბრკოლებელი იტალიის ერთობისა. ამისი მხარე უჭირავს ფრანცუზების იმპერატორს ნაპლეონსა. ამ უკანასკნელს დროებაში გარბილდის უნდოდა შაშის გადაგება ხელმწიფუ-

გარბაზდის მამინვე უნდოდა წასვლა იტალიაში. ვაჟამ უფრო წვალაობა პოლიტიკის გულისთვის განდევნილებასა მამულიადამ, ბევრი დაუთმო სასოკადოების თხოვნასა და ატრეთვე აღუთქვა რეფორმა (*) სამჭობინარეთ ქიწყნისა. ეს დიდ სუფოვნება და კაცთ მოყვარება დააფასა ყოველმა იტალიელმა და უფურებდნენ ვაჟას რაგონათა ცხვის მსხნელს. ერთის სიტყვით სასოკადო სისარულმა ვაჟის კეთილბაძვად ყოველგან გაატანა ზენის გუნძულსედა და სხუა იტალიის შემწიფებამც დაუწევს ბაძვა ვაჟასა და სოკიერთა ხალხის სჭირებას შინაგან ყურადღება. რა საგვირგელოა, რომ გარბაზდის რამდენიც ესმოდა ეს ამბები, იმდენი მიეცემოდა აღუწერელ სიხარულსა, მაგრამ ვაჟას კერაგინ იტობდა და არცა რაგინ იტოდა რაც იმას საბოლოოთ ედო გულში. გარბაზდი და ერთი იშის ამხანაგი ანხანო რაგონათა ცხუა იტალიელი იუენენ მოტყუებულნი

რის უფლებიადამ და რომი გაესჯნა იტალიის გარბაზდის სატასტო ქალაქად, მაგრამ უმადუნმა გარბაზდმა ვერ დააფასა გარბაზდის დაწვობილება, და აქევა ნაპოლიონის თაღლითობასა და გარბაზდის გადაკვიდა მტრათა და ესლა ტყვეობაში ქეგს დაჭერილი, თუშტა ესლა ბოლოს რაგი შეუტეო ნაპოლიონმა თაღლითობა, ბევრსა ნანობს, მაგრამ კედარას მოქევა.

(*) რეფორმა ქეჯან ცვლილებასა ყოველ რიგსა, ყოველი მიღებულა სახელმწიფოს პოლიტიკურს მდგომარეობაზედ.

პაპის ტბილის გტეითა და აი რასა სწედნენ პაპის
 რიო უაიკენოდამ.

«უკეთუ შეგვიძლიან, და გამოდგება რასმეს თქვენს
 უყოვლად წმინდესობას ჩუქნი თაჲ და ხმალი, მაშინ
 ჩუქნი ჯიღის სინარულით დავდგებით თქვენს სათარველს
 ქვეშ და არ დავსოგავთ არც თავსა და არც ღონეს,
 იმისათჳს, რომელმაც ესე მსუქთ დაიწყო იტალიის
 განთავისუფლება უცხო ქვეყნების მართებლობის მტარ-
 ვალებიდან. ერთის სიტყვით გვიბრძანეთ და მისათ
 ვართ არ დავსოგათ თავი მამულისა და მამულის გამ-
 მხსნელის შიო მისათჳს.»

ამისობაში საქმე თან და თან წინ მიდიოდა გარბობადის
 სამშობლო ქვეყანაში და ეძლეოდა გარბობადის შემთხვევა
 თავის გულის სწადელის აღსრულებისა. პაპი იდამ არ
 მოზდიოდა გარბობადის რიგინი პასუხს თავის წიგნზედ
 და ამ პასუხის მოყოლადნელათ გასწია გარბობადი სამ-
 რეთის მერიკი იდამ იტალიაში.

თუმცა გარბობადი ძალიან ეშუაგებოდა, მაგრამ მაინც
 ხშირდებოდა ადრე უკ წამოვიდა. გარბობადის განჭევა
 თანხ ასე იტალიელი, რომელნიც იყვნენ მამულისად
 განდგენილნი.

მონტევიდეოში, რომელიც რომე შეიტყუეს გარბობადის
 წასვლა ევროპაში თავის საყვარელი მამულის საბრძოლ-
 ველათ, მაშინვე შეაგროვეს თუელი გარბობადისა და იმ
 მკვლელების გასასტუმრებლათ გემითა, რომელსაც ერქვა
 «იმელი» მაგრამ მთავრობა და ვაჭრობა რაც
 შეიძლება და აბრკოლებდნენ გარბობადისა. ამიტომ

რომ ის ღა იუო ამათი ნუგუშა და სანყელი გარბაღლი იმანდა მოუთმენელათ, «ჩუწნ მამინდა მივალთ, როცა საქმე გათავებულა იქნებაო.»

მაგრამ ამის სიტყვება არ ახდენენ.

თბათვესა 1848 წელს გამოვიდა ჭენიში თავისის ასის კაცითა, იქიდან წავიდა თავის სამშობლო ქალაქში ნიტცაში და ძღაფას ელინსა გარბაღლი იტალიაში მოსვლას, სიადამაც იუო თოთხმეტი წელიწადი განდევნილი. ამისმა მოსვლამ გაახარა და დაიმედა მთელი იტალია და ნამეტნავათ ისინი, ვინც რესპუბლიკის პარტიას (*) ეჭუთნოდნენ, რომელნიცა იმედუფლობდნენ რომ გარბაღლი უფრო განთავისუფლებდა იტალიას ტყვეობიდან, მინამ სარდანიის კოროლი კარლალბერტი, რომელიც ებრძოდა ავსტრიას იტალიის თავისუფლებისათვის. მაგრამ თვითონ გარბაღლი სხუა ფრეკა ჭეუქრობდა; ისა ჭუდავდა კარლალბერტში იტალიის განმათავისუფლებელსა და ამის გამო, თუმცა თვითონ რესპუბლიკის პარტიას ეჭუთნოდა, მაგრამ შევიდა იტალიის კოროლის სამსახურში. თუ გვინდა, რომ გაგინოთ გარბაღლის მდგომარეობა ამ შენთხვევაში და აგრეთვე იმის საგნის მართლ ცნობაცა, მაშინ უთუოთ უნდა ავღსნათ რასაც მდგომარეობაში იყო იტალიის მხარე.

(*) ეს სიტყვა იმითომ შემომავქუნს ჩუწნს ენაში რომ ამის შესაფერი სიტყვა არა გვაქვს და მეორეც ესა თოთქმის თავის თავათაც არის თვითონ ხაღისიგანაც შემოტანილი და ყოველთვს იხმარება.

მარტის გასულს და შირველის დამდეგს 1848 წელს იმისთანა შემთხვევები მოხდნენ, რომ მდგომარება ევროპისა იყო იმახვედ დამოკიდებული. ამ დროებში დაარსდა ფრანციის რესპუბლიკა, იყო საშინელი ტყუა. ლიუციონერული მოძრაობა და აღრევის ბერლინში, ვენაში, გარეკვს ავსტრიელები მიღანიდამ. მთავ დროს კარლ-ალბერტი ღომბარდიელების თხოვნით გავიდა ჯარებით ტინინოს სამძღვრის და უნდოდა დაეპყრო თითონა. ტოვანს და რომი ჰგზავნიდნენ კარლ-ალბერტთან ათხობით ვალანტიორებსა და თითონ ნეპოლის კარლდა შეშინებული, ხალხის მუქართა, უგზავნიდა ჯარებსა სარდინიის კარლსა; იტალიის თავისუფლებისათვის...

გარბობლი ჰქნდავდა, რომ ყველა ჯარები სულ კარლ-ალბერტს ემხრობოდნენ, და თუ უხლა აქმდა ხალხი გელწიფებზედა უფრო წანდებოდა საჭმე შინაურულის აღრეულობითა და გეღარას გაწეობდნენ გარკვე მტერთანა. გარბობლიმ არ შოინდომს პატრიო და არცა იყო იმისთანა თავის მოყრატყუდი, რომ თავის დიდებისათვის ჰქნესნის სასარგებლო საჭმე წაქვდინა, ამის-გამო თავის ცოდშედი ღასტოვა თავის დედანთან ნიტცაში და ჯითონ წავიდა ტულონში, სადაც თითონ თავისის ასის გაცით შევიდა სარდინიის სამსახურში და მიანდო იქაუჭს მანტუბლობას თავი. აქ გარბობლი მიიღეს ძალიან გვიკათა, რადგანაც რესპუბლიკანული იყო. შინისტრებმა გერ აგისრეს აშისი შიღება სამსახურში და უთხრეს, რომ კოროლთან წასუდიყო, რომელიც იმ ვამათ ჯარში იყო.

ამასობაში ზამთრში, რომელსედაც იშოდენა იმედი ქონდათ და მოელოდა იტალიის თავის კეთილ საბოლოოებს თავიც დაანება ამ სკერთო სქემისა და არ მისცა ჭარბი ავსტრიელებთან საბრძოლველათა; ნეპოლის კოროლი ქერდინანდი აყოყმებდა ჭარბებს სხუა და სხუა მიხედავით და აგვიანებდა გავაყენას, ასე რომ შაისის ნახევარში ისინი ისევე ზამის სემიულაბელში იყვნენ. ერთიც ენსოთ ქერდინანდმა შემოუთვალა თავის ჭარბებს, რომდესაც ისინი ლომბარდიის სამხედურსედა იყვნენ მისრულნი, რომე დაბრუნებულყენენ ასევე ნეპოლში. კარლალბერტს ძალიან იშედა ჭქონდა ამ ჭარბებისა, რომელიც იყო ცდი ათასი კაცი კარგის ატრელებიის იარაღით შემოსადებულნი და თუთანაც რმებში დასელოვნებულები; კიდეც არაფერი, შერე წარადაც შედეგ დაქმნა ამ ერთს უბედურებასა: ტასკანის ვადასტიობები, რომელნიც იყვნენ სულ ზინანისა და ჩქინის უნივერსიტეტის შეკიდებინდამ (სტუდენტები) შიმდგარი, დამარცხეს ორგან ავსტრიელებმა და აღარ იყო ამათგან შევლის იმედი. მაგრამ ამ უბედურებისედა ყველასედა შეტი უბედურება იყო შინაგანი დადატი: ლომბარდიელებმა დაჭკბრეს ყოველივე ნდობა კარლალბერტისა, რომელიც არა სოგავდა იტალიის კეთილდღეობისა და ერთობისათვის არცა კოროლიობის გვირგვინისა და არც თავის საჭურთაის სიცოცხლისა.

მაგრამ ცოტა არ იყო, რომე რმე იტალიის ჭარბების გამარჯვებამ განამხნევა იტალიის ერთობის მსურველნი, ამ ორს: ბისკიეროში და გონტოში კარლალბერტ-

ტმა დამარცხა ოცი ათასის კაცით ოცდა ათი ათასი
 ჰესტრიელების ჯარი. ამ დამარცხების ნაყოფი იქ-
 ნებოდა საბალოკოთ დიან კარგი ოტალიის ჯარებისა-
 თჳს, მაგრამ კარლალბერტი ვერ მოიქცა კარგათა, და
 დამარცხებული სადაცკი (ჰესტრიელების სახდალი) შეერ-
 თდა თხუთმეტი ათას სხუა ჰესტრიის ჯარებთანა და
 ამითი მიეცა მტრის ჯარს სიმაგრე. რაკი მატარა გული
 მოიბრუნა სადგეცკიმა და მოემეტა ჯარებიცა, მაშინ აილა-
 ვერ ვიხინცი.

კარლალბერტი თავის მხრეჲ შემოერთეს მანტუოს,
 რამეულიც არის ერთი ურმაგრესი ციხეებთანა ეგრე-
 შაში. ამ ციხეს რომ გარს ადგა კარლალბერტი, მაშინ
 მივიდა იმასთან გარნიზაჲლი.

კოროლია მიიღო გარნიზაჲლი დიდის ზრდილობითა
 და შესსა ქება იმას მოქმედებებს სამხრეთის ამეროცამ.
 მაგრამ რიგინი მასხუნივი არა უთხარა გარნიზაჲლისა, და
 გაგზავნა ტურინში, რომ იქ შინისტრებთანა ქქონლა
 რჩევა. ამბობენ, რომ თითონ კარლალბერტს უნდა-
 და გარნიზაჲლის მიღება, რადგანაც ღიღი სახელი ქქონ-
 და მთელს ოტალიაში, მაგრამ თავისმა დახლოებულებმა
 არ უჩნიესო, მმეტომა, რომ ეშინოჯათო, რომ გარნი-
 ზაჲლის იმათთჳს არ ეჯობნებინათო, და ჩაგონეს
 თურმე კაროლსა, რომ იმისი ჯარში უოლა მხელია რა-
 დგანაც რესპუბლიკანელების შარტიის კაციათ, და არ
 არისო მაგის სიტყუა სახდალო.

გაჯერებული გარნიზაჲლი წავიდა ბულანში, სადაც
 უფრო მომეტებული ნაწილი რესპუბლიკის კაცებია იყუ-

ნენ და სთხოვა იქაურს დროებითი მთავრობის საშისა-
ხურში მიღება. ამ დროს კარლ-ალბერტი დამარცხეს ავს-
ტრიელებმა გუსტოტში, და ლომბარდიის დედა ქალაქი
(სტალიცა) იყო უკანათ, ასე რომ რასაც დროს
უნდადათ ავსტრიელებსა აიღებდნენ, ამ შემთხვევაში
გარბაღდის მისულამ მიღანელები ძალიან გახანდა.

დროებით მთავრობამ მისცა მაშინვე გარბაღდის
ქენარლობა, როგორც უნაგვის, რესპუბლიკაში ქქონდა
და კოშიტუტმა სასოგადო დაცვისამ მიხნდო გარბაღ-
დისა რომ იმას შეეგრძობინა ვაღანტიოროების ზოლკს
და დაეცქა ბერგამოს შრავინცია. როგორც რომ გავარ-
და ხმა გარბაღდის მიღანში მისვლისა, გარბაღდის-
თან შეიკრება 3,000 (სამი ათასი კაცი ბრძოლის
მსურველი.)

ამ ვაღანტიოროებით გარბაღდი გაეშურა პესკიარის
მისაყვლეზად, რომელსაც ეშეჭრებოდნენ ავსტრიელები.
მაგრამ რავი ამ ცინის ადება შეიტყო, მაშინ წავიდა მო-
ნცისაკენ, რომელსაც შემოტყუმოდნენ ავსტრიელები,
გარბაღდი რომ ამ ცინისაკენ წავიდა, ოთხი ათასი კა-
ცი ქუჟანდა, მაგრამ, რომელსაც მონცას დაუახლოვდა
ორი ათასის მეტი აჯარა ქუჟანდა, ამიტომ, რომ გა-
რბაღდის ჯარი სულ გამოეცდებოდა იყვნენ დაშქრო-
ბაში და ვერ დადიოდნენ ჩქარა და ნახევარი ხალხი მო-
ქანცული მოწყენტილი დავარდა გზასყვდა. გარბაღ-
დამ დაატყო რომ ამ ცოტა ჯარით ვერას გახდებოდა
ავსტრიელების დიდ ძალს ჯართანა და აწისგამო დაბრუ-
ნდა კომოსაკენ. აქ რესპუბლიკის შარტიამ ცაშეაცხადა

გარბობა და გენერალის მიმართ იტალიის ჯარების. გარბობაში უარი უთხრა ამ ხარისხისა და მხოლოდ ერთადერთ პრინციპს (*), მოახდინა, რომ ხალხი გამოეყო სულიერ სამართალს სურვილებთან.

რამდენიმე კვანძი და გარბობა მთავარად თვითონ მხარის მთავრობამ და ხალხმა, ამიტომ რომ სურვილები შემოერთდნენ და ემუქარებოდნენ ადგილს და ადგილს აკლებდა თან მოჭეულობდა. მინამდინაძე თუმცა ახლა იყენებს სურვილები მიღანსადა, მაგრამ რადეც კის ზღვანი იყო ისე, რომ მინამ არ უნდა მისუფ იყენებს ქადაგებდა, მინამ ახალი დასვენებულად ჯარი არ შეჭეულობდა. ახლა მოუვიდათ ახალი ჯარი და დაიწყო გაბედითი შიშვლა და რამდენიმე დაწვეინეს ზემოხარისხის ჯარებს უკანა. ყოველს ნაბიჯს მიწაზედ იბრძოდნენ საშინლათ თავ გაწოხუნი სარდლისის (*) (*) ჯარები, მაგრამ დაღალული, დამშეული და ჯან. მიწეუჭტილნი კვლავ უდგრობდნენ ძლიერ მტრისა და შევიდნენ მიღანში, რომელიც ღირ იმათი უკანასკნელი სიფრთხილი.

გარბობა და გამოეშურა მამინვე ღრმბარდოს დედა ქადაგის მოსამუჭლებლად, მაგრამ გზაზედ შეიტყო, რომ კარლალბერტი შერიგებლად სურვილებსა და მიღანიც უნდა სურვილებს დარწმუნდა. მამინ გარბობაში

(*) პრინციპის ეტყვან იმ წერილსა, რომელითაც მოიწვევენ რასამე საქმეზედ ხალხსა.

(*) (*) სარდლისისა და ზემოხარისხის ჯარები ერთი და იგივე ხარისხი.

დაუწყო მარტო თავისის მცირე კლასტორებით ბრძო-
ლა უმძლეოებს ავსტრიის ჯარებსა-

გარნიზონი ავარდა მთებში, რომელიც არტუან ლაგო-
მაჯიორას და იქილამ აწუხებდა მტრის ჯარებსა და ჭი-
ჭრობდა, იქნება აქ მინამ ღრე იზოვას დაფანტულმა
ლამბარდის ჯარებმა და შემიერთდნენო. მაშინ იმედი
ქონდა გარნიზონისა, რომ საქმეს უფრო კარგათ წა-
იყვანდა.

ლაგომაჯიორაში გარნიზონი წართვა ავსტრიელებს
ორი შანსოდი (ერთქლით მკვალი სომალდი), ჩასვა
შანსოდში ას ორმოცდა ათი კაცი და უცებ დაეტა ლუ-
იონსა, სადაც იდგა დიდ ძალი ჯარნი ავსტრიელებისა. გა-
რნიზონი ერთბაშთ გამოიქცა ისინი იქილამა და თი-
თონ მივიდა ერთს სხუჲ შატარა ქალაქში მარცხონში;
გარნიზონის უნდოდა აქლამ დასტემოდა გენერალს დასპრ-
ის, რომელიც იდგა მანლობლად ლაგონათ (*) ათი ათასის
კაცითა, მაგრამ ავსტრიელებმა შეუტყეს ეს გარნიზონისა
და თითონვე წავიდნენ გარნიზონისკენ სუთი ათასის
კაცითა და წაიღეს თან მკვალი ზარბაზნები.

გათყების დროს დაინახა გარნიზონი, რომ იმასს
შემოტყემოდნენ ავსტრიელები. გარნიზონი არ მონ-
დომა, რომ ქალაქი წამსდარიყო შტურმისაგან და სისხ-
ლის დერისაგან და ამის გამო დააპირა თითონვე ქალაქის
დატოვება და უნდოდა გაეზო მტრის ჯარი და ისე გა-

(*) ამას იმიტომ ვხმარებ, რომ ხალხს ეს უფრო
კეთრება და შემოღებულად დიდის ხნადგანვე.

სულა. ამ ბრძოლის წინათ დაუძახა თავის კაცებს და უთხრა:

«საუჭარველო ძმებო! ჩუქნი დასასრული მოსულა; რადგანაც უნდა დავიხრცნეთ, მაშ მუქათათ მაინც ნუ დავიხრცებთ: რამდენიც ბევრს დავხრცავთ ავსტრიელებსა, იმდენი ნაკლები მტერი ეყოლება იტალიას; ჩუქნი იმდენი კვტადნეთ, რამ რეგორმე წაუვიდეთ, ან არა და დავიხრცნეთ ვაჟკაცურათა; აბა, ვასსენოთ ღმერთი და მომეუეთ თანა!»

გარბილადი მოუჭირა ცხენს ქუსლი და შირველი გადაესია მტრის ჯარში; ამის მაგალითს მიჰყვნენ იმის კაცებიცა: როგორც ყანას ისე აწვენდნენ შეშინებულს ავსტრიელებსა და ამ გვარ კახეს მტრის ძლიერი ჯარი. როდესაც ავსტრიელები მოვიდნენ გონებისა და უნდოდათ შეეპურათ გარბილადი, აღარც ისა და აღარც მისი ჯარი აღარსადა სჩანდა. გარბილადი გაჭქრა, როგორც გაჭრებს ხოლმე საშინელს თვალ მიუწდომელს მინდორში გრიგაღ-ქარი.

გარბილადის ჯარი ამ საშინელის და დაუკერებელის საქმის შემდგომ, შეკრალდა არანეში. აქ გარბილადიმ სთხრება მთავრობას, რამ მიეტათ შემწეობა ფულის ჯარების ჩასაცმელათ და საგძალის შესამზადებლათ. საწვადი გარბილადის კაცები იყვნენ დამხრელები და დატიტვლებული. აქაურმა მთავრობამ მასწავლა მისცა გარბილადის ორას ორმოც და ათი თუმანი ამ საჭიროებისათვის. ამ საქმემ ძალიან გაახარა ავსტრიელები და ეძახდნენ გარბილადის გავარდნილს აგაზაკს და ქვეყნის

მტარტყას.

ბოლოს დაწმუნდა გარბიზლდი, რომ ის ამ ღონის ძიებით ეკრას ისამდა, გაუშვა ჯარები და თითონ წავიდა შვეიცარიაში. როგორც რომ გადავიდა ალბის მთებსა, გასდა ავით ჭაობის ტიუბითა, რომელიც შესვლა ღომბარდიაში **1848** და **1849** წელსა, რომელმაც ბევრი ჯარები დაუსრტა ორთაეკს მხარესა. ამ ავითყოფობის მოსარჩენათ წავიდა გარბიზლდი ნიტრაში და იქიდამ ჭენუოში. ამდროს გარბიზლდი გამოარჩიეს სარდინიის პალატაში დეპუტატათ თავისმა სამშობლო მხარემ. ამ სსხელოში გარბიზლდამ გამოიჩინა თავისი სიმათლე და მტეიტე რწმუნებაები.

ანტონ ფურცელაძე.

(გარტყელეა შემდგომს ნომერში იქნება.)

კოდება ებრაული.

ბაბილონისა წულისა კიდეთა
საშუაღ მტერთა ერთათ ვისხედით,
ვიგონებდით რა წასრულთა დღეთა
ბედით ჩაგრულნი, აღვსილნი სევდით.

ძეწნთა საკრავი უქმად დაუკიდეთ,
ვიგლოვდით მათთაც სამგლოვარს მწარეს
და ჩუწნ ტრემლთ ღვაკი რწყავდა რა კიდეთ,
ცხლათ ერთობოდა ცივსა მდინარეს.

წარმტყვევნი ჩუწნნი მაშინ გაგიცხვით
მიზეზს გეგვითხვიდნენ მწუხარებისას
და მტერნი ჩუწნნი ბრძანებისა ხმით,
გვერუოდნენ მათდა შესხმას ქებისას.

აიღეთ თქუწნნი ჩანგნი ბობღანნი,
ჩვეულებ ზივათ ჩამოჭკარით სიძის
და გვიგალობეთ ჩუწნ გაღობანი,
რომლითც აქედით იერუსალიმს.

აჲ გაგიცხვა, შერცხვენა მონის;
წინაზარტ ძელებო საფლავში ძრწოდეთ!

წმინდას გალობას ჩუქნის სიონის
 ჩუქნთ გამციტხველთა უნდ ვუგალობდეთ?

აჲ სიონო! წმინდა გალობა,
 იგი შენია და შენ გვეუთვნის,
 მასშიდ ანს გრძნობა და ჩვეულება
 სამშობლოს მხრისა და დედა ენის.

მას ჩუქნ ვერ მივცემთ მტერს საკიცხავაო,
 ვერ დავივიწყებთ ტკბილსა სამშობლოს,
 რაგინდ დაგვტანჯოს მოგვეპურას ავით
 სიკუდილამდიც, რომ სსსტუად გვდევნოს.

ახ, გასწყდით სიმნო, გაქრავდი ეს
 და უძრავათა მიეკარ სსსსს,
 თუ რომ სიონის გალობით ჩუქნა
 ძალით ვატკობდეთ სსსმენელს მტრისს!

ნეტარ ანს იგი მე სიონისა,
 რომელს მონება მტრისა ანს სურს;
 რომელიც მეთა ბაბილონისა
 ემტრებოდეს და აგებდეს შურს.

და რომს შეიპურობს ბაბილონის შურს,
 მასინ სიციტხელს დამწარებდეს
 კლდეთა ასრესდეს თათოს თავით ჩვეს
 და შედ ვმავლთით დახრხარებდეს!

თ. ბ. წერეთელი.

700
+

რამდენიმე სიტუცა დღდაევ-მაღარსკის მ-
რთლებასედ.

შეესტღია, დავაშაკეთ—ვერ გავიგეთ საკვირველი ახ-
რი თქუტნის მაღლის წარმომთქმისა და საკვირველი
ქვეყნის კეთილმსურველობისა.. აგი მოგახსენე უფ. კერე-
სელაძე, მე არ მეუუტება ჩემი სტატია, თქუტნ ვერ
კარგათ გასინჯეთ და შეტე დაბუტდეთ შეთქი! ვერ რამ
ესლა, რადესაც თუთონ ავტორმა აღგვიხსნა და გვითხ-
რა, რამ არ გეუუტება ჩემი დაწერილია და ჩუტნკი
ისე ისე გვეუუტება როგორც წინათ,—რა კითხვა უნდა
რამ მაშინ გეკახუტრს გავიგებდით!...

ჩუტნ, სწორეთ მოგახსენათ, რადესაც წავიკითხეთ
«კაკაშვილი» უფ. მაღარსკის პასუხი, ანუ უკეთა კსთ-
ქუტათ—მართლებს ჩუტნს სტატიაზედ, დიდათ გავიგებდით.
ავტორი ტუტუტავს საშინელ ფიტსა, მე არ შითქუტამსა,
რამ ჩუტნში სმოვანი სამსახულები არ გამოდგება,
და გვიჩუტეს მე და უფ. კერესელიძეს, რამ კარგათ
წავიკითხეთ იმის. სტატია, თუ მაშინაც ვერ გავიგეთ, ამ
შუნთხუტუტაში კითხუტათ ამ სტატიის განმარტება ერთს
იმისთანა კატსა, რამელსაც ჩუტნზედ კარგათ ეუუტებოდეს

რუსულად. მე მამხინვე იტყვი შემივიდა ხელსავე აზრსულ და
 ვიფიქრე: ვაჟო, ვინ იღის, იქნება მართლა ვერ გავიგე
 მეტი! ავდექ და კიდევ წავიკითხე; მაგრამ იმავედ მეტი
 მანინ ვერა ამოვიკითხე რაც წინათა. ბოლოს ვსთქვ:
 ეს უთუოთ ისეთი რამ უნდა იყოს, რომ ქართული
 ენა ვერ გაიგებს მეტი. ვიფიქრე დიდს ხანს, ვიფიქრე
 თუ ვინ ვინაფო იმისიანა რომ კარგათ ეუწუებოდეს
 რუსული მეტი ვსთქვ: მოდი ერთი ამ გვარს
 ვისმე ვინაფი და უთუოთ ამთ მეტი ვერავინ გაიგებს
 მეტი ამ გასაფრებულს სტატია. მოვდექ მოვდექ, ჩავიბდე
 ერთი გვარ გამოცუდილი, ამან წავიკითხა ეს ფრად
 «გაუგებელი» სტატია:

მამხინვე ღრმად გონება, ჩაფიქრდა დიდს ხანს და
 ბოლოს სთქვა, რომ მეც სწორეთ შენსავით ეუწუებათ.
 ე! ვიფიქრე:—არც ამას ეუწუება როგორც ეტყობა
 მეტი! ავდექ და ვსახე ერთი წმინდა რუსი, რომელიც
 იყო იუდიკი, იმანც წავიკითხა და ვითხრა რუსულათა:
 და ეტო სტრანინია გალიმატია! ე! როგორ თუ გალი-
 მატია! კარგათ წავიკითხე მეტი. იმან კიდევ წავიკითხა
 და ვითხრა კიდევ რუსულათა:—ტუტ დაჟე სმისლე,
 ნეტო!—გაჟო ნეტო. მეტი:—თითონ ავტორი ამბობს,
 რომ არ ეუწუებათ: მე ვბრე არ ვითქვამს. გაშინჯე
 მეტი, შენი ჭიჭიმი! ავგა და კიდევ გადავლო თვალი,
 როგორც გათავა.

მეზასუხის სიმართლისა და სიმტყუის გამოსჩენათ.
 გამოვსწავრეთ უფო დოჯივის სტატიაში, სადაც ჩუქნას

აზრით ცხადად სჩანს სამართლუ და სამტყუნე.

სხუათა შოჩის მადარსკი ამბობს.

„მე მხოლოდ ამას ვიტყვი, რომ ძნელი სა-
მედლოა ნაყოფიერება ხმოვანის სამსაჯულოების ჩუჭნ-
თუს და ჩუჭნის შოჩისა, ხმოვანს სამსაჯულოებს აქუს
ვრტელი და დიდი მნიშუნელობა გამეცრებულს ხალხში,
სადაც იურიდიკული მეცნიერება არის გაცხოვლებული,
სადაც არის მრავალი სამეცნიერო საზოგადოები და ამ-
ათ შოჩის, სადაც არის უმთავრესი ადვოკატო სოსლო-
ვიე. ან სხუა ფრევა ვსთქვათ ხმოვანის სამსაჯულოები-
სათუს არის საჭირო ბეერი საგნები, რომელნიც არიან
შეკავშირებულნი, რომ ჩუჭნ ამ შემთხვევაში ძალიან შო-
ჩსა ვართ ცოდნით სხუა განათლებულს ხალხსედა. ამის
გამო ჩუჭნში ხმოვანი სამსაჯულოები ის იქნება, რაც
ერუსთუს წირვა.“

ახლა მიგვიჩინდეთა შეითხველისათუს გასაჯელათ: ჩუჭნს
ვართ მართალი თუ უფ. დოდაძელი

არა, შე დალოცვილო, რაზედ იჭიკებდი საქმესა?
დასწერე? როცა დასწერე ხომ წაიკითხე რაც დასწერე!
თუ არ წაიკითხავს, ებ სხუა არის! თუ წაიკითხეთ და,
როგორ ვერ გაიგეთ.

უფ. იგუე მადარსკი — დადავეი უწერება უფ. კერესე-
ლიძეს ჩუჭნის სტატიის შეუნიშნავათ დაბეჭდისათუს.
აჩსდროს არ ეგონა უფ. განჩისებულსა, რომ მაგის
სტატია ქვეყანას სამაგალითათ არ მიაჩნდათ; ისეი არ
იტოდა, რომ ქვეყანამ, ვისაც ცოტაც არის ესმოდა რამე,
ზინტოთ წაიკითხა და ყურადღებაც არ მისცეს. ჩუჭნის

აზრით კალი აქვს უკვდავ რედაქციას, რომ თქვენნი სტატიისთანა.

აი, უფ. დოდაშვილი, ჩვენ ამის მეტს სიმაართლეს ვერ გიზოვით. თუ ეს არ არის თქვენნი სიმაართლე და თქვენნი სტატია არის გულისწარმოთქმული, მაშინ თქვენნი და უფ. ბაბილოვსაც, რომელმაც დაჭბეჭდა თქვენნი უნახვი სტატია, წარმოგიდგინო ერთს სიტყვას, რომელიც წარმოსთქვას სახელოვანმა მაგოლეიმ თქვენისთანა კონსერვატორებისათვის: «თუ კაცი წყალში არ შედის, უწყლოთ ცურვას ვერ ისწავლისო.» . . .

მშვიდობით, ასლათ შეერამდინ.

ვირი და ფილოსოფოსი.

ერთხა ფილოსოფოსსა მიუახლოვდა ვირი,
უკრიჭა და ეწინა, ჩამოუგდო ქვიქვიანი.
ბრძენიან გერ დანინა ცაზედ გარსკვლავებს სთვლიდა,
მაგრამ ვირი ბატონს ბრძენს მათ თვლას ადარ ატლიდა.

რა მოესმა ყრფიანი მაშინგი მოხედა,
სთქჳა: ეს ვირი რას შეება, ნეტარ რას მეთაგებდა?
გაეცინა და უთხრა მან ვირსა: ახოქში, ჩოქში!

აქ რათ ხარ, ისევ გიჯობს, წახვე ვირის ჯოგში.

— არა, მე თქვენში მოკალკემონები ტკბილს გრძნობას,
მათხრეს აქ ვითომც ჩემს ძმებს აძლევდნენ დიდგატობას.

რას ანობ ვის უნახავს იქ დიდგატობა ვირის?

— როგორ არა, — ის არის, ვინც უკვლავად მეტს ჭყვრის.

მერ აქ გავდიდგატებო შენ გული არ დაგწვდება. —

მოგშვიდეს, ჩემს ბიჭს სთხოვე, მამა ნუ წაგიწვდება. —

თ. აკ. წერეთელი.

რამდენიმე სიტუა ქალის აღზრდაზედ.

ჩვენს შეკვება ცხოვრება მეტად შესანიშნულს და ბუნების დროში. იმ დროში, რომელშიაც კაცის აზრნი და იდეანი სიჩქარით იცვლებიან და განიწმინდებიან ყოველთა საშუალებასა უკუნების შეცდომილებათაგან და ამით გზასლოვებენ ჩვენს ჭეშმარიტებისადმი, რომელშიაც შეცნიერება და განათლება იქმონან დიდსა ნაბიჯსა წარმატებისა და განათლებისა გზაზედ. და უკანასკნელ, რომელშიაც იბადებიან და დაბადებასთანავე თხოულობენ დაუყოვნებლივს გარდაწყვეტასა, მრავალნი სხვა და სხვაგვარნი კითხვანი შესახებელ საზოგადოებით და საკულწიფოთ ცხოვრებით საგნებთა. ხოლო ამათ რიცხვში შირწყლი ადგილი უჭირავს ქალის აღზრდასა, რომ უკეთესად წარმოკადგინოს ყოველი შირობა რაც რამ საჭირო არის ქვლების აღზრდისათვის შირწყლად უნდა ვსთქვათ ორიოდე სიტუა, თუ რა დანიშნულობა აქვს ქალსა ქვეყანაზედ.

თუთ ბუნებამ შექმნა ქალი ყოველის წოდებისა და შირობარობისა ცხოველ ბუნად სახლობისა, ოჯახისა და-

მით უნებნა მას მისი შირდაშირი დანიშნულება, რათა
 იცხოვროს და იმოქმედოს კეთილობისა და ბედნიერობი-
 სათვის თვისისა ოჯახისა. აქ ქალი გამოჩნდების შირვე-
 ლად საყურად შეუდღედ, მეორედ გუჟამსურვალე დე-
 დად, გამზრდელად ხალის შთამომავლობისა, და მესამედ
 გონიერ სახლის მართველად. როგორც მეუღლე, ის
 წმინდითა სიყურადღითა, ნაშითა მონაწილეობითა, უან-
 გარ მზრუნველობითა უტკობს ცხოვრებას თავის ქმა-
 რსა, მოწოდებულსა მძიმე და სსტა და სსტა შრომითა-
 დმი: მოქანცული მღელვარებისა ცხოვრებით, ის მიენ-
 ქარების სახლსა შესასვენებელად და განსმართლებულად
 თავისის ჟანისა ხალის შრომისათვის და ბედნიერ არს
 ის, უკეთუ ჭბობს თავის ცოლ-მჯღში განსვენებასა და
 ნუგემის ტემასა. როგორც დედა, ის გონიერითა
 სიყურადღითა განხნის და განმტკიცებს შვილებში ყო-
 ველთა უშავლესთა სულაერთა ნიჭთა, და თვისის ცხოვ-
 რების მაგალითით წაჩმოდგენს მათ მიშნიდელობით
 სა ყოველთა კეთილთ მოქმედებათა, მოძრაობათა და
 რწმუნებათა. როგორც შინაგანი მმართველი სახლისა,
 ის თავისითა ყურადღებითა, საფრთხილითა, სიყურადღო-
 თა სისუფთავისადმი, ჭკვანურითა დამზოგ-
 ველობითა და მოჭირნეობითა, საფუძვლიანით ცოდნი-
 თა ქალთ-მოვალეობათა დააკვირვებინებს კეთილ-მდგომი-
 რებასა, ნათესაობრივსა მშჯლობიანობასა და ბედნიერ-
 ღობასა არათუ მარტო ქმრისა და შვილთა, არამედ ყო-
 ველთა შინაურთა. მრთული ძადა, უფულება და ღიდება
 იმისი, თუმცა, მართადა, თვითან გამჭრიაქობა ც

ქალის ტრიალებს მხოლოდ იმის სახლობის მოვალეობითა წრეში კალისამებრ ჭკმშიარტუბისა, მაგრამ უნდა ვისტყვა, რომ ზედ მოქმედება იმის განგრძობის კეთილმდგომარეობასა ზედა, ვითარ ნიუთიერთა, ეგრეთვე სხეობითთა არა მხოლოდ უოკელთა მწვერთა თვის სახლობისა, არამედ კეთილმდგომარეობასა ზედაცა მთელისა კანცობრიობისა; რადგანც უოკელს დროშია და უოკელს ერშია საოჯახო ცხოვრება იუო საფუძვლად ცხოვრებისა სასოჯადოობითისა, ცხად არს: როგორც არს წყარო, ესრეთიცა მდინარეც; როგორც არს შინაგანა საოჯახო მდგომარეობა საღისისა, ესრეთიცა სასოჯადოობითი კეთილწესიერება მათი. აქედან ცხადათ ჭსნანს, თუ რა დადნი და უაღრესნი არიან სხეობითნი მოვალეობანი ქალისა, და მამასადავე აღსასრულებლათ მათთა რაოდენათ მიუცდილებელი საჭირო არს მისთვის მიღება კანონიერისა აღზრდისა, გინა განათლებისა, რომელიც ავამოთიელებდეს უოკელთა მოთხოვნილებათ ამ ჩუქნის თანამედროულისა ცხოვრებისა.

ჩუქნს სასოჯადოებაზედ არსებობენ მრავალი იფრად-იფრადნი ჭსნანი ქალის აღზრდაზედ: სოგნა იფიქრობენ, რომ აღზრდა ქალისა უნდა შემოისამსღერებოდეს ცოდნითა მხოლოდ სახლოსობისა და კელთსაქმნარისა. იმათი ჭსნრით ღირსება ქალის მდგომარეობს მხოლოდ სულიერობაში და გარეთ გაუსვლელობაში, თუთ მის მიერ გაუგებელს აღსრულებაში უოკელთა კვლესიერთთა წესდებულებათა და რიტთა, მონებრისა და თითქმის ბრმა მორჩილებაში უოკელთა ბძანებათა და სერვილთა

თავისის ქმრიქა და სხ. ხოლო გონებითი და წყნებითი
 გახსნა ქალისა, შეადგენს, იმათის აზრით არა დიდსა
 საჭიროებასა. სხუნანი ვითამც უფრო დაწინაებულნი
 განათლებულნი — ფიქრობენ, თუ აღზრდა ქალისა მდგომარეობას
 ამაში, რომ იმას შეეძლოს ბრწეინვაჟედ გამოჩენას
 საზოგადოებაში და ანობდნენ განათლებული ქალი-
 აო. ესე იგი, შეიძლოს ტარტარი ფრანცისტულსა კნა-
 სედ, ტურთად მიხრამისნა, კეკლუტად ტანტაობა, ალე-
 რსიანათ შესუდრა, თავისუფლად ქტევა უწინობთ ჰინთა
 და უკეთუ ამას დაემატების ტოდნა რეგორმე ფორ-
 ტუქიანის დაკრისა, მაშინ ის იწოდების სამაგალითო
 განათლებულ ქალად. ასე, რომ ყოველივე მოქმედება
 და ქტევა იმისნი ღირს არიან მიბაძვისა და გარდალე-
 ბისა. ხოლო ზოგნი სხუნანი, რიტხუნთა შორის რომელ-
 თატ კმუთუნის შწკრადი ამ სტრიქონთა; უუურებენ აღ-
 ზრდასა ქალისასა სხუნა რეგის თვალით: იმათის აზრით
 განონიერი აღზრდა ქალისა მდგომარეობას ჰანალეულურ
 გახსნასა შინა სამთა მათ ელეუმენტთა, რომელთაგანტ
 შემდგარი არის ბუნება ქალისა, ესე იგი: ფიზიკურთა,
 წყნებითთა და გონებითთა ნიჭთა და ძალთა მისთა.
 ფიზიკური გახსნა ქალისა საჭიროა, სხუნთა შორის, იმი-
 სთჯს, რომ მან შეიძლოს სიადვილით ტვირთვან და გარ-
 დატანა ყოველთა ამ შრომათა და ღუაწლთა, რომელთატ
 მხრულბუნ მისგან რჯანობრივნი მოვალეობანი და ნა-
 მეტნავათ ის უუმძიმესი მრთულს ქალის ცხოვრებაში
 აგტი, რომელიტ არის შობა შულისა. წყნებითი გა-
 ხსნა ქალისა საჭიროა უფროსდა ამისთჯს. მხოლოდ ერს

თი კატორღი უნებობა არის ნამდვილი დამამშვენებელი და განმარტყინვალებული ქალისა, ამა დამშვენებობას და გამარტყინვალებას ის შეიტანს რა თავის ქმარის სასხლში ერთადვე გარდასცემს თავის შვიკებს და ამით მოუშადებს საზოგადოებას უნებობითა მწეკრთა და მოქალაქეთა. გონებითი გახსნა ქალისათვის საჭირთა მარტო ამისთვის კი არა, რამ გონიერად და სიადვილით მართლს და განგოს თავისი რჯახებრივი მოვალეობა, არამედ ამისთვისაც, რათა შირველს დწყებითს შვილის აღზრდაში გარდასცეს იმათ სიადვილი და უტყუარნი ცნებანი სსჭა და სსჭა ნიკობეზედ; ამასთვის უსაჭირთესი არს, რამ თვთან მან წინათვე იქონიოს განონიერი და სწორე შესედა ეოველს ქვეყნის სიტყვად, რამ ეოველს ნიკთს უწოდოს თავისი საეუთარი სახელი, და მამასადამე ეოველს ნიკთსედ იქონიოს სწორე და შეუცდომელი ჭსჯა. ხოლო ამავების შემენა არ შეიძლება, თუ კაცს არა აქვს გონება გადსნილი და ესკეთი გადსნა შეიძლება ხოლოთ სწავლისა და შეცნიერების გაცნობით და შესწავლებით.

ახლა გავშინჯოთ თუ რადინათ აღაძრელებენ თავიანთს დანიშნულებასა ჩუქნი კავკასიის ქალთ-სასწავლებლებნი, ესე იგი: ინსტიტუტნი და საეკდენიები, რადინათ უხსნიან გონებითთა და უნებობითთა ძალთა თვისთა მოსწავლეთა; (ფიზიკური გახსნაჲ იმათ ფიქრშიაც არ მოზდით) ამისათვის ავიღოთ ერთი ინსტიტუტიდამ, ვინა საეკდენიადამ გამოსული ქალი, და ენახოთ რას წარმოგვიდგენს. შესედავით რა იმას თქვენს, ბატონო მკითხველნო; უსათუოდ

იტყვი: «ახ, რასაუწცხლოთ გასდილი და განათლებული ქალია» და მართლაც: გობტა ჩანდულობა, ტურ-ოვად მოხვრა — მოხვრა, ნაზი ქტევა, წინებული და წუ-ლიანი ღაზარაკი და ხანდისხან ფორტეპიანის დაკვრის ნაჭივ ძღვეს იმას გარეგანსა სახესა კეროპიანს ქალი-სასა, მაგრამ როდესაც შინჯამთ და დაუწყებთ მას ღა-ზარაკს რომლის ენაზედ: რომლის ცოდნა უფრო საჭი-როა, იმის ცხოვრებისა და ბედნიერებისათვის სახლზედ, ოჯახობაზედ, შვილებზედ, იმათ აღზრდაზედ, ქმრის სა-მსახურზედ. მაშინ თქვენს დაშთებით ძრვიელ გაკვირვე-ბული იმისის უსაფუძლელ მასუბებითა, იმისის თავისივე უმთავრესის საჭიროების გაუგებლობითა. მე ამითი იმას გი არ ვამბობ ვითამ სრულიად ყოველნი, ვამოსულნი შემოხსენებულთ სასწავლებელთაგან იყვნენ ამ გვარნი, არა, არიან ბევრნი იმათთაგანი, რომელნიც სწორე და საფუძვლიანის სწავლითა, საკმაოდ ცოდნითა თავიანთ მოვალეობათა და სხუათა მრავლითა შესობითიანა დარ-სებითა სისრულით დაიშასხურებენ წოდებასა განათლებ-ულისა ქალისა. როგორც ჭყერის თვსებათა, რომელსაც ჩვენს ვსუნთქვამთ, აქვსთ ფრიადი სკდმოქმედება ჩვენს სიმრთელეზედ; კვრთვე თვსებათა გარეშემორტ-ყმულის სახლობითის ჭყერისასა, რომელშიაც ვცხოვრებთ, აქვსთ უმეტესი ზედმოქმედება ჩვენის აღზრდის სასი-ათებზედ და ცხადი არს: სიყუყუაზასუნი, უფთაქტევა და მოქმედება მშობელთა შინაურთა უნებურად დაინერ-გება და აღიბეჭდება ჩხვილ და აღვილად მიმღებელ ყმაწვილთა ხასიათზედა. აქედგან მიიღებ კვლად აუფრილ-

ბელი საჭიროება, რათა ქალიშვილი — ქალი, რომელიც თავის დროზე უნდა გახდეს დედა სასარგებლო და საბედნიეროდ თვითა შვილთა და მამისადმი ერთობ საზოგადოებისა, უნდა იყოს უეტყველად საფუძვლიანათ აღზრდილი და განათლებული.

სწავლანი, რომელიც, ჩემის ფიქრითა უნდა შევიდეს ქალის აღზრდის წრეში არიან შემდგომნი: ისტორია, როგორც მჩვენებელი მრთელისა განვლილისა ცხოვრებისა და ხარისხეულისა განხილვისა იმა კაცობრიობისა, რომლის მწვერვლი არის თვით ის გეოგრაფია — განუძრავი თანამედროვე ისტორიისა როგორც მჩვენებელი ადგილთა, სადაცა მომხდარან სხვა და სხვა გვარნი ფაქტნი ისტორიულისა ცხოვრებისა მის კაცობრიობისა. ბუნებითი სწავლანი, ესე იგი ფილოსოფია, ბოტანიკა, მინერალოგია, ფიზიკა, ხიმი და ფიზიოლოგია, როგორც მჩვენებელი, თუ რადნათ სცნა კაცმან ბუნება და ყოველი ძალი მისნი. ჩემის ფიქრით, არა სწავლას არ შეუძლიან იმოდნათ განსწმენდა ჭაბჭობა და შესჯდვითა ჩვენთა ნიუთთა ყედა, იმოდნათ ახილვა თვალთა და დახლოება ჩვენსნი ტექნიკებისა, — რადნათც ბუნებითთა სწავლათა. არითმეტიკა, ალგებრა და გეომეტრია, როგორც უადვილესად გამხსნელნი გონებითთა ნიჭთა ჩვენთა. სახალხო გიგეისა და ფიზიკური აღზრდა კერძათა, ვითარცა ფრთად გამოსადგენი ცხოვრებაში. როგორც დამამშვიდებელი და გამსათუთებელი სულიერათა ძალათა, არ იქნება უსარგებლოდ იმისთვის, უგანასგელ ცოდნა სელთ საქმეთა ესე იგი, ჭრა, კერვა შეადგენს

უდიდესა საჭიროებისა ქალისათვის. სწავლა საქრისტიანობისა მოძღვრებისა მე არ ვახსენებ, რადგან თავით ხვსით იგულისხმების, ასრე რომ ქალმა შეიძლოს დაკმაყოფილება უოველთა საჭიროებათა ამ ჩუქნის დროების ცხოვრებისა და აგრეთვე სრული გონების განხილვისათვის უსაჭიროებად უნდა მიიღოს სრული ენციკლოპედია განათლება; მხოლოდ ესრეთითა განათლებითა მას შეუძლიან განთავისუფლება იმ მოწიბილად, რომელიც არიან ესლბ აზიულის ჩვეულებისაგან, და მასინ მოიხივიან თავის სრულს დირსებას სიმართლესა, პატარუს თანასწორ მამაკაცთა, რომელსაც ესლბ სრულებით მოკლებულნი არიან და რომელნიც თანასწორობას უსათუოდ ეკუთვნის იმას, და რომელთაც უწყებულ ხარისხადმდე უკუჩს სარკობლებს დღეს ქალნი განათლებულს ევროპის სახელმწიფოებში ასე რომ, მე შემიძლიან დაბეჯითებით ვსთქვა: თავისუფლება და განათლება ქალისა უწყებულს სახელმწიფოში მდგომარეობს ზემოთ აღწერილს პირობებში.

ახლბ თვალი გარდავაუღოთ ქალის მდგომარეობასუდ დასაუღეთისა ევროპაში და მხრდილეთისა ამერიკაში, რომელთაც დიდათ დაიწინაურეს განათლებისა და მეტნიერებისა გზასუდ და ვნახოთ, თუ რა დიდს რაღს თამაშობს იქ ქალი. მე არ შემიძლიან სისრულით გავიხვსთქვა ის საზოგადო დრმაპატისტრემა, კეთილ, კრძალულება, სამაგალითლ და თითქმის გასასტერებელი თავაზიანობა, რომელიც აქუს იქ ქალსა; და უფროსდა ამერიკაში, სადაც მოწყვლებითა დიდისა განათლებისა,

არ არსებობენ არა ვითარნი სხვა და სხვა გვარნი
 წოდებანი და შთამომავლობიანი ღირსებანი, — ნუშტნი
 საშუალო საუკუნეთა შეცდომილებათა და მთავარნი მიზეზ-
 წნი ჩვენნი ესრეთისა დავარდნილის მდგომარეობისა,
 სადაცა თავისუფლება, ერთ სიმართლევანობა, და თანასწ-
 ორობა დაგვარკვიებულნი ქსეფულისგან, შესრულ არიან
 ჩვეულებასა და ხასიათი ერთობ ხელნათა. ქალი, რომელიც
 მეტად ზედმეტადებს არა მარტო ჩვენს ნივთიერს,
 არამედ სულიერს მდგომარეობაზედაც, — რომელიცა
 თავისის სიყვარულიანის ნაწილეობითა განახვევის ყოველ-
 თა შემთხვეულს ჩვენდამი ჯავრთა და მწუხარებათა და
 ერთადვე განატკბობს სულიერსა ჩვენსსა მყოფობასა,
 მათა საღამე, გარეშე ყოველისა კვებისა არის რომ ესე
 ვითარ არსებას აქვს სრული ზნეობათი სიმართლე
 ჩვენგან ღრმად ზატივისცემისა განუზომელისა თავაზიან-
 ხობისა და შეუცვლელისა სიყვარულისა. (*)

მეტრე ჩარექოვი.

25 ივბერვალი 1863 წ. ქ. ქუთაისი.

(*) ამ სტატიისათვის «ცისკრის» რედაქცია განუცხა-
 დებს უფო, ავტორს დიდს მადლობასა და უირო სიმად-
 ლობელი იქნებოდა რომ ეს სტატია ყოფილყო უკანაგულ-
 ნის და ქართულის კონსტრუქციითა(?)

ტყუილისის მიმოხილვა.

ჩვენს საუკარულთ «ტისკარის» მკითხველებს უნდა მოკახხნოთ, რომ წრევანდელი ყველაურის გვიან ძრეულ უტარავად ბმანდებოდა განუღილის წლისაზედ; ჭრ ქარი და ქარიშხალი, მერე თოვლი, ისე რომ ამ ბუნების ცვლილებებმა ძრეულ შებრეულეს სიამოვნების მიმდევნი; არცა რა ფერხული გარეოუბანში მამაბაბერი, არცა რა სსხარბიელო ვრვი, რომელიცა წარსულს წელიწადს ხშირად იყო ავლბაჩის განაბირებით. წრევანდელს წელიწადს ველარც იმ კრივის აღექსანდრე მკდონელებმა იტადრეს სიცივისაგან გარეთ თავის გაყოფათუ შეიძლებოდა დროს გატარება ისევე ობუქაში, სდაცა ტებებოდა სსმენელი ჩინებულას პჩივადონის დემის გაღობით; კლუბის ზალაში რუსულის ბიერებისა მიტემით, სსსარგებლოდ სსწავლებლებისა და აქა იქ ვეჩრებით თუ. თორემ სჩა მადენი არა მომხდაცა რა, ავდრების გამა. სპილას თამაშობაზედ და ოინბაზობაზედ წარსულს სუმერში მრვილბაჩაკე მკითხველებთან და არა ჰჭრლამსედ, რომელიცა აგერ რამდენი ხანია, მოუენგანათა უიზილბაშებს სზარსეთითგან და აჩუჭუნებენ ფასით ორორ შაურათ თუ თუთა აბაზათ ხაღსა. ეს ღომი დასჭადეს ხარსა, და ხარმა სქლია, — კარგი მაგალათი

იყო ჩუწნის

კადვიდუო სამშობლოს დიტრინტურაში: ზარგულს
 დიდმარხვის კვირას გამოვიდა დიდის ხსათან მოქოსკი -
 ნდიე მოსადლოდნელა ასქართულთს შთანბუ მართლად
 და, რომ იტყვიან გული დატებათ, — იმა უოველს ქარ-
 თველს, ვისაც კი აქქს მცირედიცარია გრძნობა და შეკ-
 რს თხის სამშობლო ენა; ანდა შეგვიძლიან გაბედვითა
 ვსთქვანთ ჩუწნე ხალხში ურეკიართთ: ერთის შეწნაღის
 ნატკვლად ორი და სავი გვაქქს, თუ არ შექციეს ქარ-
 თველებმა ზერტი და გაიტანეს. ეველსა გვმართებს.
 ვისაც ესმის თავის თავის მოვალეობა შეკვეთდუო რც
 რომ დონე და ძალი მოგვდეეს. ნუ ვიტყვით «ცისკარი»
 მოგვდის და «მოანებუ» რა საჭიროაო. ამ აზრით ჩუწნ
 ვერასოდეს ვერ წავალთ წინ, ერთიც და მეორეც მამულს
 მსახურებენ; ერთიცა და მეორეც ცდილობენ ერთობის,
 სიუჭურულის და ურთიერთის თანახმობის გარტყელებსა;
 რა უფოთ თუ თქვა რამე ცისკარზედა, სიუმწვილეს მიე-
 წერება, როდესაც დამწიფდება მაშინ სულ
 სსჭა აზრისა აქნება. ჩუწნის ცისკრის მკათხველ-
 ებს მოვასხუნოთ. კადეკ სსჭა ახალი და სასიამოვნო
 ანბავი: სომეხთა მწერადს უფ. ბასტამოვს უთარგმნიან
 სომხურს ენაზედ ჩუწნის სასიქადულო, უკვდავის პო-
 ეტის რუსთაველის თხზულება «ვეფხვისატყაოსანი»
 თვითან ავტორმა წაკვივათხა სომხურს ენაზედ და ირეთის
 მდაბიურის ენით არის ნათარგმნი, რომ ვისაც კი
 მცირედიცარი ესმის სომხური ენა, არ შეიძლება არ
 გაიგოს. ნაწვეუო ნაწვეუტად დაუბეჭდინებია სომხურს

უფრნაღში და მიკვირს სომხურის უფრნაღების რედა-
 ტორებს ან დაუდევით ფასი. ზოეტურს კელოუნებს
 ეტეობა სძინებია კიდევ ჩუტნ მძებს და ასეა მონათესავე-
 ბშია ც. დასამტეიციბელად ჩუტნგნით მოყვანაღს სიტყვე
 ბისა, წარმოუდგენთ ვკითხველებს ერთის ნაწყვეტის
 ნიმუშს, რომლისგნითაც შეიძლება შევიტყვით, რა ფასიც
 უნდა ედვას სომხურს ენაზედა: რომდესაც მეფე რომტყვანს
 თავისი ასული აჭყავს სამეფო ტახტზედა, რომდესაც
 გასტემს ურცხვს წყალობას თავისს ქვეშევრდომთზედა,
 რა აქნის მეფეში, შექცევა, უცაბე მოიღრუბლება და
 მაშინ ფილოსოფოსი სოკრატ და ავთანდილ ცდილობენ
 შეიტყონ ამ მოღრუბლის მიზეზი, — აი ეს ტყეზი სომ-
 ხურს ენაზედა რომდ აჩის გამოხატული. (კეფსვის
 ტეაოსანი. გვერდი 8, ტყეზი ნწ) ჩუტნ სომხურითგან
 გადმოვიტანკვით სიტყვით სიტყვით და ამისთანავე
 ზროზად:

სოკრატმან უთხრა ავთანდილს:

მეფემ ჩუტნ დიდი წიანი

მოგვცა მით, რომე ჩუტნის ქეითას

ისურუა დაბრკოლება.

მოდე ჩუტნც კვადროთ ბატონსა,

ხუმრობით შევეთამაშეთ

და მისი აზრი მადალი,

კელოუნად გამოვიკითხოთ.

ადგა სოკრატი წინ წასდგა

მიჭეუა მასც გმირი ავთანდილ,

უანტ უუუუბდა უუუუდა.

სპასტიტის ტანსა მშენებნიეს, და სს.

ფრანტუზულს და რუსულს ენაზედ სომ გადათარგმნეს და ერთი სომსურს ენაზედა გუკლდა. მაღლობა ღმერთსა! ახლა გაიგნობენ სომხებიც ჩუქნის ლიტერატურის გვირგვინსა და იტყუან: ეს საცოდავებო, ერთხელ ამათაც ჭქონათ თავიანთი დიდებოა. დიდად ვმადლობთ უფ. ბასტამოვს. ღმერთმა ათსი კოშკია და კოდეცილები დაწერინოს თავის სამშობლო ენაზედ, რომელიც დაწვებული აქნეს, ისე ვარკათ გაათვებინოს, რომ გორიც შესაკალია.

რედაქციისაგან

უახაკებთ ჩუქნის «ცისკრის» მკითხველებს, რომ ჩუქნმა გამოჩინილმა მოლექსემ თ. აკაკი წერეთელმა, მიიღო «ცისკარში» სამუდამოდ დაუალებითი თანამშრომლობა. ახლა წავიდა ს. ზეტურბურღში, საიდანაც აზიარებს სამზღუარს გარეთ გასვლას ჭსწავლის შესამსებლად და დიდი იმედი აღგვითქვამს იქიდან შემწეობის მოცემასზე.—ამის გარდა უნდა მოვასხენოთ მკითხველთ. რომ დღეის შემდეგ ლექსებს აღარ მოვაქცევთ ერთს ნაწილში, როგორც აქამდის იყო.—ლექსების ნაწილში იქნებიან დაბეჭდილნი დღეის იქით პოლიტიკალური.

მიუღი სტატეები, რამდენსათვისაც დავიტოვეთ ამ სავა-
ნში დახელოვნებული შირი, სოლო ლექსები შიგა და
შიგ იქნება ყურსაღში დაბეჭდილი. — «ცისკარის» დაბ-
რება გიდეკ შეიძლება, ვისაც სურს, იანუროთვან, რად-
კანც მეტი დაბეჭდვით. —

სია 1865 წლის «ცისკარსკელ» კელის-მოძეერთა:

ქ. ტფილისში.	თ. ვაასო ერისთავი
177 გიორგი ხაზანავი	თ. იოსებ ერისთავი
ალექსანდრე რაგოვსკი	გნ. ელისბედ ჩოლაყუკისა
ფურაბ შირაზოვი	გნ. სლომე ავალოვისა
180 ივანე ბერიძე.	სუმონ მუღჯუხუცესოვი
მიხეილ ბარნოვი	მიხეილ რუსიევი
თ. ივანე შალიგოვი	შელაგია ნატუალოვისა
დავით ფორაქოვი	იმეკეთში.
თ. ნიკოლაოზ ჩერქოვი	ივანე მონიძე.
ნიკოლაოზ დოდბერიძე	სტეფანე აკოფოვი
თ. ვასტანოვ თარბულანსი	200 მიხეილ ერისთავი
თ. კიკო ჩოლაყუკი	ბესარიონ ფლეტი
თ. ასლან თარხანოვი	გნ. შელაგია წერეთელისა
თ. იოსებ ციციანოვი	გიორგი იესეიანსი
კახეთში.	
190 თ. გიორგი მათეკვი	